

Adviesrapport recreatiebehoefte Zwolle in 2030 en 2040

Onderzoek, advies en inspiratie ter onderbouwing van herziening groen- en recreatiebeleid

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

Adviesrapport recreatiebehoefte Zwolle in 2030 en 2040

Onderzoek, advies en inspiratie ter onderbouwing van herziening groen- en recreatiebeleid

Auteur(s):
Anneke van Mispelaar
Desiree van der Heide
Mick Visser

Projectnummer: 2023-1810

Foto: MarketingOost

Aangeboden aan:
Gemeente Zwolle
t.a.v. Anouk Kruizinga
17 juli 2023

Inhoudsopgave

1	**Inleiding**	**4**
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	5
1.3	Wat verstaan we onder recreatie?	5
1.4	Aanpak en opbouw rapportage	6
2	**Huidige situatie groen en recreatie in Zwolle**	**8**
2.1	Zwolle in het kort	8
2.2	Demografie	9
2.3	Huidig beleid en ambities Zwolle	11
2.4	Vrijetijdsbehoefte inwoners Zwolle en omgeving	14
2.5	Overzicht huidige recreatieve voorzieningen	17
2.6	Waardering inwoners leefomgeving en voorzieningen	19
3	**Benchmark**	**21**
4	**Gap-analyse nu-2030-2040**	**24**
4.1	Trends & ontwikkelingen vrijetijd en openbaar groen	24
4.2	Inschatting opgave groene recreatieruimte	28
5	**Ontwikkelkaart**	**32**
6	**Advies opgaven 2030-2040**	**34**
6.1	Groenbeleving in de buurt	34
6.2	Groene recreatie om de stad	37
6.3	Water- en oeverrecreatie	39
6.4	Routes, fietsen en wandelen	41
6.5	Overige kansen	43
6.6	Voorwaarden	44
Bijlage A: Leefstijlvinder		**45**
Bijlage B: Benchmark uitgebreid		**47**
Bijlage C: Notitie groennormen		**63**

1 Inleiding

Zwolle staat voor een sprong in stedelijkheid. De gemeente verwacht een flinke toename van het aantal inwoners tussen 2022 en 2040 vraagt om een hernieuwde blik op groen in en om de stad en het recreatieve gebruik ervan. De gemeente Zwolle actualiseert daarom het groen- en recreatiebeleid, als uitwerking van de omgevingsvisie. De gemeente heeft Bureau BUITEN gevraagd om advies te geven over de kansen voor recreatieve ontwikkelingen in het groen.

In dit document leest u hoe het huidige aanbod aan groen- en recreatievoorzieningen eruit ziet en hoe het aanbod gewaardeerd wordt door de Zwollenaren. Daarnaast geven we aan de hand van prognoses, trends & ontwikkelingen en gangbare groen- en recreatienormen aan wat de schaalsprong betekent voor de vraag naar groen in het Zwolle aan de toekomst. De uitkomsten zijn verwerkt in dit adviesrapport en in een 'Ontwikkelkaart recreatie'. Tezamen geven deze documenten de gemeente informatie en onderbouwing om het groen- en recreatiebeleid te actualiseren en toekomstbestendig te maken, aansluitend bij de ambities uit de Omgevingsvisie.

1.1 *Aanleiding*

Zwolle staat bekend als een dynamische Hanzestad, prachtig gelegen in het landschap tussen de IJssel en de Vecht. Het groen van het buitengebied loopt zonder grote onderbrekingen door tot het fraaie historistische centrum van Zwolle. Dit levert de inwoners van Zwolle "buitengeluk" op: een belangrijke randvoorwaarde om fijn te kunnen wonen en verblijven in de stad. Buitengeluk is één van de kernelementen van de Omgevingsvisie en een basis voor de toekomst. De gemeente wil het buitengeluk versterken en behouden. Dit is daarom ook de basis voor het actualiseren van het groen- en recreatiebeleid.

Groei van het aantal woningen en inwoners

Op dit moment heeft Zwolle ongeveer 130.000 inwoners en ruim 61.000 woningen. Het is nog onzeker hoeveel de stad de komende jaren precies gaat groeien, maar voor 2030 gaan we uit van circa 10.000 extra woningen, in lijn met de Omgevingsvisie. Op basis van de Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle gaan we uit van 5.000-15.000 woningen extra in de periode 2030-2040. Zie ook het hiernavolgende figuur.

Figuur 1.1: Verwachte groei van Zwolle tot 2040

Zwolle wordt stedelijker

De gemeente wil een groot deel van deze 10.000 extra woningen in de bestaande stad realiseren. Dit betekent dat Zwolle gaat inbreiden en een stuk stedelijker wordt. Om dit te laten slagen, moet de woningbouw in de stad bijdragen aan een gezonde balans tussen welzijn en welvaart. Plannen worden beoordeeld op de bijdrage aan leefbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid. De ambitie is tegelijkertijd dat de stad groener moet worden, waarbij de kwaliteit en toegankelijk van het groen centraal staat (Omgevingsvisie Zwolle).

Leefkwaliteit binnen en buiten de stad

Eén van de drie hoofdambities van Zwolle is de Vitale, solidaire, gezonde en duurzame gemeente. Zwolle heeft aandacht voor de gezonde mens in

het gebied, aandacht voor de inrichting van de leefomgeving gericht op meer sociale binding en aandacht voor meer biodiversiteit. De stad wil haar cultuurhistorische, ruimtelijke en landschappelijke kwaliteiten behouden en verder versterken. Nieuwe elementen en nieuwe verbindingen zullen hun bijdrage leveren aan meer leefkwaliteit, binnen en buiten de stad. Het groen- en recreatiebeleid moet invulling geven aan deze ambitie uit de Omgevingsvisie.

1.2 *Doel*

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van een onderbouwd inzicht in de benodigde uitbreiding van groene recreatiemogelijkheden in de periode tot 2030 en tot 2040, en meer zicht op de kansen voor recreatie, weergegeven op een ontwikkelkaart.

Dit onderzoek fungeert als onderlegger voor de vernieuwing van het groen- en recreatiebeleid van Zwolle. Het nieuwe beleid is een uitwerking van de omgevingsvisie en verankert de ambities ten aanzien van groen en recreatie in toekomstige integrale afwegingen. Het gaat hierbij zowel om groen in de stad (parken en groen in openbare ruimte) als groen rondom de stad zoals recreatiegebieden, recreatieve routes, natuurgebieden en recreatieve voorzieningen.

1.3 *Wat verstaan we onder recreatie?*

In dit rapport houden we de definities en categorisatie van de gemeente Zwolle aan. De gemeente hanteert de volgende definitie voor recreatie:

Kosteloze vrijetijdsbesteding in de groenblauwe openbare ruimte, primair voor de eigen inwoner.

In de bestaande Recreatievisie[1] onderscheidt de gemeente drie hoofdcategorieën:

Watergebonden recreatie:

- Gemotoriseerde en ongemotoriseerde vormen van varen (met afmeervoorzieningen)
- Pleisterplaatsen langs het water
- Zwemmen, zonnen en spelen op stranden en oeverstroken
- Hengelsport
- Schaatsen

Intensieve recreatie

- Recreatieplassen (inclusief speel- en ligweiden)
- Centrale groen- en recreatiegebieden: bijvoorbeeld parken met dierenweiden, speelvoorzieningen en honden-losloopterreinen
- Volkstuinen en nutstuinen

Extensieve recreatie

- Routes voor wandelen, fietsen, paardrijden, skeeleren en honden uitlaten
- Natuurgerelateerde recreatie, zoals struinen en natuurbeleving (bv. bossen)
- Groen- en recreatievoorzieningen om de stad, zoals bossen, landgoederen en natuurterreinen

Onderwerpen die raakvlakken hebben met recreatie, maar primair belegd zijn bij andere (beleids)terreinen zijn:

- Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten (BOSS)
- Gezondheid (leefbare stad)
- Biodiversiteit, energie, circulariteit en klimaat

[1] Recreatievisie (2004), Gemeente Zwolle

- Toerisme (bezoekers)
- Dierenwelzijn

1.4 *Aanpak en opbouw rapportage*

We hebben de huidige situatie, de ontwikkelingen en de kansen voor de toekomst in beeld gebracht op basis van onderzoek, analyse en bijeenkomsten met betrokken beleidsmedewerkers vanuit de gemeente. Daarnaast hebben we een werksessie georganiseerd met betrokkenen uit de stad (deelnemende partijen zijn bekend bij de gemeente).

Dit rapport bevat analyses, achtergrondinformatie, bouwstenen, advies en een ontwikkelkaart voor het actualiseren van het groenbeleid van de gemeente Zwolle. De volgende onderdelen onderbouwen het uiteindelijke advies:

a. Inventarisatie van het huidige aanbod aan recreatievoorzieningen in het groen, op basis van o.a.:
    - Inspiratiesessie gemeente
    - Buurt-voor-buurtonderzoek 2020
b. GAP-analyse toekomstig recreatief groengebruik voor de periode 2022-2035 op basis van onder andere:
    - Relevante trends en ontwikkelingen
    - Inschatting vrijetijdsbesteding en vraag in de toekomst (o.a. o.b.v. groennormen en prognoses)
    - Benchmark van drie vergelijkbare Nederlandse steden
c. Ontwikkelkaart voor recreatieve ontwikkelingen in het groen.
    - Inspiratiesessie betrokken partijen (recreatie en groen)

Figuur 1.2: Schema opzet van het onderzoek

Leeswijzer

Deze rapportage bouwt op richting een advies aan de gemeente over de kansen voor groen en recreatie in de toekomst. Elk hoofdstuk borduurt voort op de inzichten uit het vorige hoofdstuk en vormen elk één van de puzzelstukjes die van invloed zijn op de keuzes die de gemeente voor het nieuwe groen- en recreatiebeleid moet maken.

Hoofdstuk 2 beschrijft van de huidige situatie en waar kansen voor verbeteringen liggen in de verschillende buurten. Dit is het uitgangspunt voor de benchmark en de gap-analyse waarin we de toekomstige vrijetijdsbehoefte onderbouwen. Er is aandacht voor het huidig aanbod, de vrijetijdsbehoeften en -motieven van de Zwollenaar en bewoners uit de nabije regio (o.b.v. Leefstijlvinder) en de waardering van de inwoners voor het openbaar groen (op basis van het Buurt-voor-buurt-onderzoek 2020). Het aanbod is met hulp van openbare data op kaart gezet en door beleidsmedewerkers van de gemeente aangescherpt en aangevuld. Deze kaarten zijn online te raadplegen via deze webkaart. In dit hoofdstuk staat ook kort beschreven welke aanknopingspunten er zijn met het huidige beleid. De thema's uit bijvoorbeeld de Omgevingsvisie geven richting aan de te maken keuzes en verstevigt het uiteindelijke beleid.

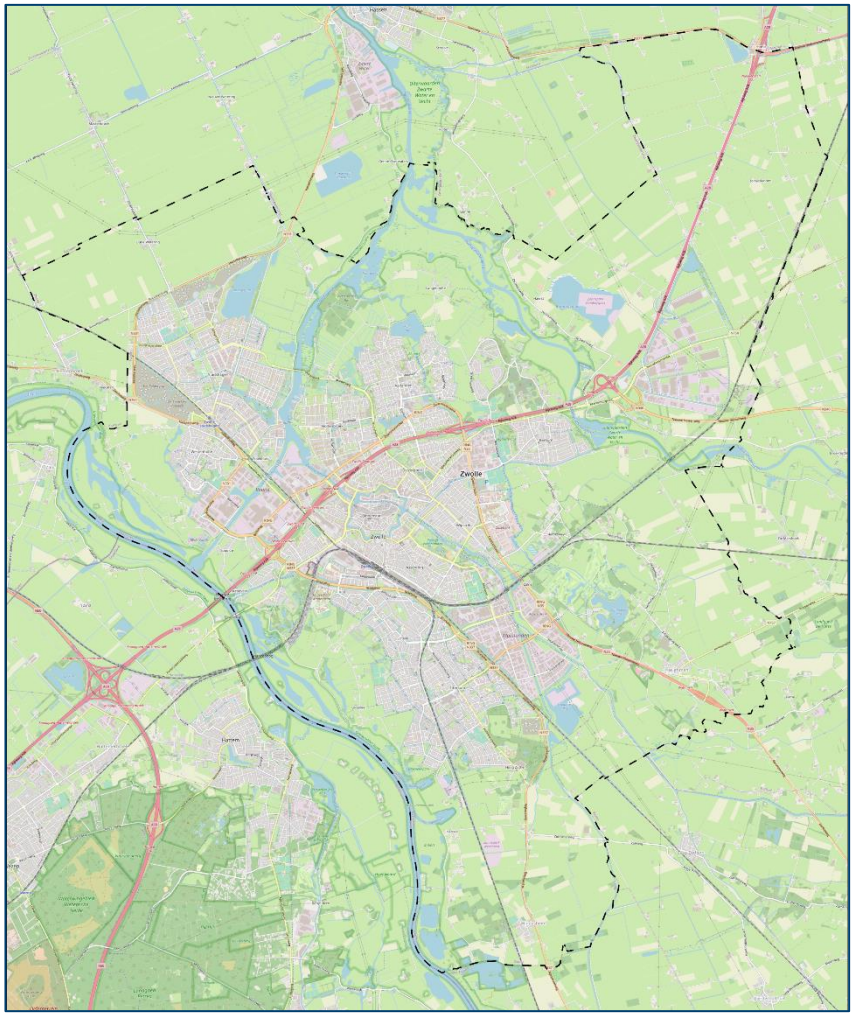
Hoofdstuk 3: In dit hoofdstuk vergelijken we de situatie in Zwolle met drie andere steden: Amersfoort, Den Bosch en Breda. Waar staat Zwolle ten opzichte van de andere steden en waar liggen kansen voor verbetering?

Hoofdstuk 4 is de gap-analyse**.** Gebaseerd op de huidige situatie, de prognoses voor bevolkingsgroei maken we in dit hoofdstuk een inschatting van het groenareaal en recreatieve voorzieningen die in de toekomst nodig zijn. In deze inschatting nemen we ook trends & ontwikkelingen, de benchmark uit het vorige hoofdstuk, prognoses en groennormen mee om een realistische opgave te schetsen.

Hoofdstuk 5 gaat in op de ontwikkelkaart. Na het in kaart brengen van de toekomstige behoefte, vertalen we de conclusies uit voorgaande hoofdstukken naar mogelijke locaties op de kaart. Waar liggen kansen voor ontwikkeling? Deze vraag hebben we voorgelegd aan betrokken organisaties en medewerkers van de gemeente tijdens een inspiratiesessie. De ontwikkelkaart geeft globaal weer op welke locaties het groen- en recreatieaanbod in de toekomst verbeterd of uitgebreid kan worden.

Hoofdstuk 6 bevat het advies aan de gemeente. Daarbij kijken we op een logische en realistische manier naar alle cijfers en nuances.

Figuur 1.3: gemeentegrens Zwolle

2 Huidige situatie groen en recreatie in Zwolle

Dit hoofdstuk is het vertrekpunt voor de GAP-analyse (hoofdstuk 4) en de ontwikkelkaart (hoofdstuk 5). In dit hoofdstuk zetten we de huidige recreatievoorzieningen in het groenblauwe netwerk op de kaart. We beschrijven daarnaast onder andere hoe inwoners het openbaar groen waarderen en op hoofdlijnen hoe de vrijetijdsbehoefte verschillende doelgroepen in Zwolle en omgeving eruit ziet.

Hieronder staat het overzicht van de gegeven en bronnen die we hierbij gebruikt hebben.

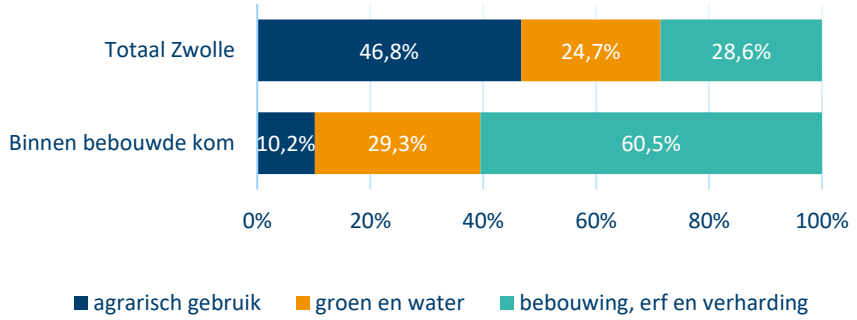
Variabele	Bron/input	Doel
Demografische gegevens	Openbare data	Profiel huidige inwoners
Beleid	Gemeente Zwolle	Aanknopingspunten beleid biedt kansen voor win-win situaties en verhoogt mogelijk kansrijkheid
Vrijetijds-behoeften	Leefstijlvinder	Inzicht in kansen o.b.v. kenmerken, wensen per leefstijl
Inventarisatie huidig aanbod	Openbare data, inzichten gemeente	Ontbrekende schakels vinden, knelpunten lokaliseren
Waardering groen	Buurt-voor-buurt onderzoek 2020	Inzicht kansen voor groen op buurtniveau

[2] CBS

2.1 *Zwolle in het kort*

- Historische Hanzestad, hoofdstad van de provincie Overijssel.
- In 2022 130.668 inwoners[2] en daarmee de 19e stad van Nederland qua inwoneraantal.
- Gemeente Zwolle heeft een oppervlakte van 119,36 km^2, waarvan 93% landoppervlak.
- Van het totale gemeenteoppervlak is 47% agrarisch in gebruik. Een kwart (25%)van het oppervlak is ‘groen en water’ en 28% is in gebruik als ‘bebouwing, erf en verharding’. Binnen de bebouwde kom is de verdeling logischerwijs anders (figuur 2.1).

Figuur 2.1: Grondgebruik gemeente Zwolle totaal en binnen bebouwde kom. Bron: cijfersoverzwolle.nl

Zwolle en het water

- De stadskern Zwolle is ontstaan aan het Zwarte Water dat gevoed wordt door de Sallandse Weteringen. Ten noorden van Zwolle vloeit het Zwarte Water samen met de Overijsselse Vecht. De Vecht en IJssel lopen op afstand van de stad en zijn onderdeel van de fraaie uitloopgebieden.

- Zwolle heeft een historisch stadscentrum, omringd door een stadsmuur en bijbehorende singel met stadsgracht. Het is mogelijk om een rondje over de stadsgracht te SUPpen of kanoën.
- Zwolle heeft drie recreatieplassen waar zwemmen wordt gefaciliteerd: de Wijthmenerplas, de Agnietenplas en de Milligerplas.
- Hoewel de oevers van de Vecht, IJssel en Zwarte Water een zekere aantrekkingskracht uitoefenen op de bewoners, benadrukt de gemeente dat de rivieren te gevaarlijk zijn om te zwemmen en dat sommige andere plassen, zoals de Wijde Aa, niet geschikt zijn om te zwemmen omdat het water gebruikt wordt als overstort voor het riool bij zware regenval.

Zwolle en recreëren in het groen

- De stad Zwolle heeft meerdere stadsparken met elk een eigen karakter en indeling. Voorbeelden zijn: het Engelse Werk, De Wezenlanden en Park de AA-landen.
- Bewoners kunnen ook gebruik maken van wijkparken, plantsoenen, groene paden en bankjes, bijvoorbeeld langs de singelgracht.
- In 2022 heeft de gemeente Zwolle 1771 hectare groen (BGT), waarvan 977 hectare binnen de bebouwde kom. Volgens de CBS Bodemstatistiek heeft Zwolle 317 hectare aan parken en plantsoenen. Dat komt neer op 288 m^2 groen per woning (waarvan 159 m^2 binnen de bebouwde kom) en 52m^2 aan parken en plantsoenen per woning.
- Buiten de stad vinden we verschillende natuurgebieden en recreatieterreinen, bijvoorbeeld uiterwaarden, het Westerveldse Bos en de verschillende recreatieplassen. In totaal is dat 2.227 hectare, per woning 363 m^2. Een groot deel van de uiterwaarden is echter maar gedeeltelijk toegankelijk voor recreatief gebruik en heeft een Natura 2000 status.
- Buiten de bebouwde kom heeft Zwolle circa 187 hectare groen in eigendom en beheer (Wijthmenerplas (ca 50 ha), het Engelse Werk (16 ha), de Agnietenplas (ca 20 ha), het Westervelde Bos (46 ha), de Milligerplas (ca 55 ha). Dat komt neer op ongeveer 30m^2 per woning.

2.2 *Demografie*

Wat betekent de bevolkingsontwikkeling van Zwolle voor recreatie?

Demografische trends op hoofdlijnen

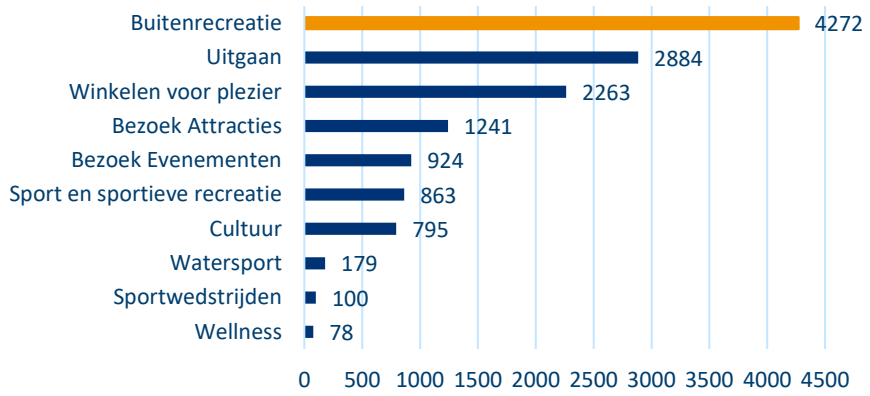
Zwolle heeft op 1 januari 2022 130.666 inwoners. In de afgelopen 12 jaar is het inwoneraantal gestegen met 10%. Ook de gemiddelde leeftijd stijgt; van 37,8 in 2010 naar 39,9 in 2022. In 2022 heeft ongeveer 18% een migratieachtergrond, 2,5 procentpunt meer ten opzichte van 2010. waarvan 11,3% uit niet-westerse landen. Het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond steeg iets minder hard, van 9% in 2010 naar 11,3% in 2022.

Zwollenaren goed voor 13 miljoen uitjes buitenshuis

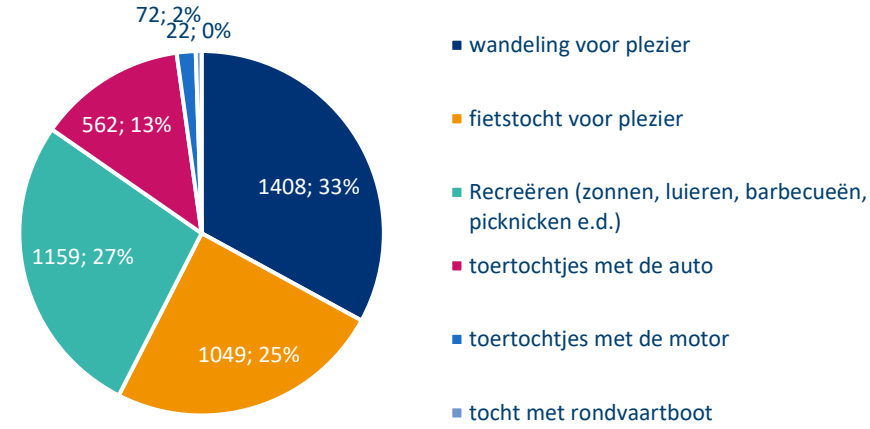
Als we de cijfers van het laatste Continu Vrijetijdsonderzoek (Kantar, 2018) toepassen op Zwolle, dan zien we dat Zwollenaren in hun vrije tijd jaarlijks meer dan 13 miljoen uitjes ondernemen, 5,3 miljoen hiervan behoort tot de categorieën buitenrecreatie, waterrecreatie, sport en sportieve recreatie (figuur 2.2, volgende pagina).

Kijken we alleen naar ‘buitenrecreatie’, dan zien we dat wandelen en fietsen samen bijna 60% van de buitenrecreatie is (figuur 2.3, volgende pagina). In totaal worden er in Zwolle naar schatting jaarlijks 1,4 miljoen wandelingen gemaakt en 1,1 miljoen recreatieve fietstochten van meer dan 2 uur. Daarnaast is ook ‘stationair’ recreëren in het groen populair met jaarlijks 1,2 miljoen uitjes (luieren, zonnen, picknicken etc.).

Figuur 2.2: Schatting aantal vrijetijdsactiviteiten Zwollenaren (x1000) (obv CVTO, 2018)

Figuur 2.3: Onderverdeling 4,2 miljoen buitenrecreatie-activiteiten jaarlijks (o.b.v. CVTO, 2018)

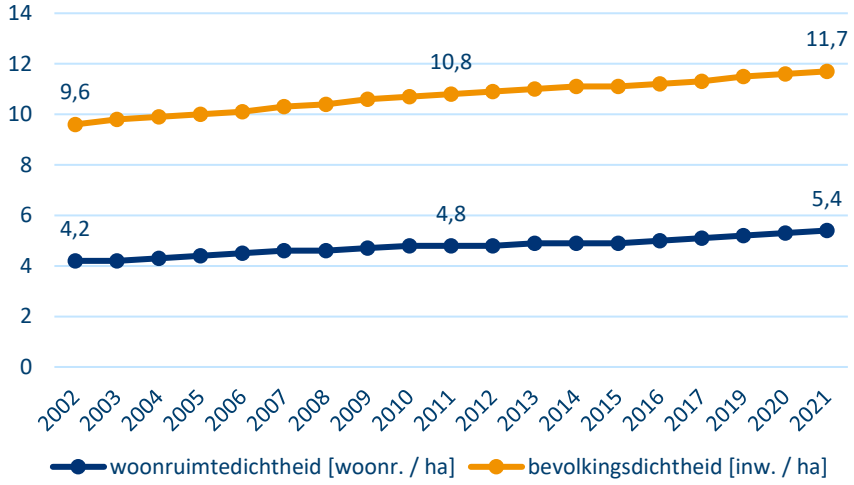
Steeds meer eenpersoonshuishoudens

In de periode tussen 2009 en 2022 zijn er 8302 huishoudens bijgekomen, een stijging van 17%. Deze groei werd voor een deel veroorzaakt door de stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens. In dezelfde periode kwamen er namelijk 5062 eenpersoonshuishoudens bij, een stijging van 30% in 2022 ten opzichte van 2009. Meer eenpersoonshuishoudens betekent bijvoorbeeld dat er meer behoefte is aan ontmoeten in de openbare ruimte.

Verdichting en inbreiding zichtbaar in de cijfers

Tegelijkertijd zien we dat er de afgelopen twintig jaar sprake is geweest van verdichting in Zwolle. Figuur 2.4 laat zien dat de woonruimtedichtheid in deze periode is gestegen van 4,2 naar 5,4 woonruimtes per hectare. De bevolkingsdichtheid is gegroeid van 9,6 naar 11,7 inwoners per hectare. Inbreidingsbeleid en beperkte bouwmogelijkheden in het buitengebied zorgen ervoor dat dit cijfer de komende jaren zal blijven stijgen.

Figuur 2.4: Ontwikkeling woonruimtedichtheid en bevolkingsdichtheid Zwolle 2002-2021. Bron: cijfersoverzwolle.nl

2.3 *Huidig beleid en ambities Zwolle*

2.3.1 *Omgevingsvisie*

De ambitie van Zwolle om te groeien van middelgrote stad naar grote stad is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het vermogen zich aan te passen aan de tijdsgeest, de dynamiek van een handelsstad (met Hanze-verleden) en de geografische ligging zijn van oudsher al de kernkwaliteiten van de stad geweest. Zwolle hecht veel waarde aan het behouden, benutten en versterken van het fysieke en het menselijke kapitaal.

Er zijn drie leidende ambities voor de toekomst opgesteld[3]:

- Zwolle versterkt haar stedelijkheid;
- Klimaatbestendig en energieneutraal in 2050;
- Vitale, solidaire, gezonde en duurzame stadsdelen.

[3] https://www.zwolle.nl/sites/default/files/bijlage-3-omgevingsvisie-2021-v3.pdf

Zwolle versterkt haar stedelijkheid

Zwolle is goed verbonden met de regio, de rest van Nederland en Europa, zowel op de weg als via het spoor. Zwolle neemt verantwoordelijkheid om als hart van de regio als motor te fungeren voor sociale, culturele, economische en maatschappelijke opgaven. Naast het versterken van de functie van een regionale stedelijke hub versterkt Zwolle ook in letterlijke zin haar stedelijkheid: de inbreidingsambities zorgen voor een dichtbevolktere stad en vragen om opvangcapaciteit en aanbod dat past bij een sterk stedelijk gebied.

Klimaatbestendig en energieneutraal in 2050

De fysieke leefomgeving bestaat uit een veelzijdige stad, unieke dorpen en buurtschappen en een weids, karakteristiek buitengebied. Veranderende omstandigheden zoals klimaatverandering en hernieuwbare energie hebben een fundamentele invloed op de leefomgeving. Klimaatadaptatie en energietransitie zijn voor Zwolle twee belangrijke kernopgaven. In de verwachte groei van de stad moeten deze kernopgaven een prominente plaats krijgen.

Vitale, solidaire, gezonde en duurzame stadsdelen

De verwachte groei mag niet ten koste gaan van de leefomgeving van de inwoners. Bij de schaalsprong van middelgrote naar grote stad gaat aandacht uit naar de gezondheid van de inwoners, de inrichting van de leefomgeving (gericht op sociale binding) en biodiversiteit. De historische binnenstad geeft betekenis en een sterke identiteit aan het gebied. De eigenheid van iedere plek, ieder stadsdeel, is leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen. (Buurt-)participatie is daarbij van groot belang. Nieuwe verbindingen moeten een bijdrage leveren aan een verbeterde leefkwaliteit binnen en buiten de stad. Vitaliteit, solidariteit, gezondheid en duurzaamheid staan hierbij voorop.

Inbreiding en hoogbouw
De verstedelijkingsopgave en bescherming van het landelijk gebied leidt tot inbreiding en verdichting. De stad wordt met de groei aan woningen en inwoners intensiever gebruikt en dat vraagt om slim ruimtegebruik. De gemeente houdt in gebieden met veel bebouwing vast aan driedimensionaal ruimtegebruik, waaronder hoogbouw, passende vormen van mobiliteit en bereikbaarheid met minder ruimtebeslag. In het centrumgebied en de wijken rondom de binnenstad wordt het autoverkeer zoveel mogelijk beperkt, waardoor het leefklimaat verbetert, de parkeerbehoefte afneemt en de luchtkwaliteit toeneemt. Daardoor wordt ruimte gecreëerd voor groen, spelen, fietser en voetganger.

Randvoorwaarden: behouden, benutten en versterken fysieke en menselijk kapitaal

- De ruimte om in het groen te ontspannen, bewegen en ontmoeten in de stad wordt tegelijk schaarser en belangrijker. Drie ontwikkelingen versterken elkaar hierin: meer inwoners in de stad, en meer woningen in de bestaande stad betekent dat de overgebleven buitenruimte in de bestaande stad kleiner wordt (de stad wordt voller). Tegelijkertijd hebben we meer behoefte aan ontspannen, bewegen en ontmoeten in het groen. De ambities om het huidige tekort aan woonruimte op te lossen, versterken dit nog verder. Het is een 'perfecte storm' voor groen- en recreatie in de stad.
- Vooral in de (nu al) dichter bevolkte stadsdelen in en rondom de binnenstad (Indischebuurt, Kamperpoort, Dieze-oost) is deze opgave nu al voelbaar. Er is behoefte aan extra groen en aan een kwaliteitsimpuls van het groen. Inwoners zijn ontevreden over het bestaande groen.
- De opgave bestaat uit: opvangcapaciteit van het groen bewaken, kwaliteit verbeteren en uitbreiding aanbod i.c.m. opgave klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Samengevat werkt Zwolle de komende jaren aan een gezonde leefomgeving voor alle inwoners en in alle stadsdelen. Voldoende kwalitatief groen is daarbij van cruciaal belang. Niet voor niets schrijft de gemeente in de Omgevingsvisie "van openbare ruimte naar buitengeluk!" Verblijven, bewegen en ontmoeten in een gezonde, groene omgeving.

2.3.2 *Hoofdpunten Groene Agenda 2015-2025*

De Groene Agenda 2015-2025[4] borduurt voort op het Groenbeleidsplan 1998 en voorziet de actualisatie van het groenbeleid. Vanuit het Groenbeleidsplan zijn de afgelopen jaren al veel kansen met betrekking tot recreatie benut, waaronder:

- Herontdekken van het water en de oevers en mogelijk maken van recreatief medegebruik (o.a. langs IJssel en rondje stadsgracht)
- Verbetering bruikbaarheid en bereikbaarheid bestaande parken
- Aanleg nieuwe stadsparken en groenstructuren
- Verbetering en aanvulling recreatieve (fiets)routes (scheiding van fiets-en wandelpaden, nieuwe routes, betere verharding)
- Nieuwe uitloop- en natuurgebieden aan de stadsranden (Goosebroek, Gerenvonder, bos bij Wijthmen)

In de Groene Agenda staan voor de toekomst daarnaast drie nieuwe ontwikkelrichtingen centraal, met elk een aantal uitvoeringsonderdelen:

1. Andere maatschappij, andere overheid
   - Zelf doen in het groen

[4] https://www.zwolle.nl/sites/default/files/groene-agenda-actualisatie-groenbeleid-2015-2025.pdf

- Andere planning en tijdelijk gebruik van openbaar groen
- Waarde van het groen

2. Ander gebruik van groen
   - Eetbaar groen
   - Groen als werkomgeving
   - Groen als podium
   - Natuurlijk spelen
   - Groen voor nieuwe gebruiksvormen

3. Maatschappelijke baten
   - Biodiversiteit
   - Natuureducatie
   - Groen voor gezondheid
   - Klimaatverandering
   - Groen en nieuwe energiebronnen

2.4 *Vrijetijdsbehoefte inwoners Zwolle en omgeving*

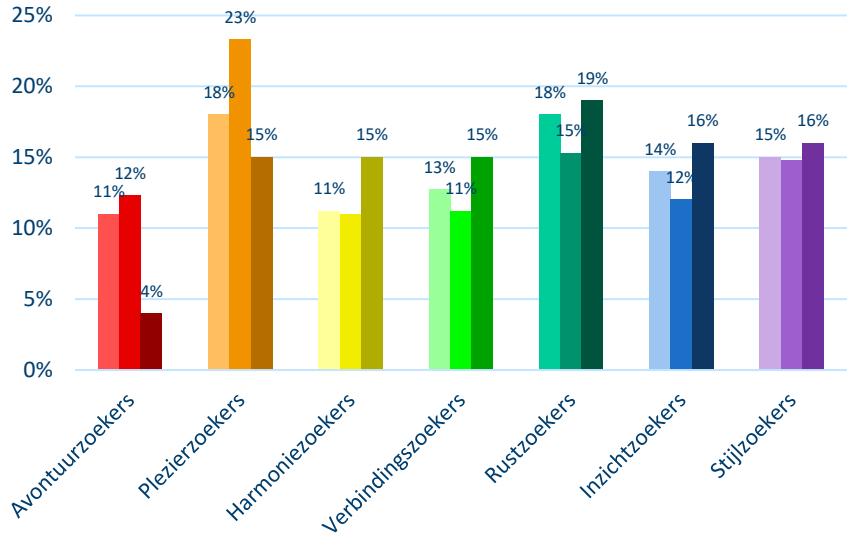
Er zijn grote verschillen in de motieven, verwachtingen en behoeften in vrijetijdsbehoefte per persoon. De *Leefstijlvinder* is een database met informatie over de leefstijlen van huishoudens op verschillende schaalniveaus. In deze analyse hebben we gebruik gemaakt van data over heel Nederland, de gemeente Zwolle en de nabije regio.[5] We onderscheiden zeven verschillende leefstijlen. Per gebied is de leefstijl die het meest van toepassing is, aangehouden als 'dominante leefstijl'. In bijlage A staat een kaart met meest dominante leefstijl per gemeente in Zwolle en omgeving.

Zwolle heeft relatief veel plezierzoekers

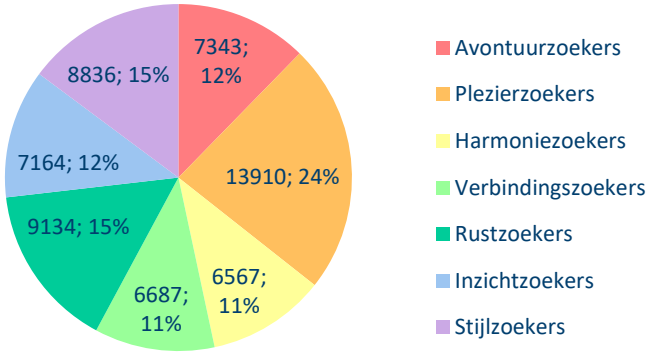
Vergeleken bij de rest van Nederland heeft Zwolle relatief veel huishoudens die bestaan uit plezierzoekers (zie figuur 2.6). De plezierzoekers zijn met 13.910 huishoudens ook meteen de grootste groep. Vergeleken bij Nederland heeft Zwolle ook relatief veel avontuurzoekers, maar in absolute zin is dat een kleinere groep (7.343 huishoudens, figuur 2.7). Avontuurzoekers vinden we vooral in de binnenstad en zijn in de regio en buitenwijken nauwelijks te vinden (zie kaart in bijlage A).

In Zwolle zien we relatief minder verbindingszoekers, inzichtzoekers en rustzoekers. In de nabije regio zijn deze doelgroepen wel meer vertegenwoordigd dan in Zwolle en dan het landelijke gemiddelde.

Figuur 2.6: verdeling van de leefstijlen in Nederland (links), Zwolle (midden) en regio rondom Zwolle (rechts). Bron: leefstijlvinder.nl (data 2021)

Figuur 2.7: verdeling van de leefstijlen in Zwolle in percentage en absolute aantallen (huishoudens). Bron: leefstijlvinder.nl

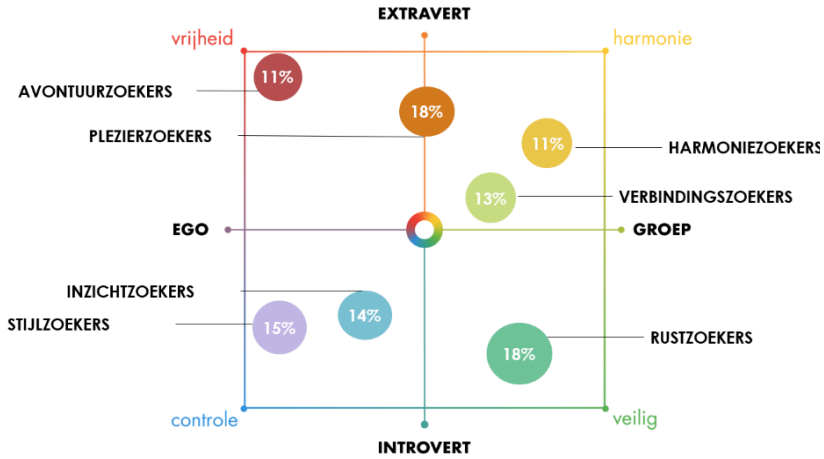

[5] Kampen, Raalte, Dalfsen, Oldebroek, Zwartewaterland, Heerde, Olst-Wijhe, Staphorst en Hattem

Achtergrond Leefstijlvinder

De Leefstijlvinder is in opdracht van negen provincies (waaronder Provincie Overijssel) ontwikkeld en is gebaseerd op het Brand Strategy Model van MarketResponse. Het BSR-model segmenteert huishoudens op psychologische en sociologische kenmerken. De sociologische as van het model geeft weer of mensen liever op zichzelf zijn of liever activiteiten in groepsverband ondernemen. De psychologische as loopt van introvert naar extravert. Op hoofdlijnen onderscheidt het model vier kwadranten: rood (vrijheid), blauw (controle), geel (harmonie) en groen (veiligheid). Daarna is er verder onderzoek gedaan naar de vrijetijdsbesteding en natuurbeleving van Nederlanders en is de segmentatie op basis van data geplot op het BSR-model (zie figuur 2.5).

Figuur 2.5: leefstijlen geplot op BSR-model (leefstijlvinder.nl, 2021)

Wat zoekt de plezierzoeker in het groen?

De plezierzoeker is veruit de meest dominante groep in Zwolle en woont vooral in de wijken rondom de binnenstad. Plezierzoekers brengen graag hun vrije tijd door met familie en vrienden. 'Gezelligheid' is het belangrijkste motief om er op uit te trekken. Ze houden van (gezamenlijk) sporten en actieve waterrecreatie en zien onderweg graag veel voorzieningen. Ze houden van verschillende soorten groen, maar zijn niet erg gek op agrarisch, open landschap. Toegepast op de huidige voorzieningen in Zwolle, zullen we de plezierzoeker bijvoorbeeld bij één van de zwemplassen aantreffen, of in of langs de stadsgracht.

Wat heeft de rustzoeker nodig in het groen?

De rustzoeker heeft niet veel nodig. Hij of zij recreëert graag dichtbij huis en zoekt rust. Voorzieningen zijn voor de rustzoeker niet per se nodig. Wellicht hier en daar een bankje of een rustig uitkijkpunt (geen trekpleister). De rustzoeker wandelt en fietst het liefst op verharde, brede paden zonder auto's en waar het niet erg druk is.

De sportieve stijlzoeker zoekt naar ontspanning door actie

De stijlzoeker is actief, sportief en competitief. Stijlzoekers houden van uitdagende activiteiten zoals mountainbiken of klauteren in klimparken. Ze combineren dit graag met exclusieve(re) horeca.

(Jonge) avontuurzoeker in de binnenstad

De groep avontuurzoekers is niet het grootst, maar zit wel sterk geconcentreerd op één plek, namelijk in de binnenstad. De gemeente Zwolle gebruikt zelf het Whize segmentatiemodel. Daaruit blijkt dat meer dan de helft (53%) van de inwoners van de binnenstad in de categorie 'Jong & Hoopvol' valt[6]. Dat zijn veelal jonge mensen, tot ongeveer 30 jaar (met hier en daar wat uitschieters naar 35) die vaak alleen wonen en een woning huren. Het zijn vaak studenten. Hier zit ook overlap met de groep

[6] https://cijfersoverzwolle.nl/dashboard/wijkdata/leefstijl---uitgebreid

avontuurzoekers. Avontuurzoekers gaan graag letterlijk en figuurlijk van de gebaande paden af. Ze houden van wildernis en ongereptheid en van nieuwe, bijzondere activiteiten, bijvoorbeeld bijzondere pop-up verblijfslocaties, struinpaden en uiterwaarden. Ze zijn geïnteresseerd in cultuur, erfgoed en maatschappij.

Ontmoeten in het groen
De harmoniezoeker, verbindingszoeker en de plezierzoeker zoeken allen in het groen plekken om mensen te ontmoeten, zoals ligweides, picknickbanken, horeca en terras, ruimte voor teamsporten en natuurcentra. Zeker omdat het aantal eenpersoonswoningen toeneemt, worden ontmoetingsplekken buitenshuis extra belangrijk. Ontmoeten is overigens ook voor de avontuurzoeker en plezierzoeker een belangrijk motief om te recreëren.

Een overzicht van recreatievoorkeuren per leefstijl staat in bijlage A.

Wat betekent dit voor het toekomstige groen- en recreatiebeleid?
Inzicht in de vrijetijdsmotieven en -behoeften van de inwoners helpt de gemeente om het toekomstig aanbod vorm te geven. Zwolle heeft relatief en in absolute zin veel inwoners die op zoek zijn naar gezelligheid, plezier en reuring. De specifieke kenmerken van de verschillende groepen helpen om keuzes te maken in de actualisatie van het beleid.

Het is onbekend wie de Zwollenaar van de toekomst zal zijn. Maar de Avontuurzoeker en Plezierzoeker zijn groepen die in meer stedelijke gebieden vaker voorkoen. Daarom verwachten we dat het aandeel van deze twee leefstijlen (nog meer) kan toenemen in de toekomst.

Aanknopingspunten voor het groen- en recreatiebeleid zijn:

- De meeste huishoudens in Zwolle hebben “gezelligheid” als voornaamste motief om te recreëren. Ze zoeken plekken waar ze vrienden en/of familie kunnen ontmoeten en plezier kunnen maken. Logische plekken zijn bijvoorbeeld recreatieplassen met veel voorzieningen, stadsparken, bbq-locaties, jachthavens, en outdoor evenementenlocaties.
- Voor deze groep mensen zijn horeca en evenementen belangrijk. Er moet reuring zijn. Het type evenement loopt uiteen van grootschalige dance-events en lokale feesttent tot culinair festival. Zwolle is een jonge stad en wil dat ook graag uitstralen en bewaken. Evenementen in de buitenlucht dragen bij aan deze ambitie.
- Meer stedelijke gebieden trekken avontuurzoekers aan, waarvan er op dit moment al bijna 8000 huishoudens aanwezig zijn. Dit zijn vaak één- en tweepersoonshuishoudens. Voor deze doelgroep is het belangrijk om ontmoeting in het groen mogelijk te maken. Daarnaast is het voor deze groep belangrijk voldoende mogelijkheden te bieden waar zij zelf op ontdekkingstocht kunnen gaan in de wildernis, bijvoorbeeld struinen door uiterwaarden. Deze groep is ook geïnteresseerd in cultuur(historie). Wildernis, openluchttheaters en pop-up horeca concepten (bijvoorbeeld overnachten op bijzondere plekken) zijn aantrekkelijk voor de avontuurzoeker.
- Stijlzoekers zoeken bijzondere, wat meer exclusieve horecagelegenheden en locaties waar (competitief) gesport kan worden, bijvoorbeeld doorgaande hardloop- en/of wielrenrondjes. Horeca is voor hen vaak doorslaggevend in de keuze voor een natuur- of recreatiegebied.
- Rustzoekers komen goed aan hun trekken in de buitengebieden van Zwolle. Voor deze groep is het vooral belangrijk om locaties aan te wijzen waar weinig ontwikkelingen plaatsvinden en waar stilte en rust gewaarborgd wordt. In gebieden met een recreatieve functie kan zonering voor zowel natuurbescherming als voor de behoeften van de verschillende typen recreanten uitkomst bieden.

2.5 *Overzicht huidige recreatieve voorzieningen*

Voor dit onderzoek zijn de huidige recreatieve voorzieningen in Zwolle in kaart gebracht. De benchmark en Gap-analyse (hoofdstuk 3 en 4), bouwen voort op dit overzicht. Er is onder andere gekeken naar verschillende typen waterrecreatie, parken, buurtweides en wijkboerderijen, natuurgebieden, verenigingen etc. De recreatieve voorzieningen zijn weergegeven in figuur 2.9.

De bronnen die gebruikt zijn staan weergegeven in de tabel van de benchmark. Er is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de informatie die vanuit de gemeente is ontvangen. Naast de voorzieningen zijn ook de wandelroutes (bruin) en fietsroutes (groen) afgebeeld[7].

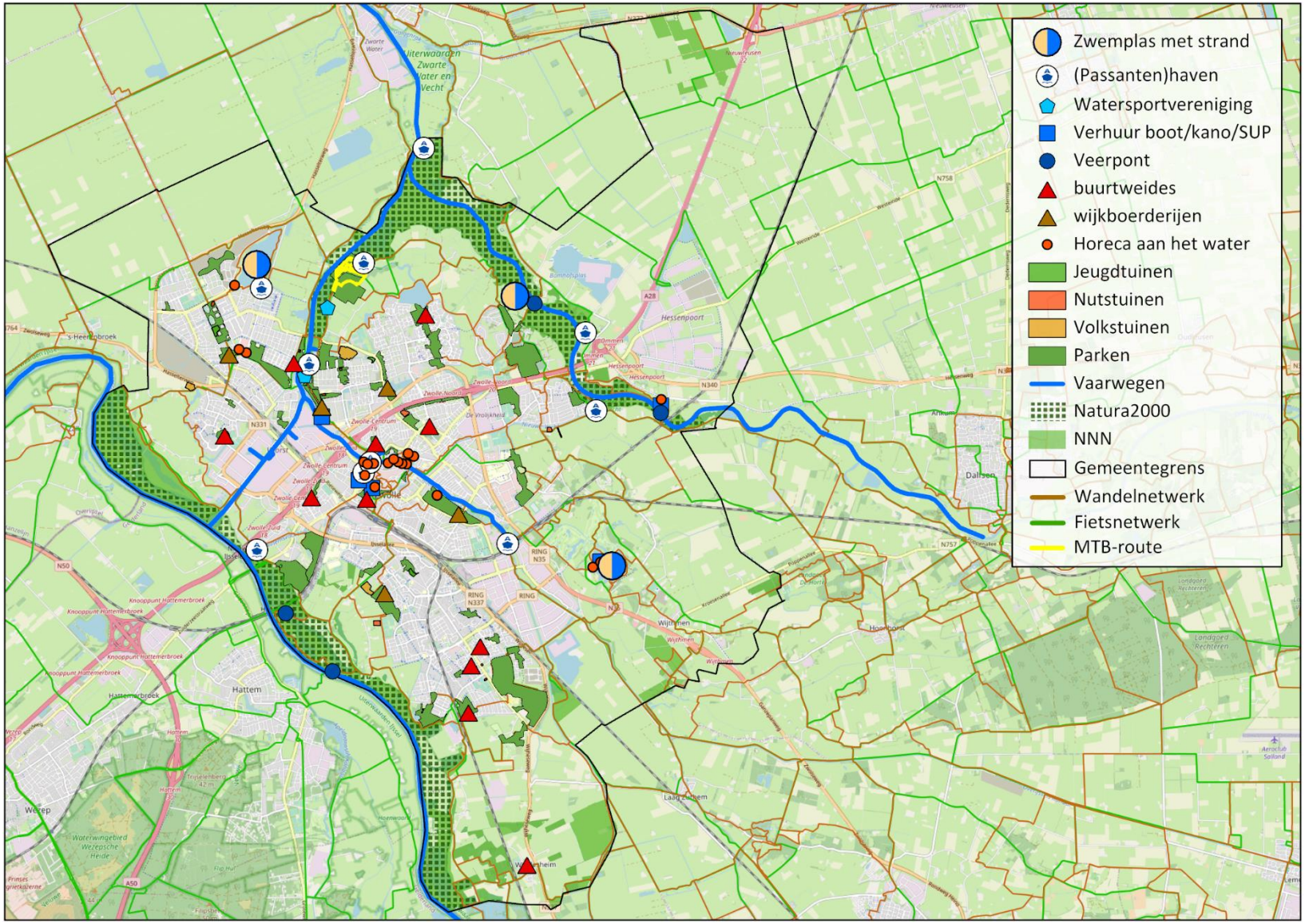
De huidige recreatieve voorzieningen zijn ook te vinden op de interactieve webkaart. Alle kaartlagen uit dit onderzoek zijn hierop terug te vinden, met de mogelijkheid om zelf onderdelen aan en uit te klikken.

Belangrijkste inzichten huidige recreatieaanbod:

- Het valt op dat er logischerwijs veel van het aanbod in en rond het centrum ligt en dat veel van de natuur langs de 3 wateren gesitueerd is.
- Routes: behalve een rondje rondom de singel, is het moeilijk om rondjes te varen. Op de singelgracht kunnen recreanten SUPpen en kanoën. Voor gemotoriseerd (elektrisch) varen zijn er nauwelijks routes.
- Er zijn drie zwemplassen met elk een eigen karakter en voorzieningenniveau. Alle plassen hebben een strandstrook. De Milligerplas en de Wijthemerplas hebben meer voorzieningen dan de Agnietenplas en ook is het mogelijk om een rondje om beide plassen heen te wandelen. Rondom de Agnietenplas is dat niet mogelijk.
- Horecapunten met zicht op het water lijken vooralsnog beperkt en concentreert zich aan de singelgracht en aan de zwemplassen. Hoewel horeca geen onderdeel uitmaakt van het groen- en recreatiebeleid, is het voor gebruikers een belangrijke factor in de vrijetijdsbeleving. Zeker met het oog op de grote groep plezierzoekers, avontuurzoekers en stijlzoekers is er ruimte voor meer terrassen of andere vormen van horeca aan het water. Gelet op de doelgroep zou exclusieve horeca, terrassen aan het water (al dan niet met passantenplaats) en kleinschalige tijdelijke concepten passen. De grotere terrassen kunnen eventueel samenwerken met een watersportverhuurder.

[7] Het verloop van de bewegwijzerde recreatieve fiets- en wandelroutes in de kaart zijn op basis van de eerste schets van de revisie van het netwerk, dat zal plaatsvinden in 2023-2024.

Figuur 2.9: Overzichtskaart huidige voorzieningen (meerdere bronnen, zie tabellen benchmark en Gap-analyse)

2.6 *Waardering inwoners leefomgeving en voorzieningen*

De data uit het Buurt-voor-buurt onderzoek (2020) geeft inzicht in hoe de inwoners van Zwolle het groen in en om de eigen leefomgeving waarderen. We houden hierbij de afbakeningen van de buurten aan uit het buurt-voor-buurt onderzoek.

Algemene leefomgeving:

- Gemiddeld geeft de Zwollenaar de eigen leefomgeving een 7,6. Op buurtniveau verschilt de gemiddelde score van 6,5 tot 8,4. Cijfers over de woonomgeving tonen een vergelijkbaar beeld als de leefbaarheidscijfers. Minimaal 75% van de inwoners geeft aan (zeer) prettig te wonen in de eigen buurt.
- Uitschieters in positieve zin zijn Buitengebied-Zuid (8,4), Spoolde (8,3), Berkum (8) en Veerallee (8), allen landelijk gelegen.
- Slechts twee buurten scoren lager dan een 7: Dieze-Oost (6,8) en Indische Buurt (6,5). Deze buurten grenzen aan de binnenstad. De binnenstad zelf scoort een 7,6, vergelijkbaar met Zwolle als geheel.

Groenvoorzieningen op wijkniveau:

- Van alle Zwollenaren is 72% tevreden met de groenvoorzieningen in de buurt, maar dit percentage verschilt enorm per buurt.
- In de binnenstad (47%), Indischebuurt (47%) en Kamperpoort (31%) is minder dan de helft van de bewoners tevreden met de groenvoorzieningen.
- Opvallend genoeg ligt het percentage in de relatief nieuwe buurten Stadshagen Zuid (68%) en Noord (60%) lager dan gemiddeld.
- In de Buitengebieden scoort Noord een stuk minder goed (50%) dan Oost (75%) en Zuid (83%).

Openbare ruimte

- Aanwezigheid openbaar groen: 18% van de Zwolse inwoners vindt dat er te weinig openbaar groen in de buurt is. Ook dit percentage verschilt enorm per buurt. Vooral in Kamperpoort (63%) en Indischebuurt (43%) zijn meer mensen van mening dat er te weinig groen is. In de binnenstad ligt het percentage op 39%.
- Speelmogelijkheden voor kinderen: in de binnenstad is slechts 14% van de inwoners tevreden met de speelmogelijkheden. In Dieze-West (51%) en -Oost (34%), Indischebuurt (42%) en Kamperpoort (37%) ligt de tevredenheid ook laag. In deze buurten zijn bewoners ook minder tevreden over het aantal speelvoorzieningen. Daarnaast valt op dat men in dezelfde buurten ook niet tevreden is over het onderhoud aan de aanwezige speelvoorzieningen.
- Hondenuitlaatplaatsen: in Stadshagen in de buurten rondom de binnenstad is men niet erg tevreden met de mogelijkheid om de hond uit te laten. Ommetjes rondom de woning zouden gekoppeld moeten worden aan plaatsen waar honden uitgelaten mogen worden.
- Groen om te picknicken: ook op dit onderdeel scoren de buurten rondom de binnenstad niet goed. In Kamperpoort vindt 65% van de inwoners dat er te weinig plekken zijn om te picknicken in het groen. Dit percentage is in de andere buurten in het centrum lager maar wel nog steeds hoog (49% Indischebuurt, 36% Dieze-West). Ook in Stadshagen-Noord vindt ruim een derde (36%) dat er te weinig groen is om te picknicken.
- Ontmoetingsplekken: Zwollenaren zijn relatief tevreden over de aanwezigheid van ontmoetingsplekken, behalve in Stadshagen-Noord. Daar vindt 35% van de inwoners dat er te weinig ontmoetingsplekken in de buurt zijn.

Fietspaden

- **Paden en parkeren:** Het valt op dat maar een klein percentage inwoners vindt dat te weinig fietspaden zijn (7%), maar een kwart van de inwoners vindt wel dat er te weinig fietsparkeervoorzieningen zijn. In de buurten rondom de binnenstad is men relatief tevreden over het aantal fietspaden/stroken, maar schieten parkeermogelijkheden

tekort. In het buitengebied is dit andersom: daar vindt meer dan een kwart van de inwoners dat er te weinig fietspaden of -stroken liggen.
- **Onderhoud fietspaden:** Zo'n driekwart van de inwoners is tevreden over het onderhoud aan de fietspaden. De paden in het buitengebied wijken in negatieve zin af. Vooral in Buitengebied-Noord (53%) en Buitengebied-Oost (46%) zijn minder mensen tevreden over het onderhoud aan de fietspaden.

Sport en lichaamsbeweging
- **Lichaamsbeweging**: Meer dan de helft van de inwoners (57%) sport minimaal één keer per week intensief. Het percentage 'matig intensieve of zware lichaamsbeweging voor minimaal 2,5 uur per week' is met 55% vergelijkbaar. Er zijn geen grote verschillen tussen de buurten.
- **Sportvoorzieningen**: Niet iedereen is even tevreden over de hoeveelheid sportvoorzieningen in de buurt. Vooral in Kamperpoort (32%) en in de binnenstad (24%) geven inwoners aan dat er te weinig sportvoorzieningen zijn.

Gezond en sociaal
- **Ervaren algemene gezondheid**: De Zwollenaar voelt zich over het algemeen gezond: 84% geeft aan een zeer goede of uitstekende gezondheid te ervaren.
- **Kwaliteit van leven**: De kwaliteit van leven is goed: 85% is tevreden met de kwaliteit van leven, met positieve uitschieters in de buitengebieden en iets lagere percentages in Holtenbroek en de buurten rondom de binnenstad (74-79%).
- **Eenzaamheid**: Slechts drie procent van de Zwollenaren voelt zich eenzaam. De percentages liggen iets hoger in Holtenbroek en Dieze-West (beide 7%).

Belangrijkste conclusies
- ➔ Buurten rondom binnenstad scoren relatief laag op leefbaarheid, laag percentage tevredenheid speelmogelijkheden en te weinig groen. Zet hier in op:
  - Behoud en uitbreiding bestaande areaal groen,
  - kwaliteitsimpuls openbaar groen, en
  - aanbod en kwaliteit (natuur-)speelvoorzieningen (evt. i.c.m. openstellen schoolpleinen)
  - koppeling met leefstijlen, bv. aanbod picknickplaatsen en bbq-plekken
- ➔ Gekeken naar 'ontmoeting' aandacht voor Stadshagen (Noord) en buurten rondom de binnenstad. Zet in op voorzieningen die ontmoeting stimuleren, denk aan voldoende ruimte op de paden (minimaal 2 personen naast elkaar) en zitmogelijkheden voor meer dan 2 mensen.
- ➔ De binnenstad als buurt scoort redelijk goed maar speelmogelijkheden voor kinderen is een aandachtspunt. In omringende buurten is de tevredenheid ook laag, dus kinderen die in de binnenstad wonen moeten mogelijk uitwijken naar andere plekken.
- ➔ Iets meer dan de helft van de Zwollenaren beweegt minimaal één keer per week. Of dat percentage gerelateerd is aan de aanwezigheid en kwaliteit van het groen kunnen we niet hard maken. Maar groen in de leefomgeving sluit aan bij het stimuleren van bewegen en naar buiten gaan voor een ommetje, ontmoeting of sport.
- ➔ Aanknopingspunten voor nieuwe wijken, op basis van de gegevens voor Stadshagen zijn:
  - Meer hondenuitlaatplaatsmogelijkheden (rondjes, veldjes)
  - Meer voorzieningen voor ontmoeten in en nabij het groen

3 Benchmark

We weten nu hoe het recreatieaanbod van Zwolle eruit ziet en gewaardeerd wordt door de inwoners van de stad. Maar waar staat Zwolle in verhouding tot andere vergelijkbare Nederlandse steden? In dit hoofdstuk beschrijven we hoe Zwolle in vergelijking met Amersfoort, Breda en ’s-Hertogenbosch scoort op gebied van bewegen in het groen, parken en natuur- en recreatiegebieden, wandelen en fietsen, rustgebieden en waterrecreatie en waar kansen voor verbetering of versterking liggen.

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste conclusies uit de benchmark. In tabel 3.1 op pagina 24 staan alle scores in één overzicht. Bijlage 1 bevat de uitgebreide variant van de benchmark. Hieronder volgen per thema de belangrijkste conclusies.

We vergelijken de huidige recreatieve voorzieningen van Zwolle met drie andere Nederlandse steden met een (toekomstig) vergelijkbaar of iets hoger inwoneraantal:

- Amersfoort (158.600 inwoners)
- Breda (184.700 inwoners)
- ’s-Hertogenbosch (156.500 inwoners)

Het verwachtte toekomstige aantal inwoners van Zwolle (155.000-175.000), is vergelijkbaar met het huidige aantal van ’s-Hertogenbosch en Amersfoort. Breda is wat groter (zie ook tabel 3.1).

[8] RIVM; kernindicator Beweegvriendelijke omgeving, deelindicator groenblauwe recreatie, link

Beweegnorm

- Recreatie is belangrijk voor de mentale en fysieke gezondheid. Nabijheid van groen nodigt uit tot bewegen in het groen. Meer dan de helft van de Zwollenaren voldoen aan de beweegrichtlijn (52,7%). De steden verschillen onderling niet veel, maar Zwolle scoort hiermee iets hoger dan de andere drie steden. Dit kan deels verklaard worden doordat Zwolle een relatief jonge stad is.

Parken, recreatiegebieden en groen

- Zwolle en 's-Hertogenbosch hebben een vergelijkbaar oppervlakte aan parken en recreatiegroen per inwoner. De andere twee steden hebben minder parken en recreatiegebied per inwoner. In Breda wordt dat mogelijk ‘gecompenseerd’ door het NNN-gebied met recreatiefunctie (bos). Als we de cijfers uit het Buurt-voor-buurt-onderzoek raadplegen zijn inwoners relatief tevreden over de hoeveelheid groen in Zwolle. Op basis van beide inzichten concluderen daarom we dat we het huidige aantal recreatiegroen per huishouden (24 m^2 per inwoner en circa 52 m^2 per huishouden) ook bruikbaar is als kengetal voor de toekomst (zie ook paragraaf 6.1.1.)
- Qua oppervlakte natuur (NNN) is Zwolle vergelijkbaar met 's-Hertogenbosch. Echter Zwolle heeft meer Natura 2000 gebied. Breda heeft veel meer NNN-gebied per inwoner en ook in absolute zin (denk o.a. aan het Mastbos).
- De beschikbaarheid van groen voor recreatie in Zwolle is op dit moment relatief hoog, hoger dan gemiddeld[8]. De nabijheid en oppervlakte van parken en water geschikt voor recreatief gebruik heeft in Zwolle een score 71 (net als in ’s-Hertogenbosch, landelijk is de score 63). De andere steden scoren duidelijk lager.
- Aandachtspunten hierin zijn echter de toegankelijkheid van het landelijk gebied van Zwolle en de toegankelijkheid van de N2000

gebieden bij Zwolle. Het model waarmee wordt gerekend (recreatieplaatsen) gaat uit van een behoorlijke toegankelijkheid van het landelijk gebied en houdt geen rekening met de draagkracht van de natuur. In Zwolle is een groot deel van N2000 gebied rondom de IJssel toegankelijk (verharde paden en struinnatuur), maar langs de Vecht slechts beperkt toegankelijk voor recreanten. Het getal is dus een indicatie, maar blijft gebaseerd op modelberekeningen.

Stilte en donkerte

- Samen met 's-Hertogenbosch is Zwolle de stilste stad uit de benchmark. De stille natuur is een goudmijn voor de rustzoeker en helpt bezoekers om ontspanning, rust en bezinning te vinden. Een zonering kan helpen om intensieve en extensieve recreatie te scheiden en zo de natuur *en* de recreant te beschermen tegen drukte.
- Wat betreft lichtvervuiling is Zwolle de donkerste stad van de benchmark.

Wandelen en fietsen

- Als we de verschillende wandelindicatoren bekijken, dan zien we dat men in Zwolle weliswaar aardige mogelijkheden heeft om te wandelen, maar vergeleken bij de andere drie steden is Zwolle zeker geen top-wandelstad. Het aantal wandelpaden is in absolute en relatieve zin het laagste van de vier onderzochte steden. Ook het percentage mensen dat lopend of wandelend naar school of werk gaat is het laagste.
- Vergeleken met de andere steden is Zwolle juist wel een top-fietsstad. De stad heeft het hoogste aantal fietspaden en percentage fietsers naar school en werk. Het aantal km fietspad per inwoner is hoog, de dichtheid per hectare zou wat hoger kunnen zijn (alle andere drie steden hebben een hoger aantal km fietspad per hectare). Hier is dus ruimte voor groei in de toekomst.
- Aandachtspunt is wel dat de fietspaden van Zwolle vrij veel door weilanden en akkers en landelijk of dorpsgebied gaan. Weinig door bos of natuur. Qua aantrekkelijkheid zijn de fietspaden door Zwolle gemiddeld (een groot deel wordt als 'neutraal' omschreven).

Oever- en waterrecreatie

- Zwolle heeft een vergelijkbare oppervlakte strand (aan zwemwater) als 's-Hertogenbosch. Van Amersfoort is bekend dat zij een tekort hebben aan buitenzwemwater in de stad en regio[9], wat ook opvalt in de benchmark. Hieruit concluderen we dat het huidige aanbod zwemwater en strand per inwoner, een geschikte indicator is om naar de toekomst door te trekken.
- Via www.visplanner.nl zijn de wateren te vinden waarin gevist mag worden met een VISpas of een VISpas van een bepaalde vereniging. Uit deze kaarten valt op te maken dat Zwolle meer wateren heeft waarin gevist mag worden dan 's-Hertogenbosch en meer dan Amersfoort en Breda. 's-Hertogenbosch heeft meer viswateren, maar hier is bij de meeste wateren wel een VISpas van de lokale vereniging nodig. In Zwolle zijn veel wateren wél geschikt voor enkel de algemene VISpas.
- Zwolle heeft veel vaarwater vergeleken met de andere steden in de benchmark (bron: RWS). Kijken we dan naar de hoeveelheid verhuurbedrijven voor de watersport en watersportverenigingen, dan heeft Zwolle hiervan dan weer relatief weinig. We concluderen hieruit dat Zwolle bij de ontwikkeling van de stad ook de recreatieve benutting van water en oevers zou moeten mee-ontwikkelen.

[9] Behoefte aan zwemwater in de gemeente Amersfoort, Mulier instituut, 2019.

Tabel 3.1: Selectie indicatoren benchmark, zie de bijlage voor het totale overzicht

Indicator	Eenheid	Bron	Zwolle	Amersfoort	Breda	s-Hertogenbosch
Oppervlakte gemeente in ha	ha	CBS	11.936	6.386	12.868	11.781
Inwoners 2022	aantal	CBS	130.668	158.590	184.702	156.538
Bevolkingsdichtheid huidig (Inwoners/km^2)	inwoners/km^2	CBS	1.181	2.538	1.469	1.430
Bewegen						
Volwassenen die voldoen aan Beweegrichtlijn	%	RIVM	52,7	51,8	49,7	48,1
Kernindicator beweegvriendelijke omgeving	deelindicator groenblauw recreatie	RIVM	71	60	59	71
Recreatief groen en natuur						
Parken, recreatiegebieden en volkstuinen	m2/inwoner	CBS	24	14	14	23
Natuurnetwerk Nederland (NNN)	m2/inwoner	IPO	110	43	156	99
Openbare wijk-/kinderboerderijen	ha	Zwolle: gemeente Overige steden: OpenStreetMap*	14	0,8	0	8,8
Geluid en licht						
Geluid	dB gemiddelde	RIVM	52,5	57,0	53,3	52,2
Lichtemissie	10-10 Watt per cm2 per steradiaal	RIVM	58,6	116,4	110,9	96,3
Wandelen en fietsen						
Walkability index	index	posadmaxwan	7	8	8	8
Opvangcapaciteit wandelen in het groen 2021	recreatieplaatsen	Bureau BUITEN	ca. -4.800	ca. -7.300	*niet berekenbaar*	ca. -6.900
Meters fietspad per inwoner	m/inwoner	berekening	6,4	4,5	5,8	6,1
Meters fietspad naar oppervlakte	m/ha	berekening	70,2	111,6	83,9	81,3
Waterrecreatie						
Zwemplassen	per 100.000 inw.	Provinciale zwemwaterkaarten	2,30	0,63	1,62	3,19
Steigers/opstapplekken/boothellingen**	aantal	Gemeente	11	5	4	8
Visstekken	*nvt*	VISplanner/Gemeente	*Alleen kwantitatief geanalyseerd, zie bijlage 2*			
Watersportverenigingen	aantal	obv Google Search	3	3	2	8

** Vanwege verschillen in definities en cijfers is het lastig om een goede vergelijking te maken tussen de vier steden. Er is voor gekozen voor Zwolle de data van de gemeente te gebruiken omdat we ook met dit getal rekenen in de gap-analyse. Om toch enigszins een inschatting te kunnen maken van de andere drie steden is data uit OpenStreetMap toegevoegd.*

*** Bronnen: OpenStreetMap data en Google Maps data, aangevuld met waterkaart.net en toevoegingen door gemeente Zwolle, waardoor dit mogelijk hoger uitvalt dan in andere steden. Dit getal zegt niets over de toegankelijkheid.*

4 Gap-analyse nu-2030-2040

We weten nu hoe de huidige situatie er in Zwolle uitziet, hoe Zwolle zich verhoudt tot andere steden en wat belangrijke aandachtspunten voor toekomstige ontwikkelingen zijn. In dit hoofdstuk kijken we naar de toekomst. Welke groei verwacht de gemeente richting 2035/2040 en wat betekent die groei voor het groen in de directe leefomgeving en daarbuiten? We brengen dat in kaart aan de hand van relevante trends, ontwikkelingen en prognoses.

4.1 *Trends & ontwikkelingen vrijetijd en openbaar groen*

De hoeveelheid vrijetijd, wat we doen (op hoofdlijnen) en wanneer we er op uit trekken, verandert door de jaren heen eigenlijk maar weinig[10]. Wat wel verandert, is hoe we de buitenruimte gebruiken, en de verwachtingen en belevingen daarbij. Hieronder een overzicht van trends en ontwikkelingen en wat ze betekenen voor Zwolle.

4.1.1 *Relevante demografische ontwikkelingen*

'Vitale vergrijzing' en meer eenpersoonshuishoudens

Europa vergrijst en Zwolle is daar geen uitzondering op, ondanks dat Zwolle een relatief jonge stad is. We hebben in Nederland te maken met een toenemende vergrijzing en volgens de bevolkingsprognose van het CBS zal de vergrijzing in de toekomst verder doorzetten. Het aantal ouderen neemt toe tot zo'n 26% 65-plussers en 11% 80-plussers in 2060.

Senioren hebben meer vrije tijd en zijn steeds vitaler. Zij wandelen en fietsen meer en zijn vaker actief in en rond het huis met media, hobby's, vrijwilligerswerk[11]. Mede door de vergrijzing zien we ook meer eenpersoonshuishoudens, vooral ouderen en jongeren behoren tot de eenpersoonshuishoudens.

➔ Belangrijk is dat het voorzieningenniveau aansluit bij de omvang en behoeften van ouderen. Denk aan mogelijkheden voor vrijwilligerswerk in het groen en laagdrempelige ontmoetingsplekken. Naast horeca (commerciële voorzieningen) zijn voorzieningen zonder entree belangrijk, zoals picknicktafels, schaak- of damtafels, ligweiden, beschaduwde pleinen, natuurcentra. De leefstijl en levensfase van de doelgroep bepaalt het type voorziening waar behoefte aan is. Dit maakt ontmoetingen buitenshuis makkelijker, wat eenzaamheid kan voorkomen. Om de woonomgeving levensloopbestendig te maken zijn begaanbare paden, bankjes, groene ommetjes vanuit de woning en beschaduwde zitplekken belangrijk.

4.1.2 *Trends in vrijetijdsbesteding*

Toenemend belang van groen voor welbevinden en gezondheid

Er is hernieuwde aandacht voor recreatie in een groene omgeving buiten. Verblijf in de natuur wordt geassocieerd met gezondheid, rust en ontspanning. Als gevolg hiervan wordt het 'in de natuur zijn' en 'buiten recreëren' belangrijker als vrijetijdsbesteding. Gebieden waar men de natuur kan beleven door er zelf actief te zijn – door bijvoorbeeld te wandelen, fietsen of kanoën – worden populairder. Buitenrecreatie kan daarmee bijdragen aan het oplossen en voorkomen van gezondheidsproblemen in de samenleving, ook voor kinderen.

[10] Roeters, Anne (redactie), 2018. Alle ballen in de lucht, Tijdsbesteding in Nederland en de samenhang met kwaliteit van leven.

[11] Roeters, Anne (redactie), 2018. Alle ballen in de lucht, Tijdsbesteding in Nederland en de samenhang met kwaliteit van leven.

➔ In een meer stedelijke omgeving is (toegang tot) groen schaars. **Het aanbod groene recreatiemogelijkheden moet daarom meegroeien met de vraag**. Het is daardoor belangrijker om makkelijk bereikbare groene gebieden nabij de (woon-) omgeving te realiseren, als onderdeel van gezondheidsbevordering en preventie. De gemeente heeft de vraag naar voldoende recreatief groen voor ontmoeting, beweging en ontspanning goed op het netvlies. Het is van belang om groen en recreatie niet los van elkaar te zien. Recreatiebeleid moet voor een groot deel gericht zijn op groenbeleving en anderzijds moet het groenbeleid ook een aanzienlijke recreatiecomponent hebben.

Buitenrecreatie blijft populair en recreëren in het groen wordt diverser
Nederlanders trekken er graag op uit. Buitenrecreatie kent samen met uitgaan de hoogste participatiegraad van alle soorten vrijetijdsbesteding. Wandelen voor het plezier is veruit de meest ondernomen buitenactiviteit.[12] Wandelen en fietsen blijken de meest tijdloze vormen van buitenrecreatie. Ongeveer 10,5 miljoen Nederlanders wandelen voor hun plezier en 8,2 miljoen Nederlanders fietsen voor hun plezier[13]. In paragraaf 2.2 schreven we al dat in Zwolle jaarlijks meer dan een miljoen recreatieve wandelingen worden gemaakt, bijna 1,4 miljoen recreatieve fietstochten en 1,2 miljoen andere recreatie-activiteiten zoals picknicken en zonnen.

Daarnaast neemt de diversiteit aan activiteiten die men onderneemt in het groen toe, bijvoorbeeld bootcamps, wielrennen en SUPpen.

Inzetten op wandelen loont
Wandelen staat nog altijd stipt op nummer 1 van meest ondernomen vormen van vrijetijdsbesteding buiten. Zowel het ommetje rondom huis (al dan niet met hond) als langeafstandswandelen is populair. Nordic walking (wandelen met stokken) heeft een vast plekje veroverd op de wandelpaden en wordt alweer opgevolgd door XCO Walking en Smovey Walking (ook met attributen waardoor je lijf versterkt wordt, alleen niet zo opvallend). Daarnaast is het rustigere 'meditatief wandelen' in opkomst. Ook tijdens het werk wandelen we graag: de wandeldate en wandelvergadering ('weeting' en 'wandelbila') worden steeds meer gemeengoed. [14]

➔ **Zorg voor aantrekkelijke paden en aangesloten rondjes vanuit huis en werklocaties.** Daarbij moeten er zowel halfverharde paden zijn, voor de wandelaar, als bredere asfaltpaden. Van die laatste paden kunnen veel mensen gebruik maken: om te wandelen (ook met kinderwagen, rollator of rolstoel), fietsen, inlineskaten en skeeleren, etc. Bij de inrichting en keuze voor het type paden is het verstandig voldoende aanbod te creëren voor specifieke doelgroepen, met name voor de avontuurzoeker en de rustzoeker (zie ook paragraaf 2.4) en ook mensen met een mobiliteitsbeperking. Rustzoekers wandelen het liefst in de buurt, op rustige, verharde, veilige paden. Struinpaden, klompenpaden en 'wilde' paadjes zijn bij uitstek aantrekkelijk voor de (jonge) avontuurzoeker. Stijlzoekers en plezierzoekers zijn minder kieskeurig met betrekking tot paden.

Sporten in de natuur en levendige groengebieden
De laatste 15 jaar is individueel sporten veel populairder geworden, ook in de buitenlucht. Steeds vaker wordt gekozen voor buitenrecreatie boven een georganiseerde sport in verenigingsverband. Het aantal buitensporters is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen.[15] Denk bij vormen van sporten in de buitenlucht aan gravelbiken, hardlopen,

[12] ContinuVrijeTijdsOnderzoek, 2018
[13] Fietsplatform en Wandelnet, 2018
[14] Fietsplatform en Wandelnet (2018)
[15] Wandelnet (2018)

trailrunnen, skeeleren en meer. Bij deze vormen van sporten in de buitenlucht wordt logischerwijs op een andere manier gebruik gemaakt van bestaande wandel- en fietspaden. Niet alle paden zijn daar geschikt voor. Soms zit multimodaal gebruik de vrijetijdsbeleving van anderen dwars, denk aan wielrenners die voorbij twee wandelende rustzoekers zoeven.

- ➔ Zorg op drukke punten (zogenaamde hotspots) voor scheiding van sneller en langzamer recreatief gebruik. In Zwolle ziet de gemeente op drukke dagen al knelpunten ontstaan. Zo is onderaan de dijk langs de IJssel een extra voetpad ontwikkeld om snelverkeer en wandelaars te scheiden. Dat is echter niet langs de gehele route het geval. Dit punt raakt ook aan de opkomst van de e-bike, zie hiervoor paragraaf 3.2.3.
- ➔ Mountainbike- en ruiterroutes liggen vooral buiten de bebouwde kom of zelfs buiten gemeentegrenzen van Zwolle (b.v. op de Veluwe), maar moeten wel goed bereikbaar zijn vanuit de stad.

Belang routegebonden recreatie neemt toe
Het overgrote deel van de recreatie en vrijetijdsbesteding buitenshuis heeft een routegebonden component: toeren, fietsen, wandelen en varen zijn ongekend populair, bij nagenoeg alle leeftijdsgroepen en lagen van de bevolking. Routegebonden recreatie en toerisme vormen een belangrijk deel van het toeristisch-recreatief product van een bestemming of streek. Routes zijn een bewezen instrument voor het genereren van meer bestedingen, en daardoor belangrijk voor de werkgelegenheid en leefbaarheid. Het volgen van routes ontzorgt mensen. Met de opkomst van de e-bike en elektrisch fun-vervoer neemt de actieradius van recreanten toe. Ook is er een toenemende aandacht voor andere typen routes, zoals mountainbike- en kanoroutes[16].

Zwolle heeft een mooie route (‘Rondje Zwolle’) rondom de stad ontwikkeld, geschikt voor wandelaars en fietsers en is toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Op verschillende plaatsen takken straten, wegen en paadjes aan op het Rondje Zwolle. De route wordt verrijkt met een ander belevingscomponent: de pontjes over de IJssel sluiten aan op het rondje. Daarnaast is Zwolle aangesloten op het regionale routenetwerk.

- ➔ Bij toekomstige ontwikkelingen zijn het maken van (kleinschalige) rondjes, routes, paden en toegangswegen tot rondjes belangrijk. SUPpen en kanoën op de stadsgracht is een mooi voorbeeld van een rondje, maar de verbinding naar buiten ontbreekt op de kanoroutekaart.

Waterrecreatie populair, steeds meer nieuwe activiteiten
Ook waterrecreatie is populair.[17] We zien op landelijk niveau een grote behoefte aan mogelijkheden voor recreëren op of aan het water. De verwachting is dat door het groeiende aantal warme dagen, de behoefte aan mogelijkheden voor waterrecreatie en zwemmen verder zal toenemen. Daarbij zien we landelijk een toenemende interesse in actieve (en deels nieuwe) vormen van waterrecreatie als (kite)surfen, SUPpen, kayakken, waterskiën, wakeboarden en (e-)foilen. Er is op de wateren in en om Zwolle weinig ruimte om te (kite)surfen. Het is op dit moment alleen mogelijk om te waterskiën of te wakeboarden bij Lakeside aan de Wijthemerplas. De aandacht voor varen verschuift naar drijven en verblijven en plezier op het water. Het accent in de watersport verschuift van bootbezit naar bootverhuur: varen moet gezien worden als een service[18]. Ondernemers in de waterrecreatiesector moeten nieuwe concepten en andere verdienmodellen ontwikkelen en meer doen dan alleen het verhuren van ligplaatsen. Bedrijfsverbreding zoals het

[16] Trendrapport Toerisme, Recreatie en Vrije Tijd, 2019
[17] Trendrapport Toerisme, Recreatie & Vrije Tijd (2020)
[18] Trendrapport Toerisme, Recreatie en Vrije Tijd, 2019

aanbieden van verblijfsrecreatie (bijvoorbeeld in de vorm van dobberhuisjes, kampeervlotten en recreatie-arken) past hier goed bij.

Zwolle is onlosmakelijk verbonden met het water en wil ook zorgen voor voldoende zwemplekken en andere vormen van waterrecreatie. Echter, op warme dagen wordt te veel gezwommen op plaatsen waar dat niet toegestaan en wenselijk is. We verwachten dat het recreatief gebruik van oevers, zwemwater en vaar- en kanoroutes door zal zetten door een toename van hete dagen en gezien de trend van deelconcepten die waterrecreatie toegankelijker maken voor een grote groep mensen.

- ➔ Zorg voor uitbreiding van de mogelijkheden voor water- en oeverrecreatie in de stad en omgeving. Vul dit samen in met andere beleidsvelden, verenigingen (watersport, hengelsport) en ondernemers. Het ligt niet voor de hand om mogelijkheden voor kitesurfen te ontwikkelen omdat er niet genoeg ruimte is, maar gezien de opkomst van actieve watersport zou de markt voor waterskiën en e-foilen niet op voorhand moeten worden uitgesloten.
- ➔ Nieuwe vaarrondjes voor sloepen en kano's via een herstelde Nieuwe Vecht en Willemsvaart.

4.1.3 *Trends in de openbare ruimte*

De (eigen) auto de stad uit

Nog altijd is de auto het populairste vervoersmiddel om naar een vrijetijdsactiviteit te gaan (43 procent).[19] In Zwolle is de binnenstad autoluw en er zijn fietsstraten ontwikkeld waar de auto te gast is. Ook buiten de binnenstad kan de gemeente het aantrekkelijker maken om gebruik te maken van OV, deelopties, e-bikes of andere vormen van duurzaam vervoer, bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met de aanbieders van deelvervoer over actieradius of vrijetijdsaanbod (waaronder wandelen) te koppelen aan OV-locaties.

- ➔ Ontwikkel overstapplekken van OV of auto naar wandelen, fietsen of varen. Ontwikkel wandel- en fietsroutes die gebruik maken van het OV voor de heen- of terugweg. Wellicht zijn arrangementen met de (regionale) spoorvervoerder mogelijk voor fiets&trein?

Opmars e-bike en andere vormen van snelfietsverkeer

We zien steeds meer snelverkeer op het fietspad, zowel utilitair als recreatief. Het bezit van speedpedelecs (tot maximaal 45 kilometer per uur) is tussen 2017 en 2020 al verdubbeld, tot zo'n 20.000 exemplaren. Deze stijging zet naar verwachting door. De (snelle) fietser heeft ook een prominente plek in provinciale en gemeentelijke beleidsprogramma's. Door de snelheid van e-fietsers (en elektrische steps en scooters) en wielrenners ontstaan er vooral op smallere paden of veel gebruikte paden overlast en gevaarlijke situaties. Maar het snelle fietsen heeft ook voordelen en kansen: het is een aantrekkelijke alternatief voor de auto en snelfietspaden kunnen ook voor recreatief fietsen gebruikt worden.

- ➔ Recreatieve fietspaden moeten steeds meer ingericht worden voor snel fietsverkeer (voldoende breed, geen paaltjes). Zorg dat ook de doorfietsbanen en snelfietsroutes goed aansluiten op recreatieve routes, de omgeving aantrekkelijk is en aansluiten op het knooppuntensysteem (de snelfietsroutes liggen er in het weekend ook en bij uitstek geschikt voor een weekendtocht op de e-bike of racefiets).
- ➔ De toename van de actieradius biedt ook kansen voor het bezoeken van natuurgebieden buiten de gemeente Zwolle, bijvoorbeeld de Veluwe. Tijdens de werksessie op 15 november 2023 werd aangestipt dat de fietsroute via Hattem naar de

[19] ContinuVrijeTijdsOnderzoek, 2018

Veluwe eigenlijk net te lang duurt. Zwolle kan profiteren van de opvangcapaciteit in de regio door verbindingen te verbeteren en deze goed en veilig in te richten voor recreatief (snel)verkeer.

Vergroening van de openbare ruimte
Er is steeds meer aandacht voor het vergroenen van de openbare ruimte. Klimaatverandering vraagt om een andere manier van plannen: afvoer van hemelwater, creëren van schaduwplekken, mitigeren van opwarming en nog veel meer. Deze opgaven zullen de inrichting van de stad veranderen. Dat zien we onder andere terug in steeds meer initiatieven om de vuistregel 3-30-300 toe te passen in gebiedsontwikkelingsprojecten. Deze norm gaat uit van zicht op 3 bomen per woning, én 30% bedekking door bladerdak per wijk én op maximaal 300 meter van elke woning moet een park of plantsoen met bomen te vinden zijn. Tegelijkertijd een goed uitgangspunt voor recreatie en ontspanning in het groen. Niet zozeer als kwantitatieve norm, maar vooral interessant vanuit ontwerpperspectief. De verschillende routes naar parken zouden bijvoorbeeld idealiter al deel uit moeten maken van de groenbeleving, bijvoorbeeld door bomen te planten in het groen, aan bestaande routes.

- ➔ Benut de groenblauwe dooradering van de stad ook voor recreatie, bijvoorbeeld door in te zetten op oeverrecreatie en door bestaande logische structuren beleefbaar en functioneel te maken, bijvoorbeeld door te combineren met wandel-, fiets-, en vaarmogelijkheden, bankjes, zitplekken en barbecueplaatsen en mogelijkheden te ontwikkelingen om (korte) rondjes te varen met (ongemotoriseerde) vaartuigen. Naast bomenlanen of -routes bijvoorbeeld ook door een ‘sluippaadje’ aan te leggen langs sloten als alternatief voor een (smalle) stoep en door parken aan elkaar te verbinden met groene corridors.

4.2 *Inschatting opgave groene recreatieruimte*

De inschatting van de toekomstige (groen)behoefte maken we op basis van:

- ➔ het huidig aanbod (H2)
- ➔ de vergelijking met andere steden (H3 benchmark)
- ➔ normgetallen voor de behoefte aan groen per huishouden
- ➔ de ontwikkeling van het aantal woningen en inwoners. We houden hierbij de onder- en bovengrens aan voor het aantal woningen in Zwolle in 2040: 77.000 tot 86.000 woningen (zie ook paragraaf 1.1).

We kijken naar de toekomstige (kwantitatieve) behoefte voor 2030 en 2040 voor de volgende categorieën:
Groen

- Parken en plantsoenen (ha)
- Oppervlakte groen buiten bebouwde kom (ha)
- Buitenstedelijk gemeentelijk beheerd groen (ha)

Voorzieningen

- Tewaterlaatplekken
- Wandelpaden, vrijliggend
- Fietspad (km)
- Zwemplassen en strand (ha)
- wijkboerderij / kinderboerderij

Toelichting gebruikte (groen)normen en doorberekeningen huidige situatie
Berekenen hoeveel groen er bij toekomstige groei nodig is kan op veel verschillende manieren. Er bestaan groennormen (zie ‘Notitie Groennormen’ in bijlage C) gebruiken om naar de toekomstige groenbehoefte te kijken. Een toelichting op de achtergrond van deze groennormen vindt u in de bijlagen.

In de tabel op de volgende pagina hebben we de meest passende groennormen doorgerekend. Maar daarnaast hebben we in de tabel ook uitgerekend wat de groenbehoefte zou zijn als we uitgaan van de huidige verhoudingen. Want uit het Buurt-voor-Buurt-onderzoek blijkt dat de Zwollenaar op de meeste plekken eigenlijk best tevreden is over het aandeel groen in de buurt. Gezien de druk op te ruimte en de te verwachten verstedelijking is het dan wellicht niet realistisch om blind te varen op een groennorm, maar is het belangrijker om de bestaande situatie te beschermen en de kwaliteit en opvangcapaciteit ervan te verbeteren. Oftewel: we achten het haalbaarder om de huidige situatie door te rekenen naar de toekomst (in hectare en in kwaliteit) dan om een vast normgetal aan te houden.

De behoefte aan groen in 2040

Op basis van berekeningen zoals samengevat in de tabel, concluderen over de behoefte in 2040:

- tussen de 120 en 190 ha parken en plantsoenen;
- tussen de 50 en 75 ha gemeentelijk beheerd groen buiten de stad, zoals recreatiebos zoals het Westerveldse bos of ander type (semi-)openbare natuur met voorzieningen, belevingswaarde en gebruikswaarde.

Behoefte overige voorzieningen

In tabel 4.1 en 4.2 op pagina 30 en 31 staan de berekeningen van de toekomstige behoefte aan overige voorzieningen. We concluderen hieruit over de behoefte in 2040:

- tussen de 3 en 5 extra tewaterlaatplekken;
- tussen de 45 en 70 km extra wandelroute. Dit zijn routes over aantrekkelijke paden en wegen (waaronder een deel vrijliggend wandelpad), als onderdeel van het wandelnetwerk;
- tussen de 220 en 340 km fietspad (utilitair en recreatief), waarvan tussen de 70 en 100 km door aantrekkelijk gebied in de stad en 55 en 85 km door aantrekkelijk gebied buiten de stad. Voor fietsen geldt dat er al een goed fietsnetwerk aanwezig is en dat nieuw te ontwikkelen paden goed aangesloten moeten worden op het netwerk;
- tussen de 1,3 en 2ha strand, wat overeenkomt met ongeveer een extra zwemplas;
- eventueel 1 extra wijkboerderij.

In hoofdstuk 6 beargumenteren we waarom we in bepaalde gevallen afwijken van de normen uit de literatuur en andere uitgangspunten gebruiken en hoe de gemeente invulling kan geven aan de gestelde opgaven.

Tabel 4.1: Gap-analyse groen en water: overzicht behoefteberekening o.b.v. verschillende normen en o.b.v. huidige situatie

	huidige situatie (in ha)	bron cijfers huidige situatie	manier van berekenen	Huidige situatie per woning [in m2)*	Totaal extra nodig in 2030 (in ha)**	Totaal extra nodig in 2040 min (in ha)	Totaal extra nodig in 2040 max (ha)
In lijn met groei huishoudens							
oppervlakte water	1.173	Basisregistratie grootschalige topografie (via cijfersoverzwolle.nl)	groeit mee met huishoudens	191	191	286	477
waarvan in bebouwde kom	349	*idem*	groeit mee met huishoudens	57	57	85	142
oppervlakte groen	1.772	*idem*	groeit mee met huishoudens	288	288	433	721
waarvan buiten bebouwde kom	794	*idem*	groeit mee met huishoudens	129	129	194	323
waarvan in bebouwde kom	978	*idem*	groeit mee met huishoudens	159	159	239	398
Parken en plantsoenen	317	CBS bodemstatistiek	groeit mee met huishoudens	52	52	77	129
NNN-gebied en N2000 gebied	1.433	Provincie Overijssel		233			
Normberekeningen							
Parken en plantsoenen	317	CBS bodemstatistiek	norm 75 m2 per woning	52	75	150	187
Oppervlakte groen in bebouwde kom	978	Basisregistratie grootschalige topografie (via cijfersoverzwolle.nl)	norm 75 m2 per woning	159	536	611	648
Oppervlakte groen + NNN en N2000 buiten bebouwde kom	2.227	Basisregistratie grootschalige topografie (via cijfersoverzwolle.nl)	norm 350 m2 per woning	363	349	699	874
Buitenstedelijk: gemeentelijk beheerd groen	187	Bureau BUITEN	norm 30 m2 per woning	30	30	60	75
Buitenstedelijk: gemeentelijk beheerd groen	187	Bureau BUITEN	norm 40 m2 per woning	30	40	80	100
Recreatieplaatsen (behoefte berekend bij ca 147.000 inwoners)	8.100	Bureau BUITEN	norm recreatieplaatsen, zie model		6.300		
Recreatieplaatsen wandelen (behoefte berekend bij ca 147.000 inwoners)		Bureau BUITEN	norm recreatieplaatsen, zie model		700		

** de huidige situatie per woning: het gemiddeld aantal vierkante meters per woning aan betreffende categorie. Bijvoorbeeld: Zwolle heeft op dit moment 191m² water per huishouden.*

*** extra nodig in 2030 (in ha): het huidige aantal vierkante meters doorgerekend naar aantal huishoudens in 2030 (toename 10.000 huishoudens), uitgedrukt in hectare (= x 10000)*

Tabel 4.2: Gap-analyse recreatievoorzieningen

Voorzieningen	huidige situatie	bron huidige situatie	manier van berekenen	extra nodig in 2030	extra nodig in 2040 minimaal	extra nodig in 2040 maximaal
Tewaterlaatplekken	11	Gemeente	groeit mee met huishoudens	1,8	3,6	4,5
Wandelroutes (km)	177	Routepunt Marketing Oost	groeit mee met huishoudens	28,8	57,6	72,0
fietspad (km)	838	Fietsersbond, bewerking CBS	groeit mee met huishoudens	136,4	272,7	340,9
fietspad (km), waarvan door landelijk gebied, natuur, dorps of bos	213	Fietsersbond, bewerking CBS	groeit mee met huishoudens	34,6	69,3	86,6
fietspad (km), waarvan door bebouwd gebied met veel groen	270	Fietsersbond, bewerking CBS	groeit mee met huishoudens	44,0	87,9	109,9
fietsroute	119	Routepunt Marketing Oost	groeit mee met huishoudens	19,4	38,7	48,4
Strand (ha)	4,9	OpenStreetMap	groeit mee met huishoudens	0,8	1,6	2,0
Zwemplassen	3	Provincie Overijssel	groeit mee met huishoudens	0,5	1,0	1,2
wijkboerderij / kinderboerderij	*5*	*Gemeente Zwolle*	*groeit mee met huishoudens**	*0,8*	*1,3*	*2,0*

** de definitie voor wijkboerderij en kinderboerderij verschilt per bron. Uitgaande van het aantal wijkboerderijen dat de gemeente Zwolle aanhoudt en we laten dat aantal gelijk aan de groei van het aantal inwoners groeien, dan komen we uit op het cijfer uit de tabel (= twee nieuwe wijkboerderijen in 2040). Maar dit getal geeft de situatie niet geheel goed weer. Kijken we namelijk naar de categorie wijkboerderijen in vergelijking met 's-Hertogenbosch, Breda en Amersfoort, zien we dat Zwolle al relatief veel wijkboerderijen heeft. Dit werd ook bevestigd tijdens ons locatiebezoek. Daarom zien we geen noodzaak voor twee extra wijkboerderijen. In hoofdstuk 6 staat ons advies ten aanzien van wijkboerderijen beschreven.*

5 Ontwikkelkaart

De ontwikkelkaart is gebaseerd op de informatie uit de benchmark en Gap-analyse, en alle input die is opgehaald met de creatieve werksessie op 15 november 2022. Alle input en opmerkingen zijn hierbij verzameld en vervolgens gecategoriseerd, zodanig dat alle relevante kansen onder een thema's kunnen vallen en die vervolgens ook zo worden afgebeeld op de kaart.

Deze vier hoofdthema's houden we ook in het advies aan (hoofdstuk 6), waarin de concrete opgaven uit de gap-analyse en de kansen voor groen en recreatie worden onderbouwd aan de hand van de conclusies uit de voorgaande hoofdstukken.

De 4 categorieën die we op de ontwikkelkaart onderscheiden zijn:

- **Beleving in de wijk:** maatregelen die bedoeld zijn om meer recreatieve kansen dichtbij huis te benutten, voor zowel jong als oud. Uit de werksessie kwam bijvoorbeeld naar voren dat er flink wat sportvelden zijn (en misschien ook schoolpleinen) waar medegebruik mogelijk is.

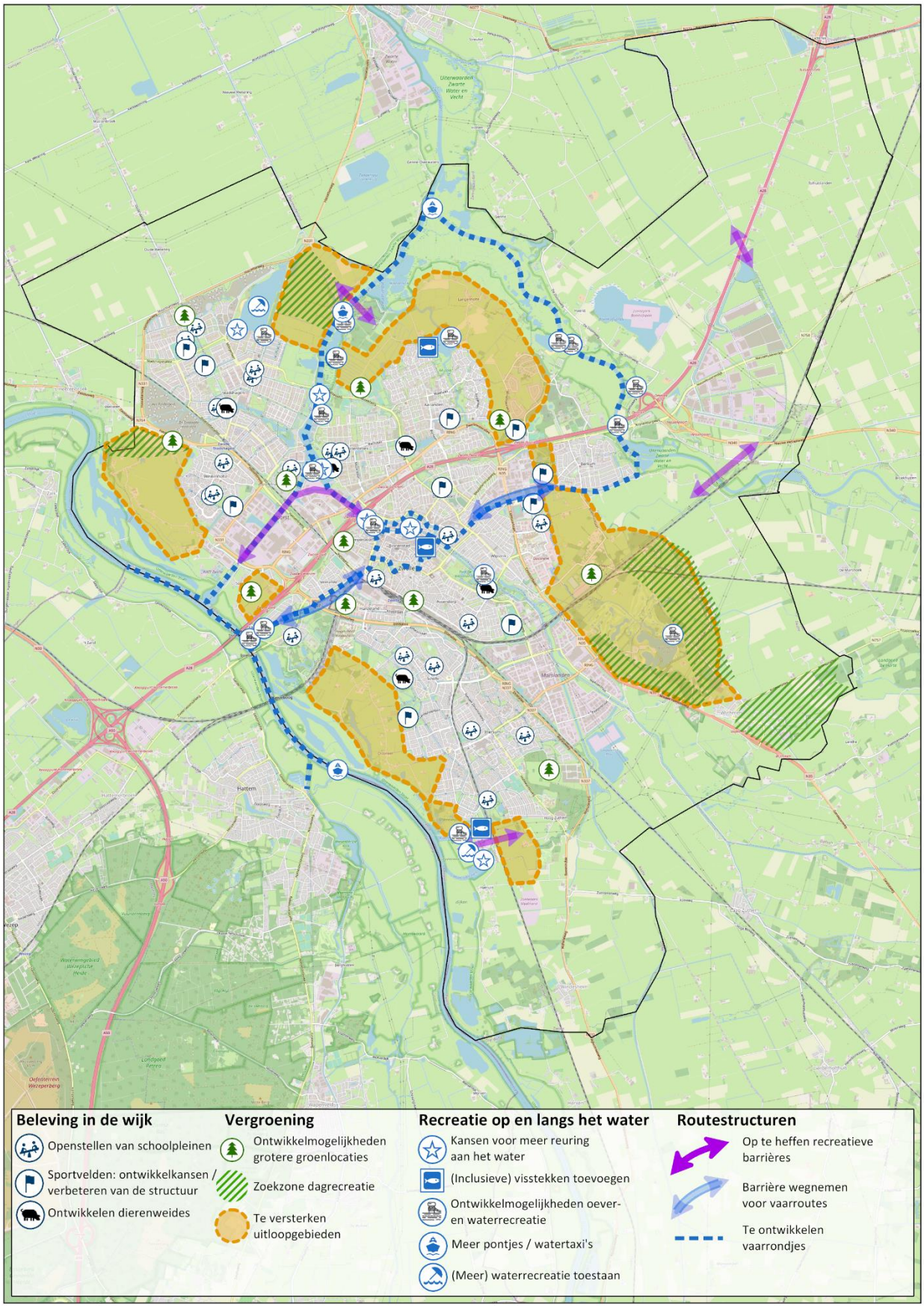
- **Vergroening:** het uitbreiden van (recreatieve) groengebieden om meer opvangcapaciteit in en rond de stad te creëren. Deze kansen gaan veelal ook hand in hand met biodiversiteitsdoelstellingen, denk bijvoorbeeld aan de aanleg van natuurvriendelijke oevers, 'verwildering' door terughoudend maaibeleid, inzaaien van kruiden op micro- en macroschaal en aanleg van een Voedselbos.

- **Recreatie op en langs het water:** Zwolle heeft veel water en met de toename van warme dagen (door klimaatverandering) is recreatie op en langs het water steeds populairder geworden. Juist deze vormen van recreatie hebben veel kans in Zwolle en kunnen het aanbod ook uniek maken voor de stad. Op de ontwikkelkaart staat onder andere op welke plekken er kansen liggen voor meer reuring aan de oevers, waterrecreatie en visstekken. In het advies gaan we uitgebreider in op wat de gemeente kan ontwikkelen om aan de vraag van de toekomst te voldoen.

- **Routestructuren:** het verbinden van verschillende groene gebieden met elkaar, met de woonwijken en met het stadscentrum brengt het recreëren in de stad naar een hoger kwaliteitsniveau. Ook de dagelijkse fiets- en wandelbewegingen worden hiermee een stuk aantrekkelijker. De locaties op de ontwikkelkaart kunnen worden ondergebracht in: verbetering van de route naar de Veluwe, medegebruik op/langs de dijken en het mogelijk maken van het varen van een rondje rondom de stad. In het volgende hoofdstuk staat beschreven hoe de gemeente deze kansen kan benutten.

De ontwikkelkaart is niet definitief en de locaties zijn veelal ook indicatief. Het is bedoeld om een beeld te krijgen van plekken waar bepaalde opgaven kunnen landen, maar het is niet alleen gelimiteerd tot de locaties die zijn afgebeeld op de kaart.

Figuur 5.1: Ontwikkelkaart recreatie en groen

6 Advies opgaven 2030-2040

Zwolle is een aantrekkelijke stad, maar met de doorgaande verstedelijking is inzet nodig op groen om dat ook te blijven in de toekomst. In dit hoofdstuk komen de adviezen aan bod die wij formuleerden op basis van de verkenning. We doen dit aan de hand van vier hoofdthema's. Per thema gaan we in op de toekomstige opgaven.

De inzichten uit de aanbodinventarisatie, de waardering, de leefstijlvinder, de benchmark, de GAP-analyse, de werksessie en de ontwikkelkaart hebben geleid tot een clustering in vier thema's:

- Groenbeleving in de buurt
- Groene recreatie in en om de stad
- Recreatie in, op en om het water
- Routestructuren (fietsen en wandelen)

6.1 *Groenbeleving in de buurt*

De groenopgave per buurt verschilt. De buurten rondom de binnenstad hebben aandacht nodig op gebied van vergroening en leefbaarheid. Zet hier in op uitbreiding van bestaand groen waar mogelijk en werk aan een kwaliteitsimpuls van het bestaande groen. Ook speelmogelijkheden zijn hier beperkt. Vergroening rondom speeltuintjes of aanleg van speelnatuur is een goede dubbelslag. Deze wijken zijn relatief dichtbevolkt, maar door inbreiding neemt de druk op de ruimte daar ook het meest toe. We zien ook relatief veel alleenstaanden en een grote groep jongeren (vaak ook alleenwonend). Voor deze groepen is laagdrempelig ontmoeten in de buitenruimte erg belangrijk. Ook de nieuwe(re) wijk Stadshagen ontbreekt het nog aan aantrekkelijke ontmoetingsplekken, beweegrondjes en hondenveldjes. Een groene leefomgeving stimuleert beweging, ontmoeting en helpt stressklachten verminderen.

6.1.1 *Getallen: wat moet er op buurtniveau bij komen?*

- 120-190 hectare aan beleefbaar groen in de bebouwde kom
- Eventueel 1 extra (toegankelijke) wijkboerderij

Toelichting 120-190 hectare extra beleefbaar groen

We gaan uit van ongeveer 120-190 hectare extra aan beleefbaar groen binnen de bebouwde kom (in de wijk). Denk bijvoorbeeld wel aan parken en plantsoenen, bijvoorbeeld in combinatie met een speelplaats, maar niet een berm.

Volgens de CBS Bodemstatistiek, heeft Zwolle ongeveer 52m^2 parken en plantsoen per woning. Trekken we dat door naar de toekomst, dan komen we op ongeveer 120 tot 190 hectare parken en plantsoen. Er kunnen ook andere (standaard) normen gebruikt worden (bijv. 75 m^2 per woning), maar door onduidelijkheid in de definitie en schaal die bij daarbij horen (welk grondgebruik hoort er bij 'groen'), zijn die in deze context niet goed bruikbaar. Het doortrekken van de huidige verhouding park en plantsoen per woning is logisch omdat uit het Buurt-voor-buurt onderzoek 2020 blijkt dat inwoners best tevreden zijn met het huidige groen. Natuurlijk zijn er binnen de stad verschillen: met name in de buurten in het centrum, zoals Kamperpoort, Indischebuurt en de binnenstad, is er behoefte aan extra beleefbaar groen.

Toelichting extra wijkboerderij

Zwolle heeft op dit moment 5 wijkboerderijen en 12 buurtweiden. Als we het huidig aantal wijkboerderijen (=5) gelijk laten meegroeien aan het aantal inwoners, dan verwachten we op basis van de berekening dat er in 2040 twee extra wijkboerderijen bij moeten komen. Maar dit getal vraagt om nuancering. Uit de benchmark blijkt namelijk dat Zwolle al relatief veel wijk/kinderboerderijen heeft ten opzicht van vergelijkbare steden. Dit

werd bevestigd tijdens ons locatiebezoek aan Zwolle. De noodzaak voor nieuwe wijkboerderijen is niet heel groot (zie ook toelichting bij de tabel op pagina 31), maar het aantal buurtweiden staat onder druk. Ook gelet op trends, ontwikkelingen en de druk op de ruimte, is het goed om van een eventuele nieuwe wijkboerderij een multifunctionele (semi-)openbare plek van te maken. Denk aan een combinatie van dierenweide, eetbaar groen, schooltuintjes, speelnatuur, educatieplekken, ontmoetingsplekken, zorg of dagbesteding, verkoop van streekproducten. De wijkboerderij moet toegankelijk en aantrekkelijk zijn voor alle leeftijden en klimaatbestendig ingericht worden, denk bijvoorbeeld aan schaduwplekken, speelwater, duurzame materialen et cetera.

6.1.2 *Kansen voor projecten/ontwikkelingen*

- **Uitbreiding stadsparken.** In de Omgevingsvisie is reeds opgenomen dat er ruimte moet komen voor nieuwe parken, bijvoorbeeld in Kamperpoort, Hanzeland en langs de Deventerstraatweg. Onder andere het Ontwikkelingsprogramma Ons Stadshart van Morgen" veel kansen biedt voor de vergroening van het centrum en de aanleg van nieuwe parken.
- **Ontmoetingsplekken buiten.** Kansrijk is het maken van ontmoetingsplekken in de stad, met name rond het centrum, en op centrale plekken in de wijken. Voorbeelden zijn:
  - Bankjes in de buurt van wandel- en fietspaden en langs pleinen
  - Speelplekken, ook voor volwassen, zoals een dam- of schaaktafel, bootcampplek
  - Locaties voor vrijwilligerswerk
  - BBQ-plekken en picknickbanken, denk hierbij ook aan vuilnisbakken en waterpunten en sanitair in de buurt
  - Park met zonnestoelen

  Bij ontmoetingsplekken buiten de stad is het kiezen van de locatie belangrijk. Die moet goed in het zicht liggen, zodat er geen ongewenste gebruikers komen.
- **Water- en schaduwplaatsen.** We verwachten door klimaatverandering meer hete zomerdagen en in de stad wordt het extra heet. Ontwerp in de openbare ruimte schaduwplekken, schaduwroutes en plaatsen waar kinderen (en volwassenen) veilig met water kunnen spelen, bijvoorbeeld een waterpomp waarmee gespeeld kan worden. Doe dit vooral in buurten met relatief veel hoogbouw (bijvoorbeeld Holtenbroek).

Schaduw en groene speelfontein Te Boelaerpark

In het Te Boelaerpark in Antwerpen kunnen kinderen en volwassenen op warme dagen pootje baden en spelen met water uit speelfonteinen. De speelfonteinen zijn niet nieuw in het park, maar onlangs is de omgeving van de fontein vergroend waardoor het plein minder heet wordt op warme dagen en kinderen veilig op blote voeten door het gras kunnen stappen.

Figuur 6.1: Spelen in het water en het groen in het Te Boelaerpark Antwerpen (foto: antwerpen.be)

- **Vergroening op kleine schaal stimuleren en faciliteren.** De stoeptuintjes-initiatieven vanuit ‘De Groene Loper Zwolle’ zijn succesvol geweest. Het is zinvol dit door te zetten, met name in de wijken rondom de binnenstad, waar bewoners niet tevreden zijn met de hoeveelheid groen. Het onderhouden van het stoep- of geveltuintje kan bijdragen aan zingeving, aanspraak van buren en sociale cohesie.
- **Coöperatief groen**. Buurttuinen vergroten sociale cohesie en dragen bij aan biodiversiteit. In wijken met veel bebouwing (en relatief weinig tuinen) kunnen kleinschalige wijktuintjes, gerund door buurtbewoners, worden aangelegd. Zie ook vorige punt.
- **Sportvelden benutten buiten piekuren.** Sportvelden kunnen in samenwerking met verenigingen en eigenaren (op vaste tijdstippen) worden opengesteld. Daarnaast kunnen de randen rondom de velden onderdeel uitmaken van routes, beweegrondjes en sportlinten. De sportvelden zijn uitgelezen plekken om in te passen in een fitnessroute (liefst een rondje) door de stad. Maak bij sportvelden ook openbaar toegankelijke drinkwaterpunten en calisthenics-voorzieningen heeft.
- **Avontuurlijk en natuurlijk spelen.** Avontuurlijk spelen kan al op een heel klein stukje groen. Denk aan plekken waar kinderen in de aarde kunnen wroeten, speelnatuur, kleine plasjes om in te stampen of te knoeien en kleine ‘geheime’ paadjes door de bosjes. Speelnatuur voor grotere kinderen past ook goed bij water- en oeverrecreatie. Zwolle beschikt nog niet over een (groot) speelnatuurgebied. Wellicht is de Wijtemerplas hier een geschikte locatie voor of de Milligerplas bij Stadshagen. Punt van aandacht: de waterkwaliteit moet wel in orde zijn. Zie ook paragraaf 6.3. Speerpunt van het Groenbeleidsplan.
- **Herinrichting ‘loos’ groen.** Bestaand groen kan meer belevingswaarde, gebruikswaarde of natuurwaarde krijgen door herinrichting. Voorbeeld is de groenstrook langs de A28 in Dieze-Oost, een gebied dat vroeger bekend stond als een onveilig stuk (uit de werksessie). Een nieuw pad door deze strook creëert een mini-park of hondenuitlaatplaats.

Op avontuur in de modder

Een goed voorbeeld van avontuurlijk spelen in de natuur, in het water en in de modder is het Amsterdamse Bos. Op de Speeleilanden kunnen kinderen (veilig) in het water spelen en middels een trekpontje, touwbruggen en boomstammen van het ene eilandje naar het andere eilandje kunnen klauteren en via touwen als een soort lianen in het water kunnen plonzen. De eilanden liggen gedeeltelijk in de zon, maar er is ook genoeg schaduw. De Speeldernis in Rotterdam is een grote waterspeeltuin met aandacht voor natuureducatie, biodiversiteit en sociale vraagstukken. Er worden schoolreisjes georganiseerd voor kinderen uit ‘stenen wijken’, er zijn natuurwerkdagen voor kinderen en uitjes zoals mini-kamperen in zomerweekenden.

Figuur 6.2: touwtrekpontje Speeleilanden Amsterdamse Bos (bron: amsterdam.nl)

- **Creatieve broedplaatsen buiten**. Zoals creatieve broedplaatsen gebouwen een impuls kunnen geven, zo kan dat ook met groen in en rond de stad. Creativiteit van kunstenaars, ondernemers en burgerinitiatieven kunnen een (groene) plek een bijzondere sfeer meegeven, en nieuwe gebruikswaarde toevoegen. Een groene plek kan een creatieve invulling krijgen, of een stenige locatie kan creatief en groen worden inricht. Vooral voor de leefstijlen verbindingszoeker en de avontuurzoeker zijn groene creatieve broedplaatsen een aantrekkelijke vrijetijdsomgeving. Voorbeelden zijn het Berlijnplein in Utrecht, De tuinen van West (bijv. 1800 Roeden) en Tuin van BRET in Amsterdam, of de tuinen van Herinckhave in Fleringen.
  Kansrijke locaties bevinden zich vaak in vergeten, onbenutte hoeken van de stad, langs de waterkant, leegstaand erfgoed of bedrijfsterrein, een terrein dat pas over een aantal jaar benut wordt, een voormalige vuilstort of ander 'overhoekje'.
- **Vergroenen van parkeerplaatsen.** Daken van parkeergarages kunnen met andere functies bekleed worden: zonneweides, horeca (zie bijvoorbeeld Dakkas te Haarlem) en er kan zelfs een dak-park aangelegd worden. Met de ingezette strategie om de binnenstad en de zone eromheen autoluw te maken, komt ruimte vrij voor groen en recreatief gebruik ervan.
- **Freespace/generative space.** Het plaatsen van losse stoelen intensiveren het gebruik van parken. Door de verplaatsbaarheid wordt de opvangcapaciteit van de parken vergroot. Voorbeeld hiervan zijn de verplaatsbare picknickbanken in het Wezenlandenpark (na succesvolle proefperiode) en de verplaatsbare stoelen in Park Lepelenburg in Utrecht.

Figuur 6.3: proef verplaatsbare picknicktafels Park de Wezenlanden

6.2 *Groene recreatie om de stad*

6.2.1 *Getallen: wat moet er rondom de stad concreet bij komen aan recreatiegebied?*

- 50 tot 75 hectare gemeentelijk beheerd groen

Toelichting

We adviseren de gemeente om 50 tot 75 hectare gemeentelijk beheerd groen buiten de stad te ontwikkelen richting 2040 en verder. Dat kan in de vorm van een recreatiebos zijn, zoals het Westerveldse bos, of een ander type (semi-)openbare natuur, zolang er voldoende recreatieve

mogelijkheden zijn (wandelen, fietsen, andere recreatievormen). Ook moet het groen voldoende belevingswaarde hebben: donkerte, stilte, rust, natuur, uitzicht, zichtlijnen maken daar onderdeel van uit. Zwolle is relatief bosarm.

Het geadviseerde oppervlak kan gerealiseerd worden op meerdere locaties, maar een zekere maat (circa 40-50 hectare) is nodig om voldoende rust en natuur te kunnen ervaren. Als het gebied een landschappelijke eenheid vormt met een naastgelegen rustig en toegankelijk natuurgebied of landelijk gebied, kan het eventueel ook een kleiner gebied worden.

6.2.2 *Kansen voor ontwikkelingen*

- **Nieuw recreatiegebied Stadsbroek.** Tijdens het participatieproces 'Verkenning Stadsbroek/IJsselvizier" (geen onderdeel van deze rapportage) bleek dat bewoners deze opgave ook al hadden gesignaleerd: zij gaven aan kansen te zien om Stadsbroek in te richten als nieuw recreatiegebied (groen en recreatie). Het inrichten van het gebied sluit aan bij de behoefteberekening en ook bij de kansen die wij zien voor het verder ontwikkelen van de Milligerplas (zie 6.3.2). De zoekzones voor dagrecreatie (waaronder Stadsbroek) zijn op de ontwikkelkaart aangegeven.
- **Voedselbos.** Een voedselbos is eigenlijk een aangelegd ecosyteem opgebouwd uit verschillende lagen beplanting dat op duurzame wijze voedsel produceert. Op sommige grondsoorten kan een half hectare al volstaan en daarmee aantrekkelijk om ook op buurtniveau aan te leggen. Een voedselbos kan aangelegd worden op bijvoorbeeld agrarische grond, (een stuk van) een landgoed, als onderdeel van bestaand bos of op kleinere schaal in de buurt. Een extra kans voor een voedselbos is de mogelijkheid om bij de aanleg en het beheer bewoners en maatschappelijke organisaties te betrekken. Zo krijgt een voedselbos ook een maatschappelijke betekenis (ontmoetingsplek, zingeving).
- **Hondenuitloopgebieden uitbreiden.** Er is sprake van overlast door honden(eigenaren) in natuurgebieden. We adviseren om goed te kijken of er voldoende hondenuitloopgebied beschikbaar is. Om overlast te voorkomen kan overwogen worden gebieden toe te voegen.
- **Slimme straatverlichting**. Slimme straatverlichting die normaal gesproken uit blijft maar bij aankomst van voetganger of fietser aan gaat, helpt de donkerte van de stad te bewaken en vergroot tegelijkertijd de fietsveiligheid in het donker.

Ontmoeten in het groen… op een parkeerdak

Op het dak van een betonnen parkeerplaats in het historische centrum van Haarlem ligt het beste terras van Haarlem, compleet met uitzicht op de duinen, ‘inheemse’ beplanting en zelfs met bomen. Inmiddels teelt de Dakkas zelf groenten op een nabijgelegen boerderij en hebben de initiatiefnemers zelfs plannen voor het aanleggen van een park op een aangelegen dak om de ultieme groene oase midden in de drukke stad te creëren. Bezoekers van de parkeergarage en van de Dakkas maken gebruik van dezelfde lift en trappenhuis.

Figuur 6.4: horeca, kunst en groen op dak parkeergarage in hartje Haarlem

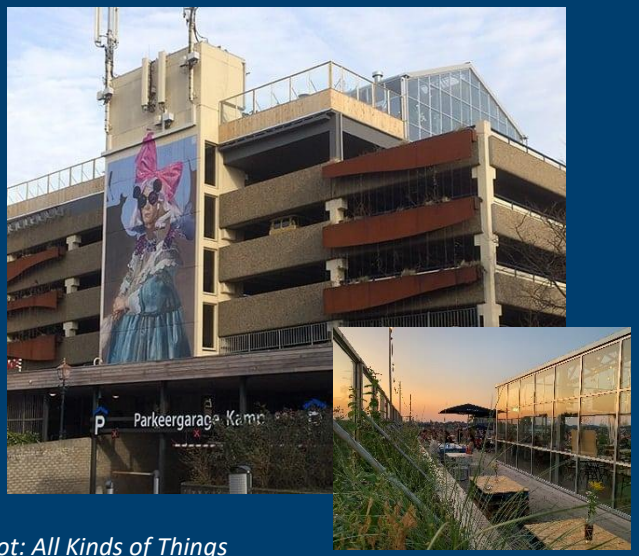

Foto groot: All Kinds of Things
Foto rechts: dakkas.nl

6.3 *Water- en oeverrecreatie*

6.3.1 *Getallen: wat moet er bij?*

- 3-5 extra tewaterlaatplekken
- tussen de 1,3 en 2 hectare strand, overeenkomstig met circa 1 extra zwemplas

Toelichting tewaterlaatplekken
Wanneer de stad groeit, en waterrecreatie populair blijft, dan is het aan te raden om ook het aantal tewaterlaatplekken uit te breiden. De indruk bestaat dat de bestaande tewaterlaatplekken intensief gebruikt worden. Denk hierbij niet alleen aan boothellingen, maar ook aan steigers, aanmeerplaatsen en/of opstapplekken voor kano’s of SUPs. Juist kleinschalige waterrecreatie biedt inwoners een alternatief voor zwemmen, terwijl ze toch de ontspanning, rust en verkoeling van het water op kunnen zoeken.

Toelichting strand
Met het oog op de lange termijn adviseren we tussen de 1,3 en de 2 hectare strand, overeenkomstig met één extra zwemplas, ongeveer ter grootte van de bestaande recreatieplassen in Zwolle. Indien er in de periode 2030-2040 nog eens 15.000 extra woningen gerealiseerd (bandbreedte 5.000-15.000, Verstedelijkingstrategie) zullen worden, vermoedelijk veelal hoogbouw, is de extra zwemplas noodzakelijk. Dit is belangrijk omdat vanwege klimaatverandering meer behoefte is aan veilig zwemwater, en omdat het zwemmen in de IJssel, Vecht en het Zwarte Water onwenselijk is. Daarnaast kunnen rond een nieuwe zwemplas meerdere opgaven een plek krijgen, als er een combinatie gemaakt wordt met bos, wandel- en fietspaden, andere voorzieningen.

Het benodigde oppervlak wordt ook bepaald door de identiteit en de functie van de nieuwe plas.

6.3.2 *Kansen voor projecten/ontwikkelingen*

- **Barrières wegnemen voor vaarroutes.** Het is op dit moment niet mogelijk om vanaf één van de rivieren een rondje door Zwolle te varen. Hoewel het in de praktijk waarschijnlijk ingewikkeld wordt om fysieke barrières weg te halen, is het varen van een rondje wel interessant om waterrecreatie in Zwolle een boost te geven. Een voorbeeld van zo'n barrière is de Ceintuurbaan in het verloop van de Nieuwe Vecht.
- **Medegebruik langs de Vecht.** De Vecht ligt in Natura2000-gebied en is daarom niet geschikt voor intensieve recreatie. Gezien het type natuur, verwachten we dat licht medegebruik (wandelen) mogelijk zou kunnen zijn. Denk hierbij aan onverharde paden, wandelen zonder hond en afsluitingen tijdens broedseizoen. Zie ook paragraaf 6.4.
- **Meer oeverrecreatie toestaan.** Er moet aanvullend beleid worden gemaakt over waar de gemeente oeverrecreatie toestaat en waar niet Ook kan de gemeente duidelijker communiceren waar niet gezwommen mag worden. In de Omgevingsvisie is al de ambitie opgenomen om de oeverrecreatie langs het Zwarte Water als verbindend element tussen Stadshagen en Holtenbroek verder te ontwikkelen. Daar waar oever- en waterrecreatie wordt toegestaan is het ook logisch om te onderzoeken of steigers/opstapplekken voor kano en SUP kunnen worden ontwikkeld.
- **Ruimte voor verhuur.** We verwachten dat de vraag naar boot- en kanoverhuur zal toenemen. Zwolle heeft relatief weinig verhuurders en deze zitten allen aan de stadsgracht of op één van de plassen. Bij het verbeteren van het kano- en/of sloepennetwerk (rondjes varen, zie punt 1) zou er ook ruimte moeten komen voor extra verhuurders.
- **Meer horeca aan het water.** We hebben geconstateerd dat er nog weinig horeca aan het water ligt of gebruik maakt van de zichtlijnen op het water. De meeste horeca aan het water ligt in het stadscentrum. Aan de Milligerplas en de Wijthemerplas is horeca aanwezig, bij de Agnietenplas ontbreekt horeca direct aan het strand/water. Langs de vaarwegen, Zwarte Water en de twee rivieren, liggen kansen om het horeca-aanbod uit te breiden, van foodtrucks tot exclusieve restaurants. Denk ook hier aan dubbelfunctie: een aanmeerplek voor kano's SUP's (en afhankelijk van de locatie eventueel sloepjes en/of in de winter eventueel schaatsers).
- **Meer pontjes/watertaxi's.** Het water kan op vele manieren gebruikt worden en de rivieren zouden nog meer verbonden kunnen worden met de stadsgracht. Een leuke optie uit de werksessie was het ontwikkelen van een watertaxi tussen Stadshagen en de stadsgracht. Maar ook het realiseren van een (elektrische) fietsboot over de Vecht bijvoorbeeld (zie ter inspiratie Fietsboot Loosdrecht). De insteek van de Fietsboot is recreatief, en gaat niet per se over een extra oversteek, maar over de beleving op het water en verbreden van de mogelijkheden om rondjes te wandelen en te fietsen. De opstappunten moeten dan op een logische manier ontwikkeld worden, aansluitend op bestaande of aan te leggen wandel- en fietsinfra.
- **Waterrecreatie toestaan Milligerplas.** Uit de werksessie op 15 november kwam naar voren dat de Milligerplas mogelijk een plaats kan zijn voor meer soorten waterrecreatie. De Milligerplas is (onder andere) de uitvalsbasis voor Stadshagen. De Wijthemerplas, waar reeds een exploitant zit, is vanaf Stadshagen een flink eind fietsen. Verhuur van laagdrempelige waterrecreatie, zoals kano's en SUPs, breidt het aanbod richting de toekomst uit en vangt de vraag naar waterrijke uitstapjes gedeeltelijk op. In de Visie Milligerplas (2020) heeft de gemeente een zonering vastgesteld die ontwikkelingen voorziet aan de westzijde (waterspeelmogelijkheden en jongerenplek), zuidzijde (behoud haventje) en oostzijde (verkenning voorziening verenigingen, aanleg vrijliggend fietspad, hondenstrand en visstekken). Aan de Noordzijde worden de natuurlijke waarden behouden. Aan de Oostzijde zien we ook kansen voor uitbreiding van recreatief groen in combinatie met (mogelijke) ontwikkeling van Stadsbroek (zie 6.2.2). Zie voor meer aanpassingen rondom de Milligerplas ook paragraaf 6.4.

- **Identiteit huidige plassen behouden en versterken.** Bij de doorontwikkeling van de huidige plassen de huidige identiteit van de plassen behouden:
  - Wijthemerplas relatief intensief, gericht op plezierzoeker. Daar hoort o.a. verhuur bij van allerlei soorten (weliswaar binnen de beperkingen van het gebied)
  - Agnietenplas, gericht op harmoniezoekers (families) en rustzoekers. Daar hoort bijvoorbeeld een half-verhard wandelpad rondom de plas bij, faciliteiten voor strandbezoek en speelmogelijkheden.
  - Milligerplas, als "tussenvorm" benutten voor verschillende doelgroepen, waarbij een alternatief voor de Wijthemerplas wordt geboden voor inwoners van Stadshagen (zie vorige punt), maar waar het ook prettig sporten en ontspannen is voor de overige inwoners. Gezien het ruimtelijke karakter is dit gebied minder geschikt voor de avontuurzoeker, maar biedt ontwikkeling van Stadsbroek (zie 6.2.2.) mogelijkheden voor aanbodontwikkeling.

6.4 *Routes, fietsen en wandelen*

6.4.1 *Getallen: hoeveel kilometers?*

- 45-70 km wandelroutes over aantrekkelijke paden en wegen, als onderdeel van het wandelnetwerk;
- 220-340 km fietspad (utilitair en recreatief), waarvan:
  - 70-100 km door aantrekkelijk gebied in de stad
  - 55-85 km door aantrekkelijk gebied buiten de stad

Toelichting wandelen

Zwolle is een echte fietsstad, maar nog geen échte wandelstad. Vergelijken bij andere Nederlandse steden liggen er voor Zwolle kansen om het wandelen te verbeteren. De potentie om een echte wandelstad te worden is er namelijk zeker. Er is genoeg ruimte voor ontwikkeling en er zijn voldoende plekken om van de natuur te genieten. Wandelnet beaamt het beeld dat er op dit moment weliswaar genoeg plekken zijn om te wandelen, maar dat deze slecht met elkaar verbonden zijn. Soms moeten wandelaars smalle paden delen met fietsers en zijn veel onderdelen van de routes over verharde paden of wegen. Dat is soms gevaarlijk en scheidt wijken van elkaar en van het buitengebied. Verbindingen tussen de woonwijken en het buitengebied zijn belangrijk en werken twee kanten op: een ommetje vanuit huis wordt aantrekkelijker en recreanten in het buitengebied lopen makkelijker de stad of wijk in voor een kopje koffie.

We adviseren om al op korte termijn (verder) in gesprek te gaan met partners (Marketing Oost, Wandelnet, Natuurmonumenten, City Deal Ruimte voor Lopen en andere partijen) en gezamenlijk het wandelnetwerk in en om de stad te verbeteren. De ontwikkelingen rondom het stationsgebied zijn een stap in de goede richting. Fietsers gaan in de toekomst nog meer ruimte innemen (door groei in aantal en toename snelverkeer), het is belangrijk daarbij het belang van de wandelaar niet te vergeten.

Toelichting fietsen

Zwolle is een topfietsstad. Wat betreft fietsinfrastructuur ligt de stad goed op koers. De nieuw aan te leggen fietskilometers zijn een doorberekening van het huidige aanbod richting de verwachte groei. Het afwaarderen van bestaande wegen tot fietsstraten of het ontwikkelen van fietspaden naast bestaande wegen vallen ook onder deze berekening. Het realiseren van ondersteunende voorzieningen zoals oplaadpunten en goed ingerichte fietsparkeerplaatsen helpen de stad nog meer fietsvriendelijk te worden. Fietspaden in het buitengebied gaan nu vooral door weilanden en landelijk gebied. Gezien de grote groep plezierzoekers in Zwolle, een doelgroep die niet veel op heeft met het landelijk gebied, is het aan te raden om bij aanleg van een eventueel nieuw recreatiebos, ook fietspaden aan te leggen in bosrijk gebied.

In de toekomst wordt het (nog) drukker op de paden. Op knelpunten is scheiding van fietsen en wandelen en van fietsen en gemotoriseerd verkeer belangrijk voor de veiligheid en beleving. Vooral op plekken met veel snel fietsverkeer en utilitair fietsverkeer is scheiding van wandelen en fietsen nodig.

6.4.2 *Kansen voor wandelen, fietsen, routes en netwerken*

- **Recreatief medegebruik langs de rivieren.** Het Natura 2000-gebied nabij Zwolle wordt gekenmerkt door dynamische riviernatuur. Langs de IJssel zijn de wandelmogelijkheden goed benut, met enkele struinpaden in N2000-gebied, pontverbinding naar Hattem en een verhard lint (fietsen, wandelen en ongemotoriseerd snelverkeer). Het is op dit moment beperkt mogelijk om langs de Vecht te wandelen. Afhankelijk van de natuurwaarden zou wandelen langs de rivier verbeterd kunnen worden, bijvoorbeeld in combinatie met natuurherstelprojecten (voorbeeld Spiekpolder). In het programma Ruimte voor de Vecht (2020) is benoemd dat ontwikkelingen langs, door of in de Vecht in balans moeten zijn met de natuurwaarden. Mogelijkheden om het wandelnetwerk uit te breiden met (struin)paden met uitzicht op het water moeten verder worden verkend.
- **Kansen voor wandelrondjes om en rond het water.** Aanvullend op het vorige punt zijn er ook kansen voor (verbeterde) wandelrondjes rondom de bestaande zwemplassen. Het is nog niet mogelijk om een heel rondje te lopen rondom de Agnietenplas. Ook de kleine watertjes ten noorden van de Agnietenplas bieden kansen voor struinpaadjes of klompenpaden. Aangesloten op een rondje Agnietenplas en andere wandelpaden brengt ook deze optie diversiteit in het wandelaanbod. De Milligerplas heeft wel een pad rondom de plas. Dit is een smal paadje waar ook gefietst wordt en wordt hardgelopen. Wellicht is het mogelijk om dit pad te verbreden en beter in te richten voor recreatief gebruik. De opvangcapaciteit voor inwoners van Stadshagen wordt zo vergroot. Zonering tussen de verschillende zwemplassen is aan te raden, bijvoorbeeld door bij de Wijthemerplas voornamelijk in te zetten op plezierzoekers, outdoor en evenementen, de Milligerplas voor sport, spel en ontspanning en de Agnietenplas voor gezinnen en rustzoekers.
- **Sportlinten en beweegrondjes**. Sportlinten of beweegrondjes zijn een soort afgebakende parcoursen waar (ononderbroken) gesport kan worden. Bijvoorbeeld een fitnesslint met allerlei instrumenten (bijvoorbeeld calisthenics) in de openbare ruimte, of een hardlooproute door de natuur met markeringen aangegeven op het pad of een multifunctioneel rondje waar ononderbroken gefietst, gewandeld, gestept en geskeelerd kan worden. Een voorbeeld van een goed ingericht beweegrondje om te wandelen, fietsen en skeeleren zijn het Máximapark in Leidsche Rijn. Belangrijk is dat de paden afwisselend zijn en zo min mogelijk onderbroken worden. De Zwolse stadsgracht heeft bijvoorbeeld de potentie voor een doorgaand wandelpad.
- **Fietssnelweg Veluwe.** Zwolle kan profiteren van de opvangcapaciteit in de regio door verbindingen te verbeteren en deze goed en veilig in te richten voor recreatief (snel)verkeer. De toename van de actieradius van e-bikes biedt kansen voor het bezoeken van natuurgebieden buiten de stad Zwolle. Tijdens de werksessie kwam het signaal naar voren dat de fietsroute naar de Veluwe via het pontje lang duurt omdat het vaak erg druk is op mooie dagen. De andere route mondt na de brug over de IJssel uit in een route die misschien geschikt is voor wielrenners, maar minder beleefbaar is voor recreatieve fietstochten. Wellicht kan de route in samenwerking met de gemeente Hattem iets aantrekkelijker gemaakt worden. Voor wandelaars ontbreken voorzieningen en er ontbreekt ook een wandelpad langs de spoorbrug IJssel Boog. Investeren in betere verbindingen over de IJssel kan helpen (capaciteit pontje of andere opties), samenwerken met andere gemeenten om een groene corridor aan te leggen richting de Veluwe is ook een mogelijkheid.

- **Pad Zwarte Water/poldergebied.** Het pad langs het Zwarte Water aan de Stadshagenzijde is druk en onveilig volgens enkele deelnemers aan de werksessie. Is het mogelijk dit pad te verbreden en uit te breiden richting de polders in het noordwesten?
- **Kwaliteitsslag wandelen park Stadshagen.** Stadshagen heeft een park, maar is (nog) niet goed ingericht voor een inspirerend rondje wandelen. Hier ligt een kwaliteitsslag eerder voor de hand dan areaaluitbreiding en moet goed aansluiten op voorzieningen en wandelnetwerk.
- **Ontsluiten landelijk gebied/agrarisch gebied**. Het landelijke karakter van Zwolle is bijzonder en de uitzichten zijn wijds. Een deel van het groen rondom de stad zijn (voormalige) agrarische gronden. Hier liggen kansen voor het openstellen van het landelijk gebied via klompenpaden en onverharde paden, in samenwerking met eigenaren (particulier of organisatie).
- **Kidsbeleefroutes.** De kidsbeleefroutes in Zwolle Zuid en Stadshagen zijn populair en geven nut/doel aan het naar buiten gaan. We adviseren om de bestaande routes met 1 à 2 routes uit te breiden, in twee verschillende stadsdelen, bijvoorbeeld in het centrumgebied en in het noordoosten.
- **Thematische routes door de stad en ecolinten.** Thematische routes zijn geschikt voor langere wandelingen en kunnen stadsdelen en wijken aan elkaar verbinden. Bomenroutes met informatie over geschiedenis van het landschap, oude bomen en de huidige locatie/gebruik geven invulling aan een wandeling. Denk bij het creëren van groene routes aan een kralenketting: het koord moet voor een groot deel groen zijn, de kralen kunnen parkjes zijn, ecolinten/tuinen, erfgoed, buitenkunst of bos.

Figuur 6.5: inspiratie inrichting ecolint (Promenade Plantée, foto: Flickr)

- **Ruiterpaden.** Voor de ontwikkeling van ruiterpaden, niet meegenomen in de benchmark, adviseren we gebruik te maken van de kennis en kunde van ruiters en de KNHS. Zie 6.6.2.

6.5 *Overige kansen*

- **Multifunctionele recreatiezone.** Zowel de druk op de ruimte als de recreatiebehoefte wordt de komende jaren groter. De aanleg van een recreatiegebied kan worden gecombineerd met een stuk bos, (stads)landbouw, voedselbossen, horeca, avontuurlijk spelen, sportvoorzieningen, en eventueel aan een rustige zijde gecombineerd worden met een natuurgebied.
- **Cultuurbeleving en evenementen**. Hoewel cultuur een apart beleidsveld is in Zwolle, is cultuur ook een belangrijk onderdeel van recreatie in de buitenlucht. Van erfgoed in de vorm van origineel rivierenlandschap tot street art en van buitenkunstroutes tot een (tijdelijk) Openluchttheater; er zijn talloze mogelijkheden om (met name) de avontuurzoeker en de stijlzoeker te verrassen met voorstellingen midden in het groen. Ter inspiratie: Shakespearetheater

Diever, Caprera Bloemendaal, Amsterdamse Bostheater. De rol van de gemeente is hierin slechts faciliterend, maar wij adviseren constructief mee te denken met initiatiefnemers en beleidsregels niet te streng te maken.

- **Ruimte voor nieuwe economische dragers.** Economische dragers en nieuwe verdienmodellen zijn nodig om groengebieden functie te geven en te beheren. Bedrijfsverbreding past daar goed bij, bijvoorbeeld in combinatie met een agrarisch bedrijf. Recreatieterreinen zijn bijvoorbeeld ook geschikt voor (kleinschalige) verblijfsrecreatie, passend in de omgeving en aansluitend bij de behoefte van inwoners en bezoekers.

6.6 *Voorwaarden*

6.6.1 *Balans tussen natuur en recreatie*

Zwolle wordt omringd door bijzondere (N2000) natuurgebieden. Recreatief gebruik van deze natuurgebieden is puur 'Buitengeluk', maar brengt ook verantwoordelijkheden met zich mee. Te veel recreatie verstoort de natuur en dat moet voorkomen worden. Gemeentelijke parken, groen- en recreatieterreinen spelen een belangrijke rol in het geleiden van de recreatieve druk. De mix van natuur, gemeentelijk groen en recreatiegebied draagt bij aan de balans tussen recreatie en natuur.

Wij adviseren om samen met de natuurbeheerorganisaties te kijken naar het groen en de natuur rond de stad, en het recreatieve gebruik ervan. Ook het (agrarisch) landelijk gebied heeft hierin een rol. Recreatiezonering is een instrument dat beheerders helpt bij het realiseren van balans tussen natuur en recreatie en get geleiden van de juiste recreant naar de juiste plek.

6.6.2 *Gebruik de kennis van de stad en andere partijen*

- **Bewoners.** Bewoners beschikken over veel kennis van het gebied en Betrek bewoners niet alleen bij het participatieonderdeel tijdens de planvorming, maar stimuleer buurtinitiatieven en ondersteun/faciliteer coöperaties.
- **Buitenkunst.** Buitenkunst verrijkt het landschap en roept op tot gesprek. Trek hierin op met de Fundatie en andere partijen uit de kunstscene.
- **(Hoge)scholen.** Betrek, waar relevant, scholen en opleidingsinstituten bij het inrichten van groen- en recreatiegebieden. Soms kan dat zelfs letterlijk: een inspirerend voorbeeld is de Tuin der Verbinding in Amersfoort. Deze tuin werd door de hogeschool speciaal ingericht voor ontmoeting en is opengesteld voor de hele wijk (figuur 6.6).

Figuur 6.6: Tuin der Verbinding
bron: Evangelistische Hogeschool Amersfoort

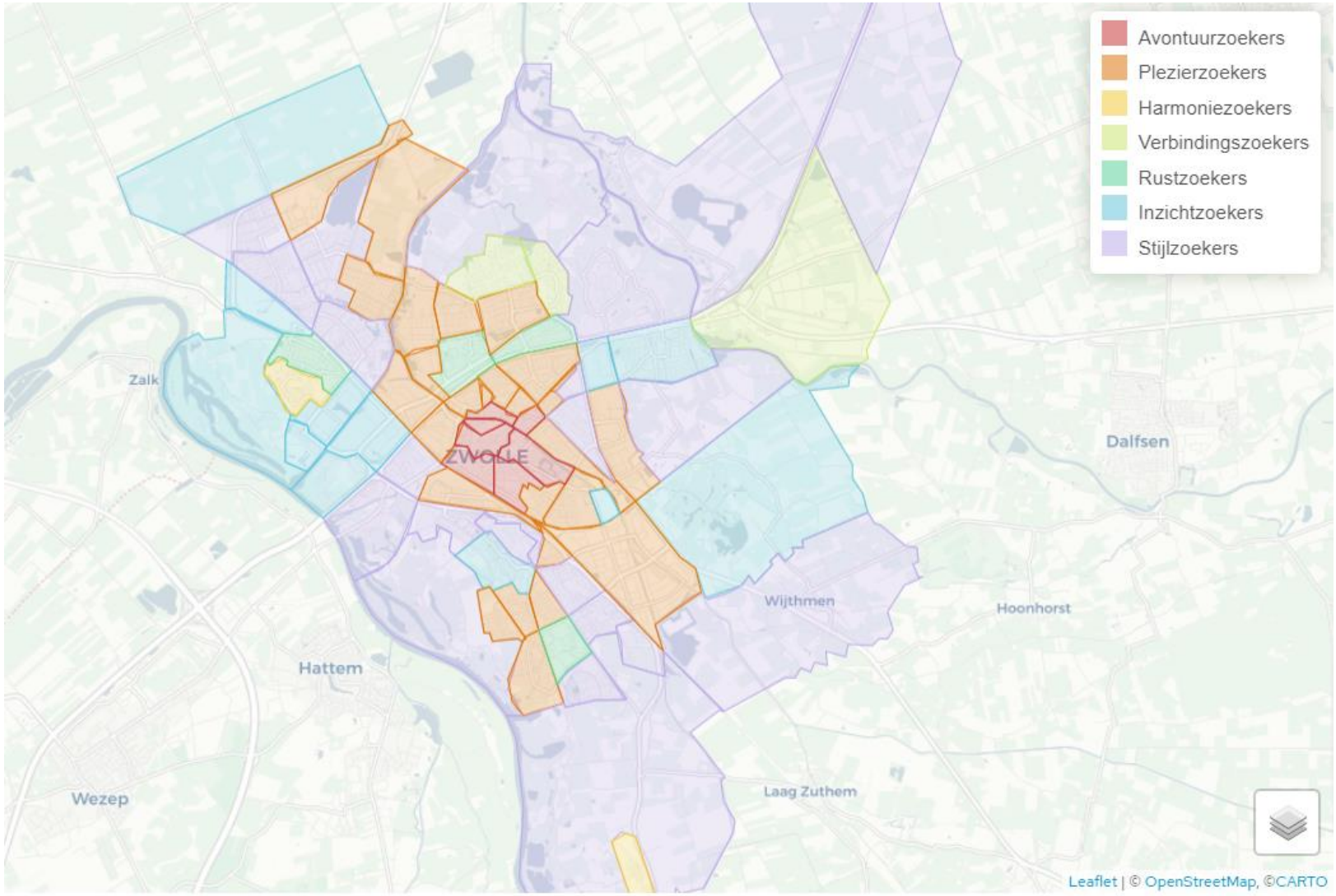
- **Woningbouwcorporaties.** Bij ontwikkeling van nieuwbouw en herontwikkelingsopgaven in bestaande wijken moeten ook de woningcorporaties bijdragen aan vergroening (en beheer) en sociale cohesie van de wijken in samenwerking met de gemeente.
- **Wandelnetwerk**. Gebruik voor verbetering van het wandelnetwerk de expertise van Wandelnet, Marketing Oost en andere partijen met kennis van wandelstructuren en/of lokale kennis.
- **Beheer ruiterpaden via 'adopteer je route'.** In vijf provincies (Gelderland, Flevoland, Drenthe, Utrecht en Zuid-Holland) heeft de KNHS samen met Staatbosbeheer en de routebureaus een netwerk in het leven geroepen waarbij ruiters een stukje van hun favoriete route kunnen 'adopteren' en gezamenlijk het beheer van de route verzorgen. Overijssel is nog niet aangesloten. Mogelijk liggen hier kansen om ook in en om Zwolle het beheer (en ontwikkeling) van ruiterroutes onder te brengen in routeteams van dit project.

Bijlage A: Leefstijlvinder

Overzicht natuurbeleving verschillende leefstijlen

Leefstijl	Type natuur	Paden	Motief	Activiteiten	Voorzieningen
Avontuur-zoeker	Alles behalve functioneel bos. *Omvangrijke gebieden, ongereptheid & wildernis*	Voorkeur voor geen paden of onverharde/ half-verharde paden. Smalle paden en gemarkeerde routes	Avonturen beleven en nieuwe plekken ontdekken	Themaroute, georganiseerde sportieve outdoor activiteiten, culturele activiteiten	Veel voorzieningen is minder aantrekkelijk
Plezierzoeker	Neutraal. *Open agrarisch minder aantrekkelijk*	Wandelen: verhard of onverhard. Fietsen: liever geen brede of verharde paden.	Tijd met vrienden en familie, voor gezelligheid	Sporten, waterrecreatie, activiteiten ondernemen	Graag veel voorzieningen
Harmonie-zoeker	Meer waardering open agrarisch landschap, minder waardering voor riviernatuur en heuvellandschap	Verharde, brede paden zonder auto's	Even tussenuit en gezelligheid en tijd met vrienden en familie	Houden van fietsen, korte stukjes wandelen	Waarderen basic voorzieningen (pleisterplaats, bankjes). Minder behoefte aan zwemplekken
Verbindings-zoeker	Natuurlijk bos en heide. Ook riviernatuur en uiterwaarden, cultuurlandschap, dorps-landschap, veenweidegebied en open agrarisch landschap	Wandelen: onverhard of smal. Fietsen: liever geen verharde paden	Genieten van de natuur, van de gezonde en frisse buitenlucht	Vogelspotten, natuurspeelbos, rustige waterrecreatie	Aanwezigheid routes prettig maar niet noodzakelijk
Rustzoeker	Heide en natuurlijk bos	Verharde, brede paden zonder auto's	Ervaren van rust, graag dicht bij huis	Rustplaatsen/bankjes, observatiehut	Voorzieningen niet noodzakelijk
Inzichtzoeker	Heide, moeras- of waternatuur, riviernatuur en uiterwaarden, veenweidegebied, natuurlijk bos, heuvelachtig landschap, duinen en zee en strand	Wandelen: half of onverharde paden. Fietsen: verharde brede paden zonder auto's	Rust en ontspanning, het hoofd leeg maken en drukte vermijden	Wandelen. Andere activiteiten in de natuur minder vaak	Natuur beleven: vogels / wild spotten, bezoekerscentrum, observatiehut/ natuurlezing, themaroute, pleisterplaats
Stijlzoeker	Heuvelachtig landschap, zee en strand en functioneel bos	Wandelen: halfverharde smalle paden. Fietsen: verharde als onverharde paden	Actief en sportief bezig of zoeken de gezelligheid op	Goed georganiseerde activiteiten	Aantrekkelijke voorzieningen geven de stijlzoeker actie: waterspeelplaats, zwemplek, klimbos, speelbos

Kaart A: meest dominante leefstijlen per buurt

Bijlage B: Benchmark uitgebreid

We vergelijken de huidige recreatieve voorzieningen van Zwolle (in 2022 ca. 131.000 inwoners, groeit naar 157.000 tot maximaal 175.000 inwoners in 2040) met drie andere Nederlandse steden met een vergelijkbaar, maar iets hoger inwoneraantal:

- Amersfoort (ca. 159.000 inwoners)
- Breda (ca. 185.000 inwoners)
- Den Bosch (ca. 157.000 inwoners)

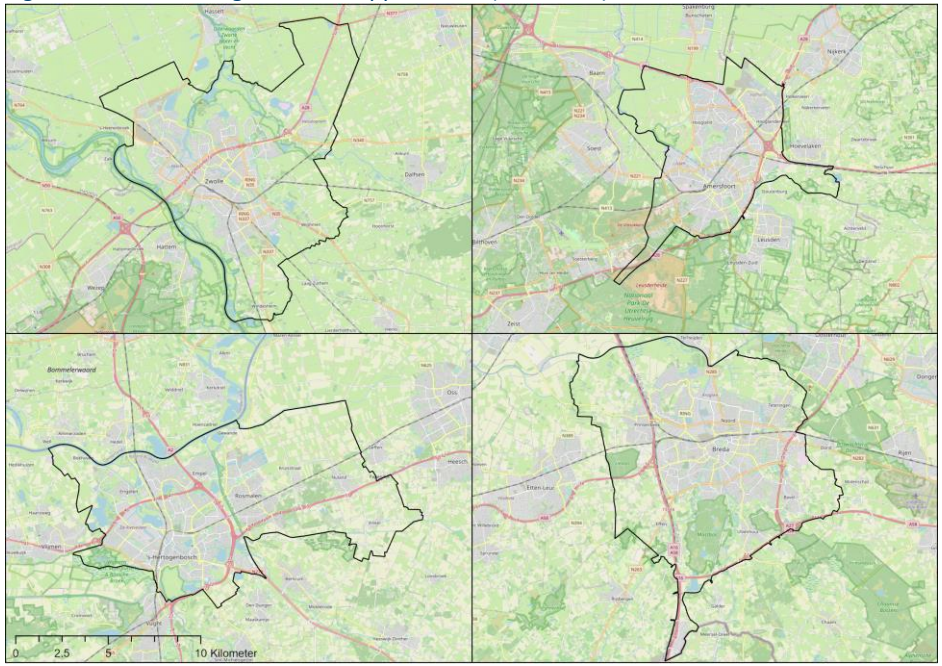
Bij de selectie van deze drie steden is rekening gehouden met aanwezigheid van de volgende variabelen:

- Vergelijkbare grootte (middelgrote stad met een inwoneraantal tussen 120.000-180.000 inwoners)
- Aanwezigheid van historisch centrum
- Aanwezigheid van water
- Vergelijkbare regionale functie als Zwolle
- Aanwezigheid van vergelijkbaar type groengebied buiten de stad (bijvoorbeeld niet gelegen in duingebied of stedelijke agglomeratie)

Figuur B1 laat de gemeentegrenzen zien van de steden die geanalyseerd zijn in de benchmark. Ondanks dat de steden op zich vergelijkbaar zijn, zijn de gemeentegrenzen wel enigszins verschillend. Zo is de omvang van gemeente Amersfoort ongeveer de helft van de overige gemeenten in de benchmark. Hierdoor is er in de gemeente Amersfoort relatief veel stedelijk gebied en weinig landelijk gebied. Breda, ’s-Hertogenbosch en met name Zwolle hebben meer landelijk gebied binnen de gemeentegrenzen. Dit betekent dat sommige gegevens, waarin is gekeken naar aantallen, oppervlakten of afstanden binnen de gemeentegrenzen (absoluut of per hectare) in bepaalde mate vertekenend kunnen zijn.

Waar dit het geval is, wordt het aangegeven bij de indicator en de duiding van de scores.

Figuur B1: Gemeentegrenzen en oppervlakte (bron: CBS)

Zwolle:	ca. 11.900 ha	Amersfoort:	ca. 6.100 ha
’s-Hertogenbosch:	ca. 11.800 ha	Breda:	ca. 12.900 ha

Qua omvang van de stadscentra zijn er ook verschillen. Zo is de binnenstad van Zwolle relatief klein als je het vergelijkt met bijvoorbeeld ’s-Hertogenbosch. Voor de desbetreffende indicatoren waarvoor dit relevant is, is ook hier rekening mee gehouden.

1. Demografie

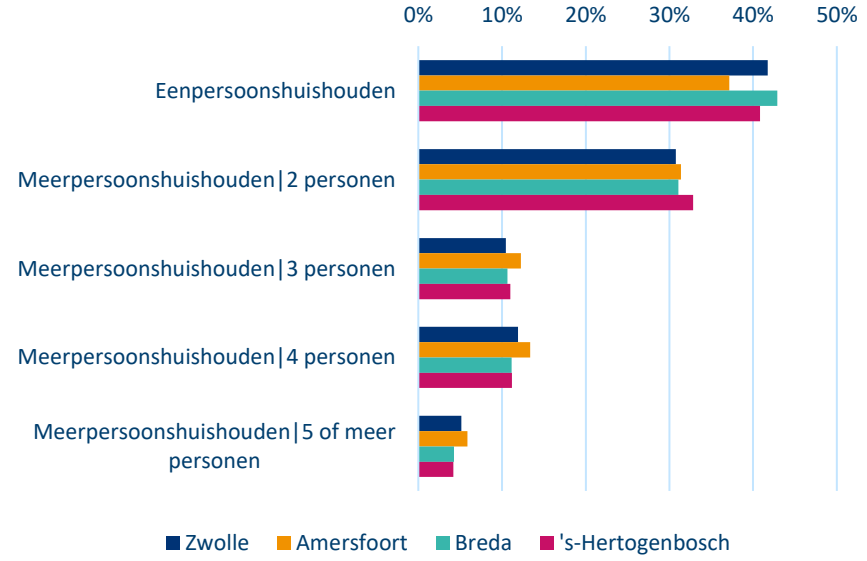
Bevolkingsopbouw, samenstelling huishouden

- Met een inwoneraantal van 130.668 heeft Zwolle iets minder inwoners in vergelijking met Amersfoort (158.590), Breda (184.702) en Den Bosch (156.538). Het inwoneraantal van de benchmarksteden komt wel overeen met het verwachtte inwoneraantal van Zwolle in de toekomst (157.000 tot maximaal 175.000 inwoners in 2050). Tevens is Zwolle het dunst bevolkt van deze vier steden met 1.181 inwoners per vierkante kilometer, in vergelijking tot Amersfoort (2.548 per km2), Breda (1.469 per km2) en Den Bosch (1.430 per km2).
- Zwolle heeft t.o.v. het Nederlands gemiddelde een opvallend jonge bevolking. Vooral de leeftijdsgroepen 20 tot 30 jaar en 30 tot 40 jaar vallen hierbij op. Amersfoort daarentegen heeft een stuk minder inwoners in de leeftijdsgroep van 20-30 jaar en meer in de leeftijd van 50 tot 60 jaar oud. Naast Zwolle is Breda ook een jonge stad met meer dan gemiddeld inwoners in de leeftijdscategorie van 20 tot 30 jaar, en Den Bosch heeft iets minder, maar toch gemiddeld meer dan andere steden in Nederland, inwoners in de leeftijdsgroepen van 20 tot 30 jaar, 30 tot 40 jaar, maar ook relatief veel inwoners in de categorie 50 tot 60 jaar, wat de gemiddelde leeftijd iets hoger maakt dan in Zwolle.
- Zwolle heeft redelijk veel eenpersoonshuishoudens (42%), wat overeenkomst met de benchmarksteden: Breda met 43% en Den Bosch met 41% liggen erg in de buurt qua percentages. Amersfoort heeft iets meer meerpersoonshuishoudens, maar ook hierin zijn de verschillen klein.

Tabel B1: Inwoners, bevolkingsdichtheid en bevolkingsprognose 2050 (bron: CBS; bron prognose Zwolle: gemeente Zwolle)

Gemeente	Inwoners 2022	Inwoners/km^2	Prognose inwoners 2050
Zwolle	**130.668**	**1.181**	**157.000 tot 175.000**
Amersfoort	158.590	2.538	178.900
Breda	184.702	1.469	209.900
Den Bosch	156.538	1.430	179.700

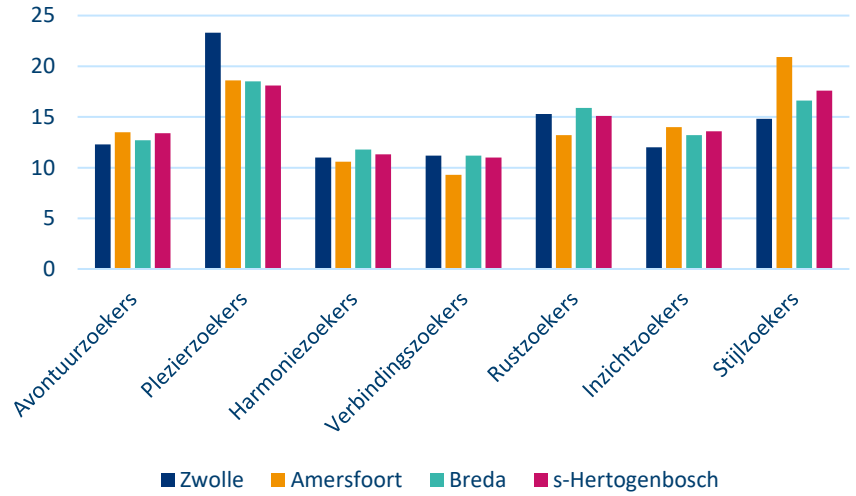
Figuur B2: Huishoudensgrootte per gemeente (bron: CBS)

Leefstijlvinder inwoners (schaal: wijk, gemeente, provincie)

- Zoals te zien in figuur B3 heeft Zwolle relatief veel plezierzoekers. Inzichtzoekers en stijlzoekers heeft de gemeente Zwolle iets minder dan de overige gemeenten, maar al met al zijn de overige voorkeursleefstijlen ongeveer gelijk. Dit betekent dat de steden uit de benchmark wat leefstijlen betreft niet veel van elkaar verschillen.

Figuur B3: Dominante leefstijlen inwoners per gemeente (bron: Leefstijlvinder)

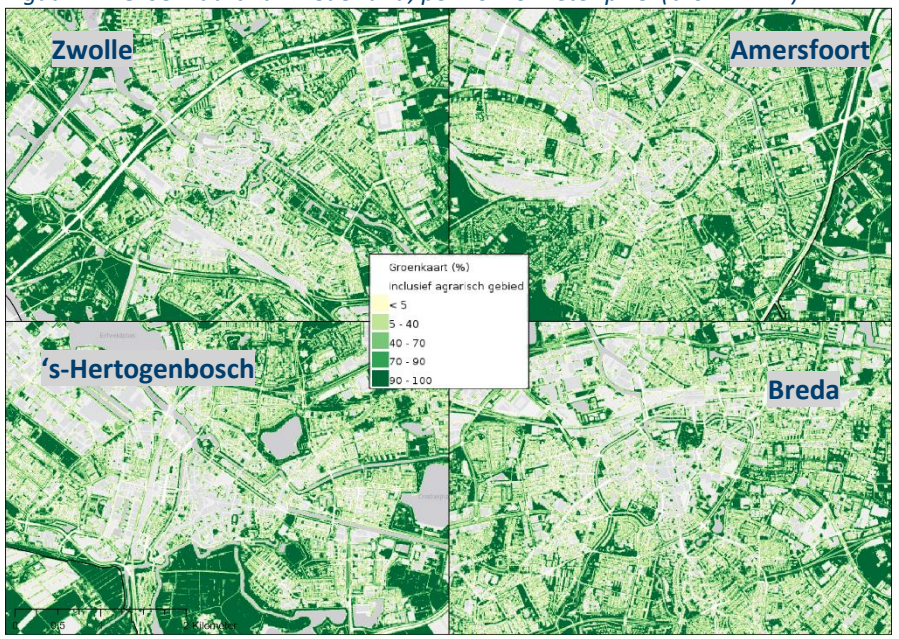

2. Recreatief groen en natuur

Groene verbindingen

- Om de groene verbindingen te vergelijken is gekeken naar de 'groenkaart van Nederland' van het RIVM. Op deze kaart is het percentage aan groen per 10x10m pixel weergegeven, waar een combinatie is gemaakt tussen gras, struiken en bomen. In figuur X is deze kaart te zien. Als er tussen de oogharen door naar wordt gekeken, zijn bepaalde groene structuren te onderscheiden. De kaarten laten de stadscentra zien met de omliggende wijken.
- Opvallend voor Zwolle is de brede groene strook die langs de Nieuwe Wetering/Almelose Kanaal ligt en voorbij het centrum doorloopt langs het Zwarte Water. Verder valt op dat de grotere wegen afgescheiden zijn met groene structuren. Er lijken echter wel minder groene verbindingen te zijn in vergelijking met Amersfoort (rechtsboven) en Breda (rechtsonder). In beide steden, maar vooral in Amersfoort lijken de groene stroken meer met elkaar verbonden te zijn. In 's-Hertogenbosch (linksonder) zijn wel groene delen te vinden, met name aan de zuidkant van het centrum, maar rondom het centrum lijkt het groen minder verbonden dan in Zwolle.

Figuur B4: Groenkaart van Nederland, per 10x10 meter pixel (bron: RIVM)

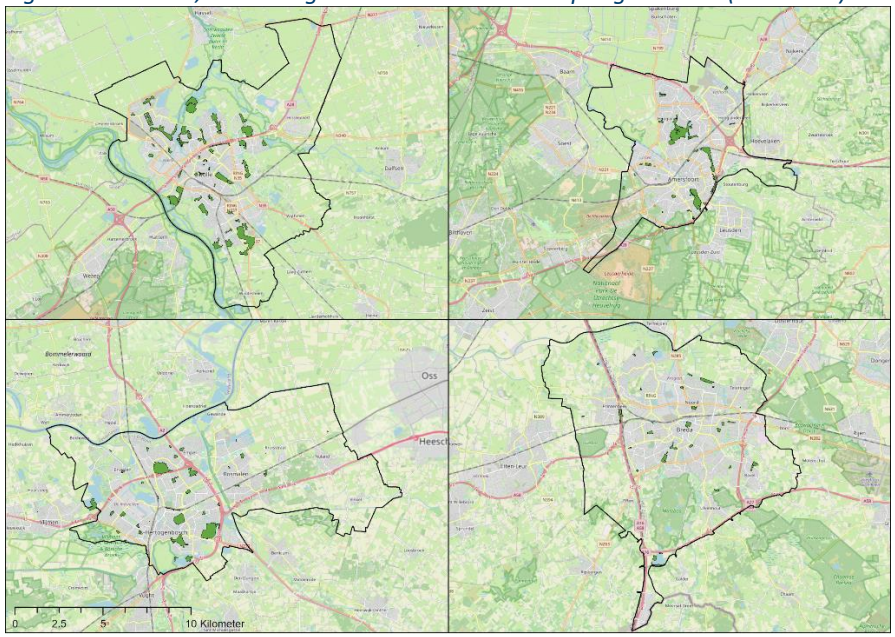
Parken, plantsoenen, volkstuinen

- Zwolle is een stad met veel hectares aan recreatief groen (parken, recreatiegebieden en volkstuinen) en per inwoner zelfs meer dan Den Bosch, die enkele tientallen meer hectare groen te bieden heeft. Amersfoort en Breda vallen hierbij op met (ruim) minder groen: 221 hectare in Amersfoort en 255 hectare in Breda.

Tabel B2: oppervlakte parken, plantsoenen en volkstuinen (bron: CBS)

Gemeente	Parken, en plantsoenen (ha)	Per huishouden in m^2	Per inwoner in m^2
Zwolle	**317**	**52**	**24**
Amersfoort	221	31	14
Breda	255	29	14
Den Bosch	359	48	23

Figuur B5: Parken, recreatiegebieden en volkstuinen per gemeente (bron: CBS)

Buurtweides, nutstuinen, wijkboerderijen

- Zwolle heeft met 14 hectare aan wijkboerderijen redelijk veel van dit type voorziening voor het aantal inwoners.
- Buurtweides en nutstuinen zijn door verschillende definities per gemeente lastig te vergelijken. Door de oogharen heen lijken er weinig verschillen tussen de 4 steden.

Natuurgebieden (NNN, Natura 2000)

- De gemeente Zwolle heeft 1.433 ha aan NNN-natuur binnen de gemeentegrenzen. Ten opzichte de andere steden is dit vrij gemiddeld, maar per persoon is dit wel hoger dan gemiddeld, met alleen meer NNN per inwoner in Breda. Breda heeft de meeste NNN-natuur van de vier steden met 2.874 hectare. ‘s-Hertogenbosch volgt hierna met

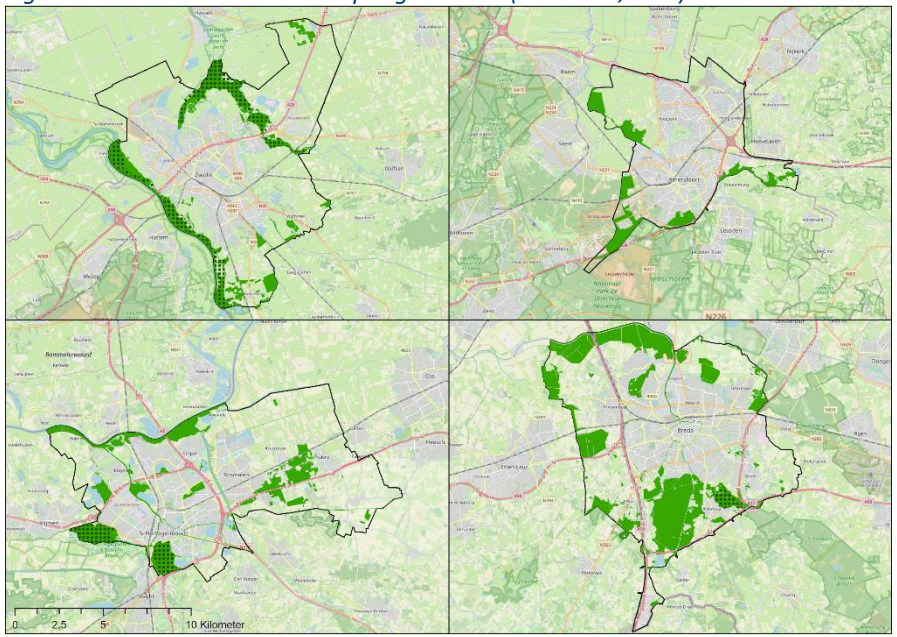
1.555 hectare, wat vergelijkbaar is met Zwolle, maar per persoon is het in ’s-Hertogenbosch wel een kleiner oppervlak per inwoner dan in Zwolle. Amersfoort heeft ruim minder natuurgebied met 683 hectare, al is dit ook deels het gevolg van de vorm van de gemeentegrenzen; Amersfoort heeft weinig landelijk gebied binnen de gemeentegrenzen.

- Qua Natura 2000-natuur heeft Zwolle opvallend veel hectares binnen de gemeentegrenzen. Langs de IJssel, de Overijsselse Vecht en het Zwarte Water liggen grote stukken beschermde natuur. In de overige gemeenten heeft het merendeel van de natuur geen Natura-2000 status.

Tabel B3: Oppervlakte natuur per gemeente en per inwoner (bron: IPO, RVO, CBS)

Gemeente	Natuurnetwerk Nederland (NNN) in ha	NNN per inwoner in m²	Natura 2000 in ha	Natura 2000 per inwoner in m²
Zwolle	**1.433**	**110**	**967**	**74**
Amersfoort	683	43	0	0
Breda	2.874	156	112	6
Den Bosch	1.555	99	377	24

Figuur B6: NNN en Natura 2000 per gemeente (bron: IPO, RVO)

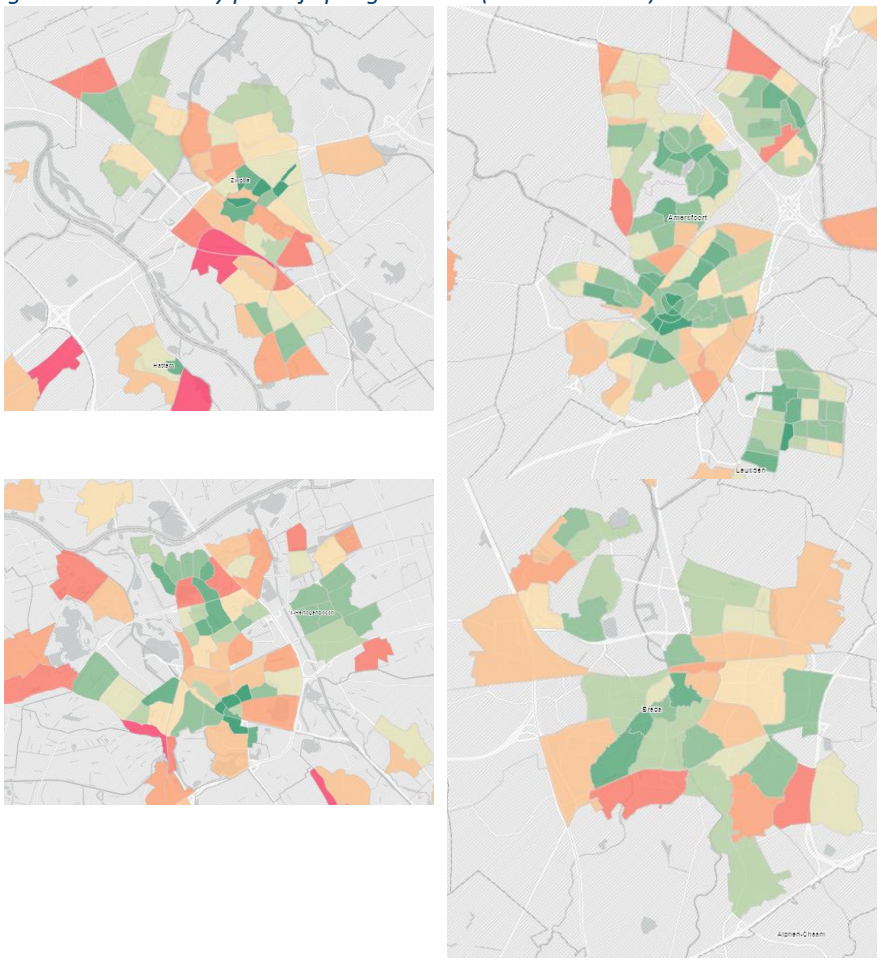

3. Wandelen en fietsen

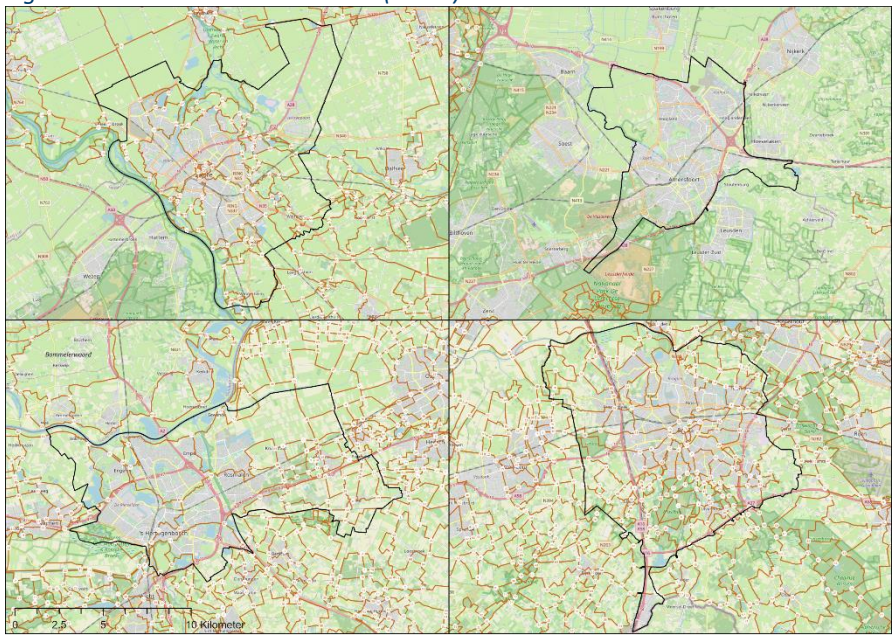
Wandelen en walkability

- Volgens de walkability tool is Zwolle een net iets minder goede wandelstad dan de overige steden uit de benchmark, met een score van 7 uit 10 t.o.v. een 8 uit 10 voor de drie andere steden.
- Vanuit het wandelroutenetwerk is te zien dat Zwolle duidelijk minder wandelroutes heeft dan Breda, maar het lijkt wel iets beter te scoren dan ’s-Hertogenbosch. Data voor Amersfoort is helaas niet beschikbaar.

Figuur B7: Walkability per wijk per gemeente (PosadMaxwan)

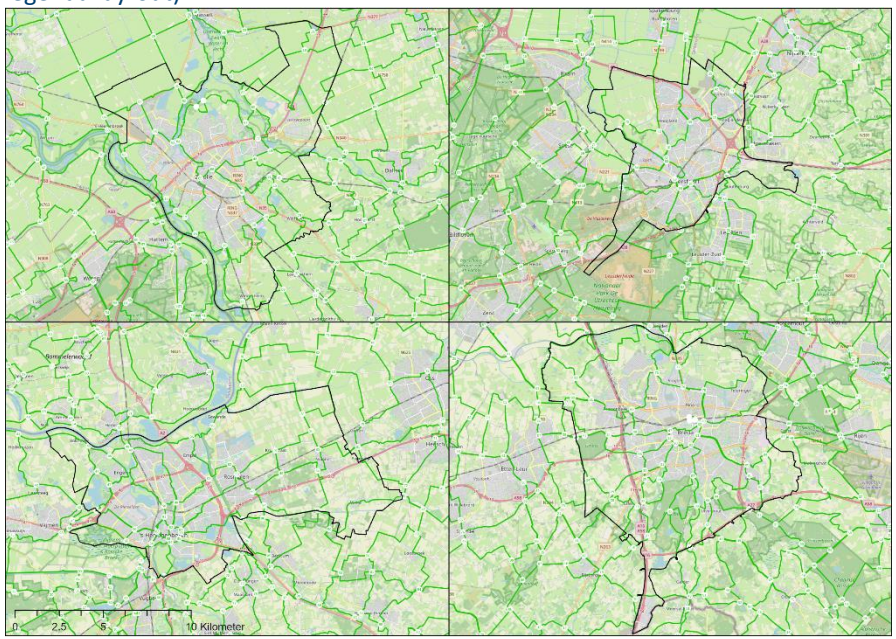

Figuur B8: Wandelroutenetwerken (PDOK)

**In Amersfoort is nog geen wandelnetwerk*

Figuur B9: Fietsroutenetwerken (PDOK) (helaas slecht leesbaar door de vaste legenda lay-out)

Fietsen

- In 2020 heeft gemeente Zwolle in totaal 837,6 kilometer aan fietspaden. Amersfoort zit hier net iets onder met 713,1 kilometer, Den Bosch weer net iets boven met 956 kilometer en Breda heeft 1079,5 kilometer aan fietspaden. Zwolle heeft met 106,4 kilometer (12,7%) het grootste oppervlakte fietspaden in landelijk gebied, Amersfoort heeft 36,9 kilometer (5,2%) in landelijk gebied, Breda 64,8 kilometer (6%) en Den Bosch 61,9 kilometer (9,4%).
- De meeste fietspaden liggen In de bebouwde gebieden met weinig of geen groen of in bebouwde gebieden met veel groen: Zwolle heeft 270 kilometer in bebouwd gebied met veel groen (32%) en 336,9 kilometer (40,2%) in bebouwd gebied met geen groen. Amersfoort heeft de meeste fietspaden in bebouwd gebied: 216,9 kilometer (34,3%) in bebouwd gebied met veel groen en 400,7 kilometer (56,2%) met weinig of geen groen. Breda heeft een stuk minder fietspaden in bebouwd gebied maar wel bijna net groot percentage groen als niet groen: 244,9 kilometer (22,7%) met veel groen en 250,6 kilometer(23,2%) met weinig of geen groen. Den Bosch is hierbij het beste te vergelijken met Zwolle: 331,2 kilometer (34,6%) met veel groen en 375,9 kilometer (37,4%) met weinig of geen groen.

- Er is onderzoek gedaan naar wat men vindt van de fietspaden in de steden. Antwoordmogelijkheden waren ‘zeer lelijk’, ‘lelijk/saai’, ‘neutraal’, ‘mooi’ en ‘schilderachtig. Gemeente Zwolle heeft het minste kilometer aan ‘lelijk/saaie’ fietspaden, namelijk 9,5 kilometer (1,1%), hierna volgt Breda met 18,1 kilometer (1,6%), Amersfoort met 17,6 (2,5%) en ten slotte Den Bosch met 37,8 kilometer (3,9%) ‘lelijk/saaie’ fietspaden. Bij alle steden iss ‘neutraal’ het meest ingevuld. Zwolle heeft volgens de respondenten het meeste aantal kilometer oppervlakte aan ‘mooie’ fietspaden, namelijk 187,9 kilometer (22,4%), Den Bosch volgt hierna met 204,2 kilometer (21,3), gevolgd door Breda, 216,5 kilometer (20%) en ten slotte Amersfoort, 128,5 kilometer (18%).

Kernindicator beweegvriendelijke omgeving[20]

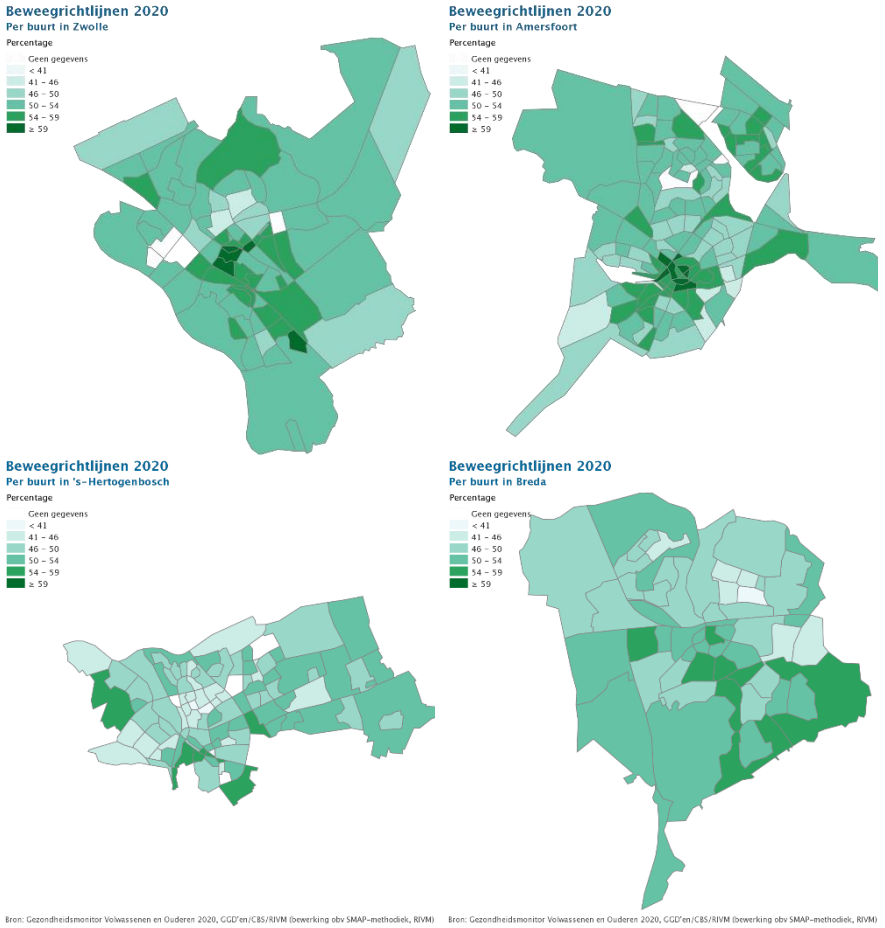
- Met 52,7% heeft Zwolle het hoogste percentage volwassenen dat voldoet aan de Beweegrichtlijn. Opvallend is dat ruim meer mensen fietsen naar school of werk en het minst aantal mensen van de vier

20

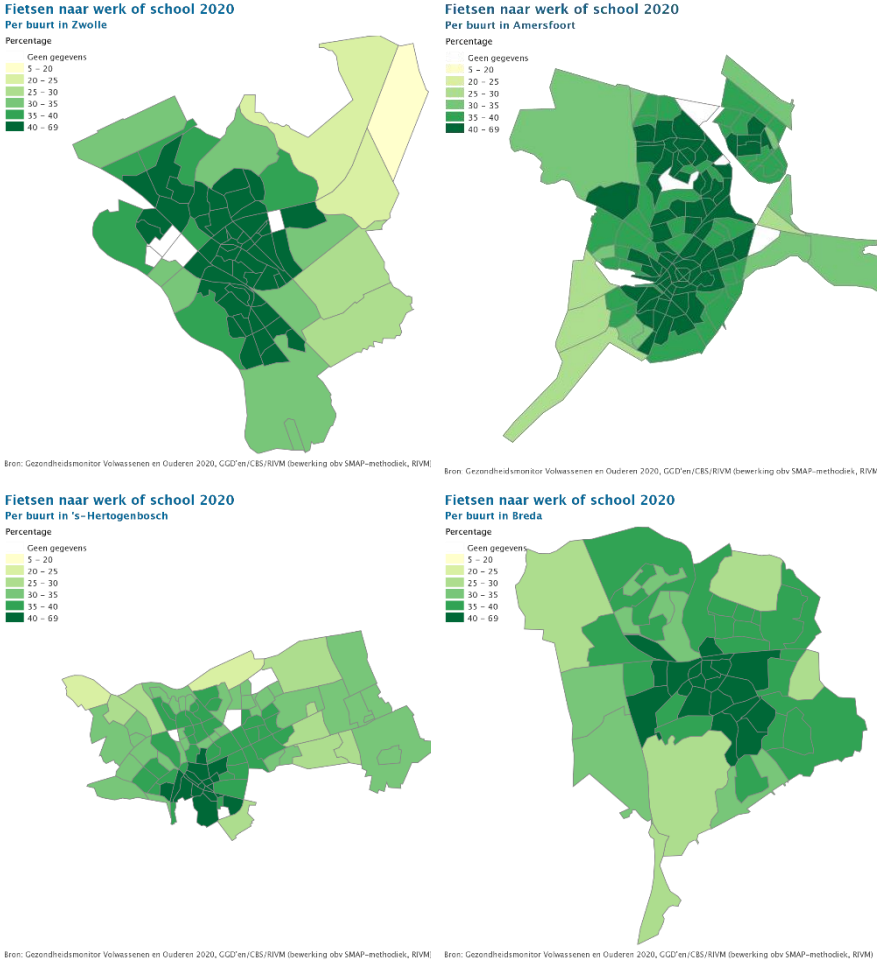
https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/beweegvriendelijkeomgeving

steden lopen naar school of werk. Amersfoort volgt hierna met 51.8% dat voldoet aan de Beweegrichtlijnen en ook als tweede stad volgt met het aantal fietsers. Breda (49,7%) en Den Bosch (48,1%) hebben gemiddeld minder volwassenen die voldoen aan de Beweegrichtlijn, opvallend is dat in deze steden gemiddeld wel meer mensen naar school of werk lopen in plaats van de fiets nemen.

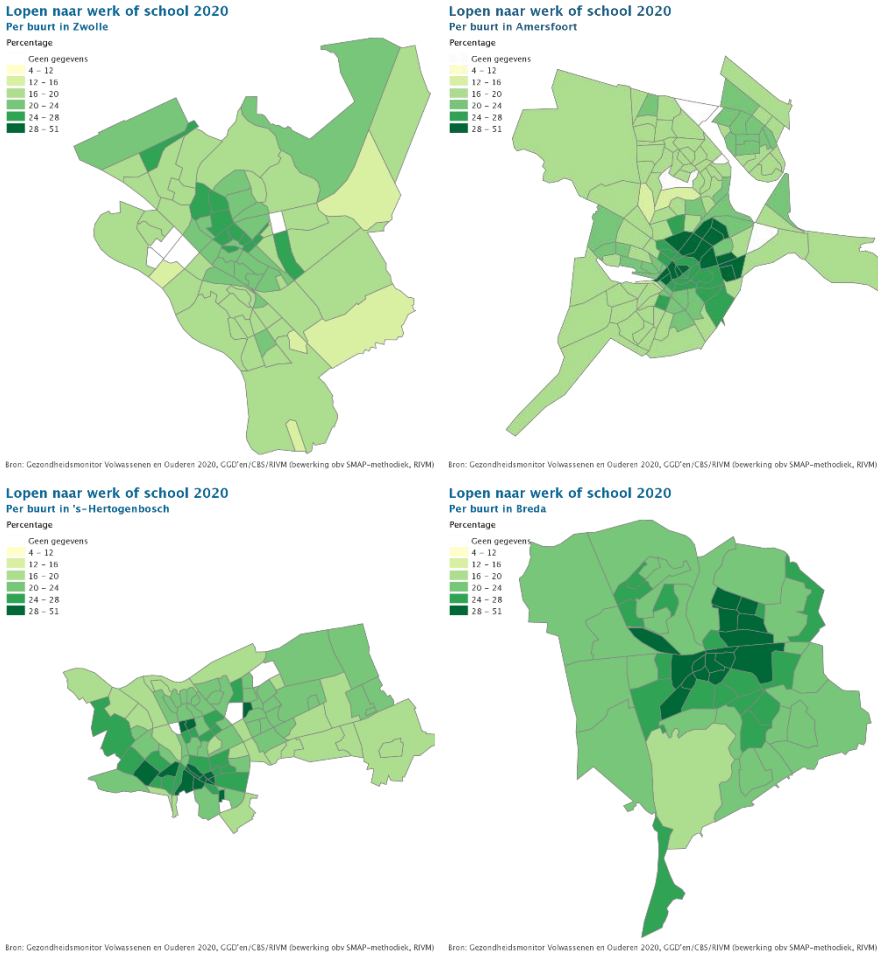
Figuur B10: Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijn (RIVM)

Figuur B11: Bevolking die fietsend naar school of werk gaat (RIVM 2020)

Figuur B12: Bevolking die lopend of fietsend naar school of werk gaat (RIVM 2020)

Tabel B4: Beweegrichtlijnen (RIVM 2020)

Indicator	Zwolle	Amersfoort	Breda	's-Hertogenbosch
% personen van 18 jaar en ouder dat voldoet aan de Beweegrichtlijn	**52,7**	**51,8**	**49,7**	**48,1**
Gezondheid: Lopen naar school of werk	20,7	21,7	26,9	23,8
Gezondheid: Fietsen naar school of werk	47	40	39,6	37,9

4. Waterrecreatie

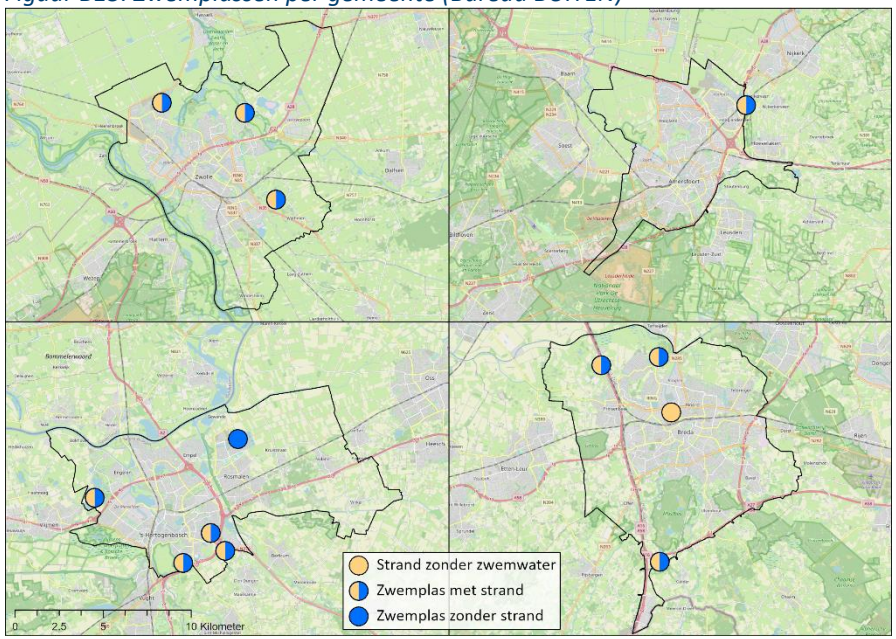
Zwemplassen en stranden

- Zwolle heeft net als Breda 3 zwemplassen in totaal. Den Bosch heeft er 5 en Amersfoort heeft er 1 (een heel kleine).
- De 3 zwemplassen in Zwolle hebben een strand met een totale oppervlakte van 49.000 m2. Ook alle 3 de zwemplassen in Breda hebben strand, wel met iets meer oppervlakte: 52.00 0m2. 4 van de 5 zwemplassen in Den Bosch hebben een strand, waarbij de totale oppervlakte 60.000 m2 bedraagt. Amersfoort heeft een (zeer) kleine zwemplas met slechts 1.000 m2 strand. van Amersfoort is ook bekend dat het een tekort aan openlucht zwemwater heeft, want ook in de omliggende gemeenten is weinig goede kwaliteit zwemwater of strand.

Tabel B5: Zwemplassen per gemeente (Bureau BUITEN)

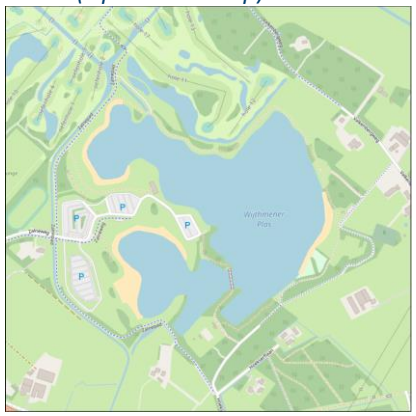
Gemeente	Zwem-plassen	Waarvan mét strand	Oppervlakte strand (m^2)	Oppervlakte per inwoner
Zwolle	**3**	**3**	**49.000**	**0,37**
Amersfoort	1	1	1.000	0,01
Breda	3	3	52.000	0,28
Den Bosch	5	4	60.000	0,38

Figuur B13: Zwemplassen per gemeente (Bureau BUITEN)

Figuur B14: Zwemplassen en stranden in Zwolle (OpenStreetMap)

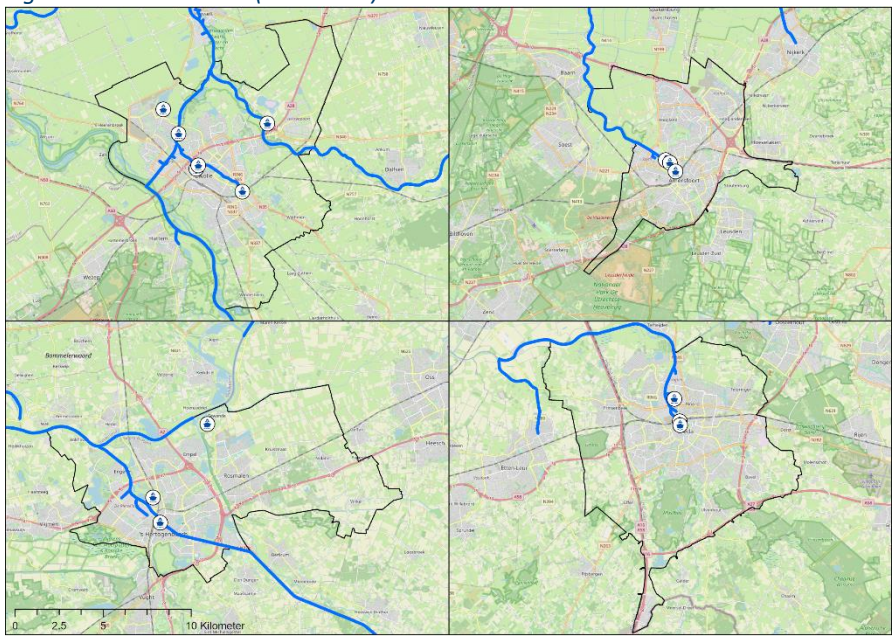

Vaarwater en (passanten)havens

Figuur B15: Vaarwater (bron: BGT)

Zwolle:	*ca. 28 km*	*Amersfoort:*	*ca. 7 km*
's-Hertogenbosch:	*ca. 16 km*	*Breda:*	*ca. 6 km*

Steigers/opstapplekken/boothellingen

- Met 11 plaatsen om van het water het land op te komen heeft Zwolle ruim meer dan de overige steden uit de benchmark, waarbij 's-Hertogenbosch, notabene de stad met veel waterrecreatie, 8 van deze plaatsen heeft.

Vissen

- Via www.visplanner.nl zijn de wateren te vinden waarin gevist mag worden met een VISpas of een VISpas van een bepaalde vereniging. Uit deze kaarten valt op te maken dat Zwolle meer wateren heeft waarin gevist mag worden dan 's-Hertogenbosch en meer dan Amersfoort en Breda.'s-Hertogenbosch heeft meer viswateren, maar hier is bij de meeste wateren wel een VISpas van de lokale vereniging nodig. In Zwolle zijn veel wateren wél geschikt voor enkel de algemene VISpas. Breda en Amersfoort hebben in vergelijking minder wateren waarin gevist mag worden.

Terrassen aan het water

- Qua horeca aan het water is er in Zwolle relatief veel aanbod als je het vergelijkt met de steden uit de benchmark. Breda heeft wel enkele horecagelegenheden meer, maar omgerekend naar het aantal inwoners is er in Zwolle meer aanbod per inwoner. De locaties in Breda zijn echter wel sterk geconcentreerd met grote terrassen (Oude Haven) en meerdere evenementen in dit gebied. Zulke concentratie, met daarbij behorende aantrekkingskracht, is in Zwolle in mindere mate aanwezig.

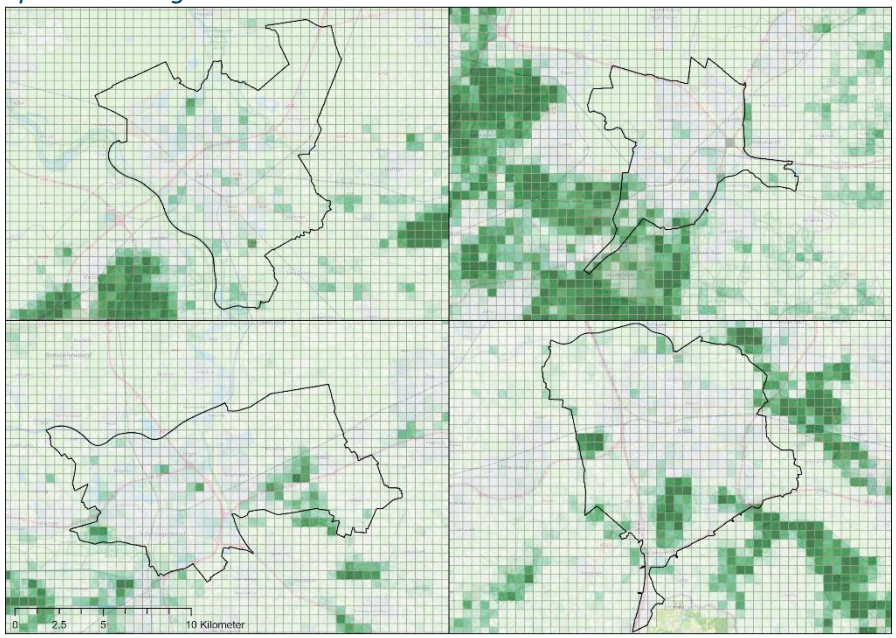
5. Model recreatieve behoefte

Opvangcapaciteit voor wandelen in de natuur

De opvangcapaciteit van het groen in de gemeente kan worden uitgedrukt in aantal mensen per hectare per normdag. Hierbij kiezen wij voor wandelen, omdat uit ervaring blijkt dat dat de recreatievorm is waarvoor de meeste (lokale) tekorten zijn, en omdat wandelen de recreatievorm is die het meest gekozen wordt en het meest laagdrempelig is. In figuur B16 is te zien hoe deze opvangcapaciteit is verdeeld in de verschillende gemeenten, waarbij geldt dat donkerder groen meer opvangcapaciteit is en lichter groen minder opvangcapaciteit. in vergelijking met Breda heeft Zwolle binnen de gemeentegrenzen relatief weinig opvangcapaciteit. Breda heeft rond de stad veel bos,

waarvan de opvangcapaciteit hoger van wordt verondersteld in het rekenmodel.

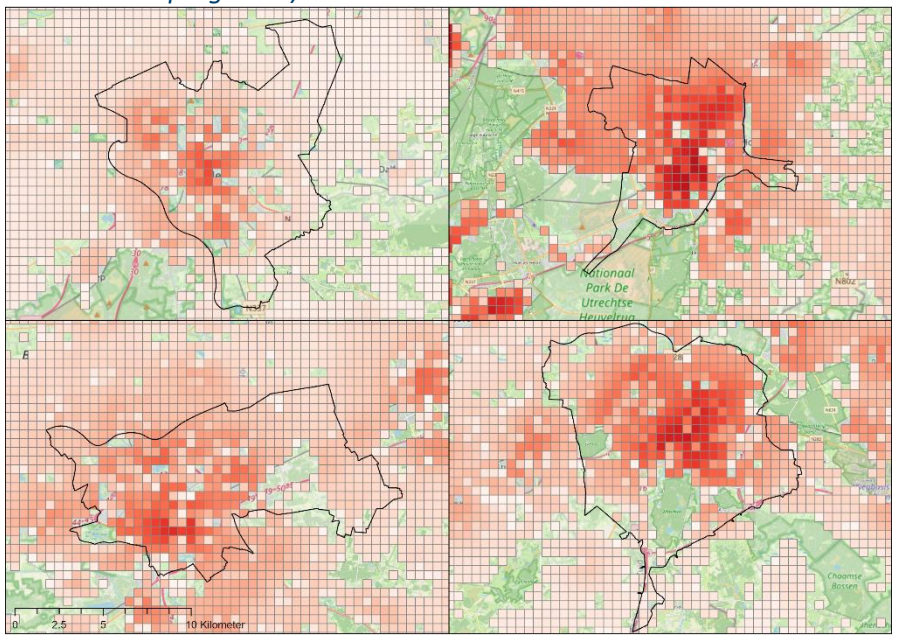
Figuur B16: Opvangcapaciteit per 500x500m gebied in mensen per hectare op de normdag Bron: Bureau BUITEN

Zwolle: ca. 8.100 Amersfoort: ca. 7.300
's-Hertogenbosch: ca. 10.800 Breda: ca. 16.100

De tekorten worden berekend door de toegewezen vraag te confronteren met de opvangcapaciteit. Een negatief saldo betekent dat er een tekort is aan recreatieplaatsen. Voor de totale gemeente is er in Zwolle in 2040 (147.000 inwoners, bron CBS) een berekend tekort van 6.300 recreatieplaatsen. Dit is minder dan het berekende tekort in Amersfoort en 's-Hertogenbosch. Voor Breda kon de toegewezen vraag niet goed berekend worden door het gebrek aan geodata van Vlaanderen. Echter, door de hoge opvangcapaciteit van Breda valt aan te nemen dat de tekorten lager zijn dan in Amersfoort en 's-Hertogenbosch.

Figuur B17: Recreatietekort in 2040 in termen van recreatieplaatsen voor wandelen (op basis van prognose CBS 2040, dit geeft een onderschatting van de lokale prognoses) Bron: Bureau BUITEN

Zwolle: ca. -6.300 Amersfoort: ca. -8.900
's-Hertogenbosch: ca. -8.800 Breda: n.b.

6. Overig

Stilte en donkerte

- De gemiddelde geluidssterkte binnen de gemeentegrenzen is voor de vier gemeenten ongeveer hetzelfde, waarbij Amersfoort net iets boven de rest scoort. Dit komt mede doordat er minder landelijk gebied binnen de gemeentegrenzen ligt, hier kunnen dus geen duidelijke conclusies uit worden getrokken.
- Qua lichtemissies (lichtvervuiling) zijn er wel grote verschillen tussen de gemeenten, waarbij Zwolle verreweg de minste (gemiddelde) lichtvervuiling ondervindt. Amersfoort komt hier als stad met de meeste lichtvervuiling uit de benchmark, maar dit kan ook verklaars worden door de gemeentegrenzen. Opvallend is dat Breda en 's-Hertogenbosch, ondanks een vergelijkbare hoeveelheid landelijk gebied binnen de gemeentegrenzen, ook hoge waarden hebben waar Zwolle dit niet heeft.

Tabel B6: Gemiddeld geluidsniveau en gemiddelde lichtemissies per gemeente (bron: RIVM)

Gemeente	Geluid in Nederland in dB, gemiddelde (RIVM)	Lichtemissie in 10^{10} Watt per cm^2 per steradiaal, gemiddelde (RIVM)
Zwolle	**52,2**	**58,6**
Amersfoort	57,0	116,4
Breda	53,3	110,9
's-Hertogenbosch	52,2	96,3

Hondenuitlaatgebieden

- Door de grote verschillen in het hondenbeleid en het ontbreken van vergelijkbare goede data, kan geen eaxcate vergelijking worden gemaakt van het aantal hondenuitlaatplekken.
- Zwolle heeft in totaal (in de stad) 114 uitlaatplaatsen. Deze zijn opgedeeld in 3 verschillende gebieden voor honden: een hondenhalte (vaak een groenstrook met een afvalbak en opruimzakjes), een losloopterrein en een speciaal afsluitbare hondenspeelweide. De stad heeft 3 hondenspeelweides, 42 losloopterreinen en 69 hondenhaltes. Zo op het eerste gezicht is dit een redelijke hoeveelheid, minder dan in Breda, maar meer dan in Amersfoort en Den Bosch.
- Amersfoort heeft ongeveer 63 losloopgebieden zonder aanlijn en opruimplicht. Amersfoort heeft ook gebieden met opruimplicht en hondenhaltes, maar de aantallen zijn hiervan onbekend.
- Gemeente Breda heeft in totaal 385 honden uitlaatgebieden. Deze zijn opgedeeld in de categorieën 'hondenuitlaatplaats' en 'hondenlosloopgebied'. De stad Breda heeft 326 uitlaat gebieden, de overige 59 zijn verspreid in dorpen in de gemeente Breda, zoals Ulvenhout, Prinsenbeek, Teteringen en Bavel. Ze worden 1 keer per week tot 1 keer per 2 weken schoongemaakt. Van de 385 zijn 287 gebieden hondenuitlaatplaatsen en 98 zijn losloopgebieden.
- Den Bosch heeft onderscheid gemaakt in 4 categorieën: Hondenuitlaatroute waar de hond aan de lijn moet blijven maar de gemeente ruimt de poep op (veel voorkomend, vooral in de kern), een hondenuitrenveld waar de hond los mag en de gemeente opruimt (94), een hondenlosloopgebied waar de hond los mag maar zelf opgeruimd moet worden (7) en een hondenlooproute waar de hond los mag maar zelf opgeruimd moet worden (4).

7. *Tabel B7: Overzicht data en bronnen benchmark.*

Indicator	Eenheid	Bron	Zwolle	Amersfoort	Breda	s-Hertogenbosch
Oppervlakte gemeente in ha	ha	CBS	11.936	6.386	12.868	11.781
Inwoners 2022	aantal	CBS	130.668	158.590	184.702	156.538
Bevolkingsdichtheid (Inwoners/km^2)	inwoners/km^2	CBS	1.181	2.538	1.469	1.430
Recreatief groen en natuur						
Parken, recreatie-gebieden en volkstuinen	ha	CBS	317	221	255	359
	m2/inwoner	CBS	24	14	14	23
Natuurnetwerk Nederland (NNN)	ha	IPO	1.433	683	2.874	1.555
	m2/inwoner	IPO	110	43	156	99
Natura 2000	ha	RVO	967	0	112	377
	m2/inwoner	RVO	74	0	6	24
Geluid en licht						
Geluid	dB gemiddelde	RIVM	52,5	57,0	53,3	52,2
Lichtemissie	10-10 Watt per cm2 per steradiaal	RIVM	58,6	116,4	110,9	96,3
Wandelen en fietsen						
Walkability index	index	posadmaxwan	7	8	8	8
Opvangcapaciteit wandelen in de natuur 2021	tekort aan recreatieplaatsen	Bureau BUITEN	ca. -4.800	ca. -7.300	*niet berekenbaar**	ca. -6.900
Opvangcapaciteit wandelen in de natuur 2040	tekort aan recreatieplaatsen		ca. -6.300	ca. -8.900	*niet berekenbaar**	ca. -8.800
Fietspaden totaal	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	837,6	713,0	1 079,5	958,1
Meters fietspad per inwoner	m/inwoner	berekening	6,4	4,5	5,8	6,1
Meters fietspad naar oppervlakte	m/ha	berekening	70,2	111,6	83,9	81,3
Fietspaden in:						
Akkers/ weilanden	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	76,0	15,7	94,0	111,4
Natuur (behalve bos)	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	17,4	3,6	16,9	33,3
Landelijk of dorps	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	106,4	36,9	64,8	61,9
Bos	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	13,0	12,7	66,2	11,7
Bebouwd met veel groen	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	270,0	216,9	244,9	331,2
Bebouwd weinig of geen groen	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	336,9	400,7	250,6	375,9
Data ontbreekt	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	17,0	21,2	26,3	25,7

Onbekend	km	CBS i.o.v. Fietsersbond	0,9	5,4	315,8	6,7
Zeer lelijk		CBS i.o.v. Fietsersbond	0,0	0,1	0,4	0,1
Lelijk/saai		CBS i.o.v. Fietsersbond	9,5	17,6	18,1	37,8
Neutraal		CBS i.o.v. Fietsersbond	614,8	522,5	495,3	673,2
Mooi		CBS i.o.v. Fietsersbond	187,9	128,5	216,5	204,2
Schilder-achtig		CBS i.o.v. Fietsersbond	6,5	5,5	4,7	10,0
Data ontbreekt		CBS i.o.v. Fietsersbond	17,0	21,2	26,3	25,7
Onbekend		CBS i.o.v. Fietsersbond	1,9	17,7	318,1	7,0
Volwassenen die voldoen aan Beweegrichtlijn	%	RIVM	52,7	51,8	49,7	48,1
Lopen naar school of werk		RIVM	20,7	21,7	26,9	23,8
Fietsen naar school of werk		RIVM	47	40	39,6	37,9
Kernindicator beweegvriendelijke omgeving	kernindicator	RIVM	74	69	71	60
deelindicator groen blauw recreatie	deelindicator	RIVM	73	62	62	73
Openbare wijk-/kinderboerderijen	ha	OpenStreetMap	3	0,8	0	8,8
Zwemplassen	aantal	Provinciale zwemwaterkaarten	3	1	3	5
Zwemplassen	per 100.000 inw.		2,30	0,63	1,62	3,19
Oppervlakte strand	m2	Intekenen op satellietkaart	48.858	1.000	51.802	58.333
Oppervlakte strand per inwoner	m2	Intekenen op satellietkaart	0,37	0,01	0,28	0,37
Horeca aan het water	aantal	Google search / OpenStreetMap	17	10	20	7
Horeca aan het water	per 100.000 inw.	Google search / OpenStreetMap	13,01	6,31	10,83	4,47
Steigers/opstapplekken/boothellingen	aantal	Gemeente	11	5	4	8
Steigers/opstapplekken/boothellingen	per 100.000 inw.	Google search / OpenStreetMap	8,42	3,15	2,17	5,11
Visstekken		VISplanner/Gemeente	*Kwalitatief geanalyseerd en beschreven*			
Vaarwater	km	Rijkswaterstaat	28,3	6,8	6,2	15,9
	per 100.000 inw.		21,66	4,29	3,36	10,16
Rondvaartbedrijven	aantal	obv Google Search	1	1	4	6
Verhuurbedrijven SUP, kano, sloep	aantal	obv Google Search	4	8	8	6
	per 100.000 inw.		3,06	5,04	4,33	3,83
Watersportverenigingen	aantal	obv Google Search	3	3	2	8
	per 100.000 inw.		2,30	1,89	1,08	5,11

Bijlage C: Notitie groennormen

In deze notitie leggen we kort uit hoe groennormen ingezet kunnen worden bij het ontwikkelen of aanpassen van groen- en recreatiebeleid. We schetsen kort welke groennormen relevant zijn en geven een korte duiding van dit verhaal voor Zwolle.

1. Verschillende groennormen

Een norm voor de hoeveelheid groen in en rond de stad is bedoeld om voldoende groen in de leefomgeving te borgen. De meeste groennormen werden ontwikkeld en toegepast in de ruimtelijke ordening van de jaren tachtig en negentig met uitlopers naar het begin van deze eeuw. In 2004 werd de Nota Ruimte vastgesteld, waarin als 75m2 stedelijk groen per (nieuw te bouwen) woning als richtlijn werd gehanteerd. Daarna is het gebruik van groennormen wat losgelaten. Maar de druk op de ruimte, en het gebruik van groen nemen toe en dat zorgt ervoor dat groennormen weer actueel zijn. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de Tweede kamer motie over een landelijke norm voor binnenstedelijk groen die met 149 stemmen is aangenomen.

75m2 groen per woning in stedelijk gebied

De afgelopen 120 jaar zijn er verschillende groennormen bedacht en berekend. In de literatuur is over het algemeen consensus rondom de norm van 75m2 gebruiksgroen per woning (binnenstedelijk). Maar er zijn wel verschillen in het toepassen van deze norm. Bijvoorbeeld:

- Hanteer je een absolute ondergrens van 75m2 voor elke nieuwe woning (ongeacht de locatie)
- Neem je 75m2 als gemiddelde voor de stad en hanteer je per wijk een aangepaste norm?
- Wat valt er onder die 75m2, hoe baken je “gebruiksgroen” af?

Het is interessant om te zien hoe het in de gemeente Utrecht wordt toegepast. De stad Utrecht gaat groeien met circa 100.000 inwoners en heeft in haar ruimtelijke strategie 2040 het vergroenen en klimaatbestendig maken van de stad als één van de grote ruimtelijke opgaven benoemd. Ze noemen dit de Groene Schaalsprong. Uitgangspunt is een minimum van 40% groen in iedere buurt, en een gemiddelde van 75m2 groen per woning in de stad. Daarnaast zet Utrecht in op de ‘tienminutenstad’: elke bewoner moet snel toegang hebben tot groen in de buurt (200 meter), in een park (500 meter) en in het buitengebied (2,5 kilometer). Het buitengebied moet bereikbaar zijn via groene fiets- of wandelroutes.[21] Dat sluit aan bij de ideale groen- en recreatiestructuur van een stad: via groene “spaken” moet het buitengebied snel en aantrekkelijk bereikbaar zijn vanuit de stad. Met een slimme groenstructuur of groenblauw netwerk is groen voor iedereen en op groen op alle schaalniveaus onder (fiets)bereik: wijk/binnenstad (ommetje), stad (wandeling of fietstocht van 45-60 minuten in totaal) en buitengebied (langere tijd om te recreëren).

Groen om de stad

Voor het inschatten van de hoeveelheid benodigd groen om de stad, kunnen we ook normen gebruiken (groen per woning). Er zijn geen recente publicaties over groen rond de stad voor (nieuw te bouwen) woningen. We benutten literatuur en onderzoek van Wageningen Universiteit en Stichting recreatie[22], en we kijken naar de evaluatie van de Bufferzones en

[21] Gemeente Utrecht, 2022. Basisboek ‘De groene schaalsprong 2040’

[22] Bron: De recreatievogel (Goossen et al., 1998) in: Stichting Recreatie, 2001: Rood en groen in balans, Een verkenning van groennormen en alternatieve benaderingen

Randstadgroenstructuur[23]. Deze onderzoeken zijn weliswaar oud, maar de behoefte aan groen rond de stad is de afgelopen jaren niet kleiner geworden. Mogelijk is de behoefte aan groen zelfs toegenomen. We zagen een sterke toename tijdens Corona, maar ook daarvoor waren er aanwijzingen dat er meer behoefte is aan groen buiten de stad (toename buitensporten, aandacht voor gezondheid, elektrische fiets).

Uit de literatuur komen groennormen naar voren voor groen om de stad van 500m2 per woning (Recreatievogel, Rood, en groen in Balans) en 400 m2 per woning (Groene ruimte in de randstad, evaluatie Rijksbeleid, H8). Deze normen gaan over de beschikbaarheid van groen om de stad, waarbij bestaand groen integraal meegenomen moet worden. Het gaat hierbij om toegankelijk groen, dat kan zijn natuur (bos, moeras, heide), een opengesteld landgoed, recreatiegebied, of landbouwgebied of uiterwaarden als daar paden door lopen.

Quick scan behoefte groen om de stad 2050
Voor een ander project hebben wij een quick scan gemaakt van groenbehoefte in Zwolle op basis van de criteria van 500 m2 en 350m2 groen per huishouden in 2050.
We hebben hierbij de volgende stappen doorlopen

1. *Inschatting gemaakt van het huidig aanbod toegankelijk recreatie- en natuurgebieden in een zone van 5 km rond de stad. Dit is ca 1.710 hectare (bos, natuur, recreatie)*
2. *We hebben opgezocht wat het huidig aantal huishoudens ende bouwopgave is van Zwolle tot 2050. In 2022 zijn er volgens Primos 61.420 huishoudens en in 2050 76.180 huishoudens; een opgave van 14.760 woningen.*
3. *Aan de hand van de norm kan dan berekend worden wat de behoefte is in 2050. Wanneer gerekend wordt met 350m2 per woning gaat het om 2.666 hectare groen. Een tekort van een kleine 1000 hectare (956 ha). Wanneer gerekend wordt met 500 m2 per woning, dat spreken we van een behoefte van 3.809 hectare, wat wordt voor een tekort van ruim 2000 hectare (2.099 ha).*

⇨ *De behoefte Zwolle voor groen om de stad Zwolle (zone van 5 km rond de stad, dus ook buiten de gemeentegrens), rekening houdend met de verstedelijking van ca 15.000 woningen en afhankelijk van de gebruikte norm, is tussen de 1000 en 2000 hectare.*

Noot: We kijken naar de woningbouwopgave tot 2050, en niet die van bijvoorbeeld 2030 (Omgevingsvisie) omdat het een tijd duurt voordat een groengebied is gerealiseerd en het groen (enigszins) gegroeid is. Het is daarom belangrijk om nu al te kijken naar 2050. Wil je in 2030 genieten van bomen, dan moet je die het beste nu al plannen en planten.

Vraag en aanbod groene ruimte aan de hand van een GIS-model
Naast normen voor groen om de stad, bestaan er ook GIS-modellen waarin vraag en aanbod van groene ruimte voor recreatie (meestal wandelen) naast elkaar worden gezet. Hiermee geven de modellen inzicht in de groenbehoefte voor recreatie. In de basis zijn de normen en GIS-modellen gebaseerd op dezelfde principes, maar de GIS-modellen maken meer geavanceerde berekeningen. In de modellen worden de vraag gebaseerd op het aantal inwoners en hun recreatiebehoefte (hoe vaak gaan een bepaalde inwoner wandelen), het aanbod wordt gebaseerd op de

[23] Farjon, J.M.J., et.al., 2004. Groene ruimte in de Randstad: een evaluatie van het rijksbeleid voor bufferzones en de Randstadgroenstructuur. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2003. Wageningen, Natuurplanbureau

oppervlakte groen- en natuurgebieden en het aantal mensen dat er tegelijk kan wandelen (zonder dat het een te druk gevoel oplevert). Dit laatste wordt de recreatieve opvangcapaciteit van een gebied genoemd, en die verschilt per type landschap. Zo kunnen in het bos vaak meer mensen wandelen dan in een agrarisch gebied: in een bos zijn meer wandelpaden en doordat het besloten is, ervaar minder snel drukte. De modellen die hiervoor toegepast kunnen worden zijn het AVANAR-model en het BRAM-model.

Recreatie behoeftemodel toegepast op Zwolle
Wij hebben met een vereenvoudigde versie van het BRAM-model gerekend aan vraag en aanbod van het aantal inwoners in Zwolle.

De opvangcapaciteit van het groen in de gemeente kan worden uitgedrukt in aantal mensen per hectare per normdag. In de figuur hieronder is te zien hoe deze opvangcapaciteit is verdeeld over de gemeente, waarbij geldt dat donkerder groen meer opvangcapaciteit is en lichter groen minder opvangcapaciteit.

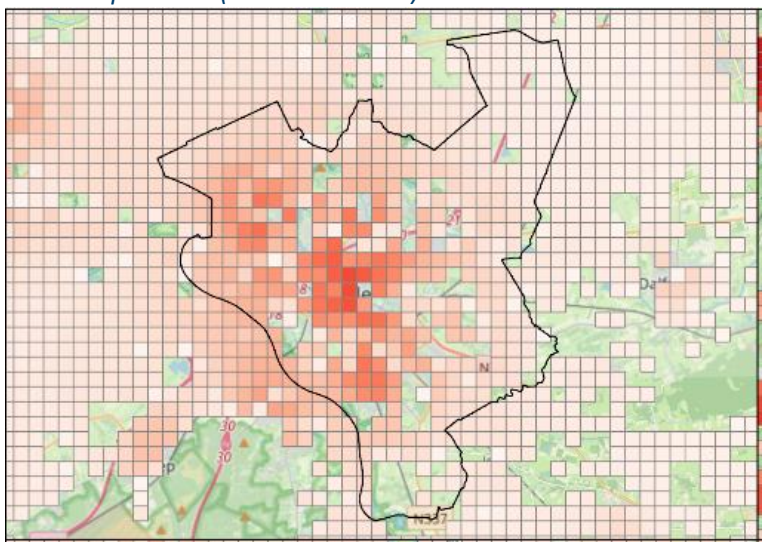
Figuur C1: Opvangcapaciteit voor wandelen per 500x500m, uitgedrukt in recreatieplaatsen, oftewel aantal mensen per hectare op de normdag. Zwolle heeft circa 8.100 recreatieplaatsen. (Bureau BUITEN)

De behoefte wordt berekend door de toegewezen vraag in 2040 (dan heeft Zwolle volgens de CBS prognose 147.000 inwoners) te confronteren met de opvangcapaciteit. Een negatief saldo betekent dat er een tekort is aan recreatieplaatsen. Voor de totale gemeente is er in Zwolle bij 147.000 inwoners een berekend tekort van 6.300 recreatieplaatsen. Door de toename van ca 17.000 inwoners, is het tekort met circa 1500 recreatieplaatsen toegenomen.

Met een opvangcapaciteit van 9 personen per hectare (gangbaar aantal voor recreatiegebied en bos), kan de behoefte vanuit de nieuwe inwoners opgevangen worden in 166 hectare extra bos of recreatiegebied. Kijken we naar de berekende totale tekort, komt de behoefte neer op 700 hectare bos of recreatiegebied. De tekorten bevinden zich met name aan de noordwest- en zuidwestkant van de stad.

Figuur C2: Berekend recreatietekort bij 147.000 inwoners, uitgedrukt in recreatieplaatsen (Bureau BUITEN)

De rol van de gemeente in het groen om de stad

Het groen om de stad is de gezamenlijke opgave van gemeente en andere organisaties die hun groen-, natuur- of landbouwgebied openstellen voor recreatie. Om binnen deze gezamenlijke opgave het gemeentelijk aandeel in beeld te brengen kan gekeken worden naar het huidige aanbod groen om de stad per huishouden. In de gemeente Utrecht is dat bijvoorbeeld ca 40 m2 per huishouden (voornamelijk landgoederen en bos zoals Amelisweerd, Gagelbos en Parkbos De Haar).

Gemeentelijk groen rond de stad 2050

In Zwolle rekenen we de volgende gebieden tot het groen om de stad: de Wijthmenerplas (ca 50 ha), het Engelse Werk (16 ha), de Agnietenplas (ca 20 ha), het Westervelde Bos (46 ha), de Milligerplas (ca 55 ha). Dit is in totaal ca 30 m2 per huishouden.

Als we het groen om de stad in die verhouding laten meegroeien met de groei van de bevolking, betekent dit tot 2050 een opgave van ca 45 hectare gemeentelijk beheerd groengebied buiten de stad.

Hierbij moeten we aantekenen dat we in Zwolle veel waterplassen meerekenen, dit zijn geen bossen waar veel wandelaars tegelijk terechtkunnen. Die 30 m2 per woning is daardoor een onderschatting. Rekenen we met 40 m2 per ha (zoals in Utrecht, waar meer bossen zijn meegenomen in de berekening). Dan komen we op een opgave van 60 hectare gemeentelijk beheerd groengebied buiten de stad.

⇨ *We schatten op basis hiervan de opgave gemeentelijk groen rond de stad op ca 45 tot 60 hectare.*

2. *Toelichting recreatiebehoeftemodel*

Uitleg

Het vraag-aanbodmodel, of recreatief behoeftemodel is qua methode en opzet grotendeels is gebaseerd op het BRAM-model (Beleidsondersteunend Recreatie Analyse Model). Hiermee kan vraag, aanbod en tekort voor een recreatieve activiteit berekend worden. In dit geval hebben we gekozen om berekening te maken voor wandelen. Wandelen is de meest ondernomen activiteit als het gaat om ‘buitenrecreatie’ en heeft daarnaast te maken met de grootste tekorten. Een tekort treedt op als de berekende toegewezen vraag hoger is dan de opvangcapaciteit, en het betreffende gebied dus niet het aantal recreanten kan opvangen.

Zowel de recreatieve behoefte als het aanbod worden berekend in recreatieplaatsen. Recreatieplaatsen is een eenheid om capaciteit voor recreatie als de behoefte om te recreëren met elkaar te vergelijken. Het aantal recreatieplaatsen is het aantal recreanten (in onze berekening wandelaars) die op de 5e drukste dag wil gaan wandelen (behoefte), of plek heeft om te wandelen (aanbod), zonder dat de recreanten elkaar in de wegzitten of het te druk aanvoelt voor de recreant.

Er zijn enige aandachtspunten bij het model:

- Het model is niet bedoeld om op detailniveau naar een recreatie- of natuurgebied te kijken, maar bedoeld om op grotere schaal naar de balans te kijken: op gemeentelijke of (boven-)regionale schaal.
- Het model houdt geen rekening met voorkeuren van recreanten. Bij het toewijzen van de vraag is uitgegaan van een evenredige verdeling van waar de inwoner heen zou kunnen gaan vanaf de woonplaats. Voorkeuren zijn met de beschikbare gegevens niet in te bouwen in het model. Hierdoor wordt de recreatieve druk op de heel populaire gebieden, zoals de kustgebieden, in dit model hoogstwaarschijnlijk onderschat.
  - Het model focust alleen op de inwoners (recreanten) en niet op toeristen.
  - Het model houdt geen rekening met specifieke gebiedskenmerken. Ieder stuk land is anders en zal in de praktijk een andere opvangcapaciteit hebben, maar in dit onderzoek zijn verschillende landschapstypen onderscheiden die ieder een norm voor opvangcapaciteit toegewezen krijgen.
  - Zowel het wegennetwerk voor de toegewezen vraag, als de padendichtheid voor de opvangcapaciteit zijn niet meegenomen in het model. Dit zou voor het modelleren dusdanig meer tijd en werk in beslag nemen dat dit buiten de scope van dit onderzoek valt.
  - Door het gebrek aan data voor België en Duitsland is de berekening voor het gebied binnen enkele kilometers van de grens onnauwkeurig.

Berekeningen en normen

Berekening toegewezen vraag

- Als basis voor het berekenen van de toegewezen vraag voor 2021 is de onbewerkte brondata van de CBS-vierkantstatistieken gebruikt (aantal inwoners per 500x500m-vlak in het jaar 2021).
- Om de toegewezen vraag voor 2040 te berekenen is dezelfde methode gehanteerd. Het aantal inwoners voor 2040 is als volgt berekend: ieder 500x500m-vlak is gekoppeld aan de gemeente waar deze het meest in valt. Voor ieder 500x500m-vlak is het aantal inwoners van 2021 vermenigvuldigd met de procentuele groei van het aantal inwoners in de betreffende gemeente in de periode 2021-2040. Voor alle gemeenten is de bevolkingsprognose van het CBS aangehouden (2022).
- Het AVANAR-model (WUR) hanteert voor de activiteit wandelen in natuur- en recreatiegebieden op de 5e drukste dag een deelnamecijfer van 10,4% voor niet-westerse allochtonen en een deelnamecijfer van 15,6% voor autochtonen en westerse allochtonen. Deze deelnamecijfers zijn in dit model overgenomen, al is dit niet doorberekend voor ieder 500x500m-vlak, maar er is voor alle gemeenten het landelijke percentage genomen voor de verhouding niet-westerse allochtonen en autochtonen + westerse allochtonen.
- Op dit aandeel inwoners dat deelneemt aan het wandelen in natuur- en recreatiegebieden is vervolgens de reisbereidheid toegepast. Deze cijfers komen uit de Natuurtoolkit (Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd, 2017), en hebben betrekking op het natuurgebied die de ondervraagden het meest bezocht hebben. Hieruit komen de volgende cijfers:

- 15% reist minder dan 1 kilometer naar het natuurgebied waar de ondervraagde meestal komt
- 33% reist 1-5 kilometer
- 24% reist 5-10 kilometer
- 18% reist 11-25 kilometer
- 6% reist 26-50 kilometer
- 4% reist meer dan 50 kilometer. In de analyse is deze groep niet meegenomen omdat er geen bovengrens zit aan de categorie, waardoor een berekening niet zomaar mogelijk is. Gezien het kleine aandeel mensen dat in deze categorie valt heeft het weglaten zeer beperkte invloed op de uitkomsten.

- Ten eerste moeten de inwoners dus worden toebedeeld aan de cirkels rondom het 500x500m-vlak waarin ze wonen: bijvoorbeeld 33% van de inwoners zal dus in potentie ergens recreëren in de cirkel van 5 kilometer, maar buiten de cirkel van 1 kilometer. Het wegennetwerk is hierbij niet meegenomen omwille van de omvang van de berekening die hiervoor nodig is.
- Ten tweede moet rekening worden gehouden met het feit dat inwoners enkel toebedeeld kunnen worden aan land wat binnen de straal valt en niet aan het water; een inwoner van Delfzijl heeft bijvoorbeeld minder kanten om op te gaan dan een inwoner van Apeldoorn. Omdat locatievoorkeuren niet mee te nemen zijn in dit model, kan aangenomen worden dat de inwoners ergens gaan recreëren waar land binnen de reisbereidheidscirkel ligt. Hoe minder land dit is, hoe groter de toegewezen vraag voor het overige land wat binnen de cirkel ligt. Andersom geldt dit ook: hoe meer land er binnen de cirkel van reisbereidheid ligt, hoe minder er vraag toegewezen wordt aan dit land. Dit is verhoudingsgewijs berekend aan de hand van de oppervlakte.
- Voor ieder 500x500m-vlak is uiteindelijk berekend hoeveel recreanten er, na het doorlopen van de vorige stappen, aan toegewezen worden door de aantallen bij elkaar op te tellen. Dit getal kan vervolgens, al dan niet geaggregeerd op gemeentelijk, regionaal, of bovenregionaal schaalniveau, afgezet worden tegenover de opvangcapaciteit.

Berekening opvangcapaciteit

- De opvangcapaciteit is ook berekend per 500x500m-vlak, waarbinnen het oppervlak aan landschapstype is vermenigvuldigd met de opvangcapaciteit van dat type.
- Ten eerste is per 500x500m-vlak het oppervlak berekend voor iedere vorm van natuur- en recreatiegebied die in het bronbestand
- onderscheiden zijn. Dit bronbestand is de kaartlaag ‘Bestand Bodemgebruik (2017; meest recent) van het CBS. De typen natuur die in het bestand zijn onderscheiden zijn in lijn met de typen die in het BRAM-model gehanteerd zijn, hierdoor zijn de normgetallen eenvoudig te koppelen aan de natuurtypen. Dit zijn: bos, droog natuurlijk terrein, nat natuurlijk terrein, recreatiegebied en agrarisch gebied.
- De normen zijn gebaseerd op de recreatieve beleving zoals in het BRAM-model.
  - Bos: 8 personen per hectare per dag
  - Droog natuurlijk terrein (inclusief strand): 7 personen per hectare per dag
  - Nat natuurlijk terrein: 3 personen per hectare per dag
  - Recreatiegebied: 8 personen per hectare per dag
  - Agrarisch gebied: 0,1 personen per hectare per dag

Recreatieve versus ecologische opvangcapaciteit

- De gebruikte normen gaan uit van de recreatieve opvangcapaciteit; voor recreanten voelt het dan niet te druk. We hebben in de NNN- en N2000 gebieden echter ook te maken met een ecologische opvangcapaciteit. Hoeveel recreanten kan de natuur aan? Uit

onderzoek van Sovon voor de Veluwe[24] blijkt dat met name grond broedende vogelsoorten gevoelig zijn, evenals de open landschappen, zoals heide en duinen. Dit sluit aan bij de ervaringen van natuurbeheerders. Wanneer we de geadviseerde maaswijdte van 50- 100 ha aanhouden, en we gaan uit van 9 wandelaars per 100 pad, dan komen we op 2,25 tot 3,15 recreatieplaatsen per hectare uit voor deze kwetsbare gebieden.

- De gebruikte normen voor opvangcapaciteiten per type natuur zijn lang niet aangepast. Vanwege corona zijn we wellicht meer drukte in natuurterreinen gaan tolereren. Daarnaast is het ook mogelijk om in agrarische gebieden te wandelen, als er voldoende aantrekkelijke (vrij liggende) wandelpaden zijn, zoals de boerenlandpaden. We hebben daarom in de tweede doorrekening van het model meerdere aanpassingen gedaan:
  - Beter rekening houden met kwetsbare natuurgebieden zoals heide en duinen. We hebben voor droog natuurlijk terrein de opvangcapaciteit van 7 naar 3 recreatieplaatsen per hectare aangepast.
  - De opvangcapaciteit voor wandelen in agrarisch gebied hebben we aangepast van 0,1 naar 0,2 recreatieplaatsen per hectare.
  - De opvangcapaciteit van bos en recreatiegebied hebben we beide van 8 naar 9 recreatieplaatsen per hectare aangepast.

[24] Sovon, 2020. Natuurbeheer- en zoneringsmaatregelen voor zeven aangewezen vogelsoorten in Natura 2000-gebied Veluwe. Achtergrondrapport, Bouwstenen Soortenherstel Beheerplan Natura 2000 Veluwe. Link

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

Bureau BUITEN
Economie en Omgeving

Wittevrouwensingel 100
NL-3514 AM Utrecht

info@bureaubuiten.nl
+31 (0)30 - 231 89 45

www.bureaubuiten.nl